

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
"ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ - ΤΡΟΠΟΙ
ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ"

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΙΕΡΩΝΥΜΑΚΗ ΕΛΕΝΗ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΑΜΠΙΣΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΠΑΤΡΑ 2009

Είμαι απ' την Κρήτη.

Απ' το νησί που δεν γερνά , δε γέρνει ,

και σκλαβωμένο, ασκλάβωτο πάντα 'ναι , για να δίνει μαθήματα λευτεριάς...

Κωστής Παλαμάς

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	3
1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΤΟ ΓΙΑΤΙ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	7
3. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	9
i. Πρόσφατο παρελθόν και παρόν	9
ii. Ελληνορωμαϊκά μνημεία	9
iii. Φρούρια	12
iv. Μινωικός Πολιτισμός	14
4. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΛΓΗΤΡΑ-ΠΗΓΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	19
i. Νομός Χανίων	19
ii. Νομός Ρεθύμνου	22
iii. Νομός Ηρακλείου	24
iv. Νομός Λασιθίου	26
5. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΡΑ	29
i. Ο τουρισμός στη Κρήτη σήμερα	29
ii. Στατιστικά στοιχεία	30
6. ΚΟΡΕΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	46
i. Προβληματικές περιοχές	46
ii. Η επιβίωση των κορεσμένων περιοχών	49
iii. Ο μαζικός τουρισμός,αιτία κορεσμού	50

7. ΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΚΡΗΤΗ	54
i. Κόμβος ανάπτυξης θαλάσσιων συνδυασμένων μεταφορών	54
ii. Συγκοινωνίες-δρόμοι	57
iii. Λιμάνια	58
iv. Αεροδρόμια	62
v. Αεροπορικές Εταιρείες	63
vi. Ναυτιλιακές Εταιρείες	65
vii. Rentals (ενοικιάσεις αυτοκινήτων κλπ.)	73
8. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ- ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΟΥΣ	74
i. Τα προβλήματα γενικά	75
ii. Τα προβλήματα σήμερα (έρευνα Ιανουαρίου 2009)	76
iii. Προτάσεις επίλυσης των προβλημάτων	78
iv. Επενδυτικά προγράμματα-Νέες τεχνολογίες	81
9. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	92
i. Θαλάσσιος τουρισμός	92
ii. Αγροτουρισμός	96
iii. Χειμερινός τουρισμός	97
iv. Συνεδριακός τουρισμός	98
v. Θεραπευτικός τουρισμός	99
vi. Περιηγητικός τουρισμός	100
10. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	105
i. Γενικά	105
ii. Προτάσεις για τη στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης	106
iii. Άξονες δράσης-μέτρα	111
iv. Μέσα προώθησης για το τουριστικό προϊόν	112

11.ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΠΟΨΗ	124
12.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	127

1.ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αξίζει σχετικά με τη παρούσα πτυχιακή μου,να υπογραμμίσω προκαταρκτικά ορισμένα στοιχεία τα οποία θεωρώ χρήσιμα,διότι τόσο η καταγωγή μου,όσο καιη προέλευσις της οικογενείας μου προέρχεται από τη Κρήτη. Ο συνδυασμός δε, των τουριστικών σπουδών τις οποίες πραγματοποιώ,με τα ρεύματα των τουριστών που καθημερινά βίωσα στο νησί,με οδήγησαν εις την επιλογή του ανωτέρου θέματος της πτυχιακής μου. Θέλω όμως παράλληλα να εκδηλώσω-εκτός από τη παράθεση των μεθοδολογικών στοιχείων,την ανησυχία μου για ορισμένα που συμβαίνουν στο νησί και ιδιαίτερα στο τουρισμό,διότι αυτά θα αποτελέσουν τις γενεσιουργές αιτίες "ζημιών" στο τουρισμό του νησιού.

2)ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είναι ένας ξεχωριστός τόπος η Κρήτη.

Αγκυροβολημένη στο θαλάσσιο σταυροδρόμι, όπου σμίγουν τρεις ήπειροι, Ευρώπη από τα βόρεια, Ασία από τα ανατολικά και Αφρική από το νότο, η Κρήτη φράζει με το επίμηκες σχήμα της το νότιο τμήμα του Αιγαίου.

Όλα πάνω της είναι πλουσιοπάροχα, μια και η φύση την προίκισε με απλοχεριά: περήφανα βουνά, βαθιά ολόδροσα φαράγγια, απόκοσμες σπηλιές, πλούσια βλάστηση. Είναι πληθωρική, ιδιόμορφη και πολύμορφη. Νησί των αντιθέσεων, αμάλγαμα πολιτισμών. Τόσο παλιά, όσο και μοντέρνα. Τόσο παραδοσιακή και τόσο πρωτοπόρα, τόσο επίσημη και τόσο απλοική. Μα πάνω απ'όλα, τόσο ανθρώπινη!

Η φύση και οι άνθρωποι της σε πείθουν γιαυτό. Εδώ, ο επισκέπτης θα βιώσει τη φύση σε όλο το μεγαλείο της καθώς είναι ένας τόπος αυτάρκης σε όλα, πλούσιος σε ζώα και φυτά, ενδημικά και σπάνια.

Στη Κρήτη, ο επισκέπτης θα εντυπωσιαστεί από τα έργα των ανθρώπων. Θα σκύψει με δέος πάνω από αγέρωχα απομεινάρια περασμένων πολιτισμών, δείγματα δημιουργικού αισθητηρίου και σημάδια ανθρώπινης ματαιοδοξίας, σθεναροί πολέμοι του ψυχρού και αδηφάγο χρόνου.

Θα ξαναζήσει στιγμές θρύλου, ιστορίας και δόξας, καθώς μνήμες του παρελθόντος θα ξυπνούν και θα αναβιώνουν παντού στο διάβα του. Θα χορτάσει χρώματα και αρώματα, θα δοκιμάσει γεύσεις πρωτόγνωρες και μοναδικές, θα αφουγκραστεί εμπειρίες και βιώματα βγαλμένα μέσα από το πάθος και τη σοφία ενός λαού με ρίζες και αντοχές μακραίωνες. Θα ζήσει έντονες αντιθέσεις και συναισθήματα, θα αντιπαραβάλει το παλιό με το καινούριο και θα εκτιμήσει τη σύγχρονη ζωή μέσα από τη γνώση της παράδοσης.

Και το κυριότερο, εδώ ο επισκέπτης θα συναντήσει ανθρώπους που γνωρίζουν

τις αξίες και τις χαρές της ζωής, θα τον κατακλύσει η κριτική ψυχή και θα νιώσει την κριτική φιλοξενία να τον σκλαβώνει και να τον σημαδεύει για πάντα...

3.ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

i. Πρόσφατο παρελθόν και παρόν

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου η Κρήτη ξεκίνησε την προσπάθεια ανασυγκρότησης, σε μια εποχή που η υπόλοιπη Ελλάδα σπαρασσόταν από Εμφύλιο Πόλεμο. Εξαιτίας αυτής της περιόδου ειρήνης και του υπέροχου κλίματος της Κρήτης, το νησί σύντομα έγινε μία από τις πιο πλούσιες περιοχές της χώρας. Τα αγροτικά προϊόντα έγιναν ο βασικός τροφοδότης της οικονομίας του νησιού. Σήμερα ο τουρισμός σηματοδοτεί μια νέα εποχή οικονομικής άνθισης στο νησί. Τα τελευταία είκοσι χρόνια χτίζονται αρκετά ξενοδοχεία για να μπορέσουν να εξυπηρετήσουν το τουριστικό κύμα, καθώς το ήπιο κλίμα και η ξεχωριστή ομορφιά του νησιού προσελκύουν πολυάριθμους επισκέπτες κάθε χρόνο απ'όλη την Ευρώπη.

ii. Ελληνορωμαϊκά Μνημεία

Το πιο σημαντικό μνημείο της Ελληνορωμαϊκής περιόδου στο νησί και ίσως το σημαντικότερο ολόκληρης της Ελληνικής αρχαιότητας είναι αναμφίβολα ο Νομικός Κώδικας της Γόρτυνας. Ο Κώδικας ο οποίος βρίσκεται ακόμα στη Γόρτυνα Καινούριου είναι γραμμένος στην Ελληνική (Δωρική διάλεκτο) και χρονολογείται από το πρώτο μισό του πέμπτου αιώνα π. Χ., γιαυτό αποτελεί και τον πιο αρχαίο νομικό κώδικα που γνωρίζουμε στον ελληνικό πολιτισμό. Η πόλη της αρχαίας Γόρτυνας στη Μεσαρά, στο νότιο Ηράκλειο, υπήρχε από τη Μινωική εποχή αλλά ισχυροποιήθηκε μετά τον 7ο αιώνα π. Χ. Κατά το δεύτερο αιώνα π. Χ. νίκησε τη Φαιστό και βρισκόταν σε συνεχή πόλεμο με την Κνωσό ή τη Λύττο. Είχε δύο λιμάνια: ένα στα Μάταλα και ένα στο Λέντα. Ο νομικός κώδικας της Γόρτυνας (στο Ωδείο), ο ναός του Πύθιου Απόλλωνα και ο ναός της Αθηνάς του 7ου αιώνα π. Χ. Στην Ακρόπολη της Γόρτυνας είναι ερείπια από την Ελληνιστική περίοδο.

Η Γόρτυνα έγινε η πρωτεύουσα της Κρήτης κατά τη Ρωμαϊκή εποχή (μετά το 69 π. Χ.). Πολλά Ρωμαϊκά ερείπια βρίσκονται στην περιοχή. Το Πραιτόριο ήταν το παλάτι του Ρωμαίου κυβερνήτη της Κρήτης όπου πολλές μαρμάρινες κολόνες με κιονόκρανα Ιονικού και Κορινθιακού ρυθμού υπάρχουν ακόμα και σήμερα.

Η πόλη Λατώ, κοντά στο χωριό Κριτσά, Λασιθίου, είναι πιθανότατα η πληρέστερα ανασκαμμένη Ελληνική πόλη στην Κρήτη. Ιδρύθηκε κατά τον 7ο αιώνα π. Χ. Καταστράφηκε περίπου το 200 π. Χ. Το λιμάνι της ήταν ο σημερινός Άγιος Νικόλαος. Η Λατώ είναι τοποθετημένη στην κορυφή ενός λόφου με καταπληκτική θέα της περιοχής γύρω από τον Άγιο Νικόλαο και τον κόλπο Μιραμπέλλου. Το θέατρο, η αγορά, το πρυτανείο, ένας ναός και ένας βωμός είναι μεταξύ των πιο σημαντικών ευρημάτων.

Ο αρχαιολογικός χώρος Άπτερα στην Κυδωνία, βρίσκεται κοντά στα Χανιά, στην κορυφή ενός λόφου, με θαυμάσια θέα στον κόλπο της Σούδας από τα βόρεια και στα Λευκά Όρη από τα νότια. Τα Άπτερα ήταν μία σημαντική πόλη κράτος κατά τον 7ο αιώνα π. Χ. Τα εντυπωσιακά τείχη της πόλης και ο ναός του 2ου αιώνα π. Χ. είναι ακόμα και σήμερα ορατά. Τα Άπτερα ήταν επίσης μία πολύ σημαντική Ρωμαϊκή τοποθεσία με λίγα ερείπια της τεράστιας περίπλοκης Ρωμαϊκής δεξαμενής καθώς επίσης και ενός θεάτρου και άλλων εκτενέστερων ερειπίων.

Η τοποθεσία Ελεύθερνα κατοικούνταν από τη Μινωική εποχή. Έγινε μία από τις πιο σημαντικές Ελληνικές πόλεις από τον 10ο αιώνα π. Χ. Μία αρχαία ελληνιστική γέφυρα υπάρχει ακόμα στην τοποθεσία, αν και είναι δύσκολο να την προσεγγίσει κάποιος. Τα ογκώδη τείχη της πόλης έχουν ανακαλυφτεί, όπως επίσης και ένα ιερό από την Ελληνιστική περίοδο. Η Ελεύθερνα ήταν μια σημαντική πόλη και κατά τη Ρωμαϊκή εποχή. Τεράστια τείχη από την Ακρόπολη της είναι ακόμα ορατά.

Η αρχαία πόλη Λισός βρίσκεται κοντά στη Σούγια Σελίνου και ήταν μια σημαντική θρησκευτική τοποθεσία για την υπόλοιπη Κρήτη, ανάλογη με τους

Δελφούς. Τα υπολείμματα από το μικρό Ελληνικό ναό του 4ου ή 3ου αιώνα π. Χ με ένα ενδιαφέρον γεωμετρικό σχέδιο, ένα πολύχρωμο μωσαϊκό πάτωμα και μερικά αγάλματα έχουν ανασκαφεί από αυτήν την περίοδο. Η θέση χρησιμοποιούταν και στα Ρωμαϊκά χρόνια επίσης, από όπου έχει ανακαλυφτεί και ένα εκτενές νεκροταφείο.

Υπάρχουν πολλές ακόμα Ελληνικές και Ρωμαϊκές αρχαιολογικές περιοχές στο νησί αλλά μόνο μικρές ανασκαφές έχουν γίνει σ'αυτές μέχρι τώρα. Στην Ελληνική τοποθεσία της αρχαίας Ριζηνίας σε ένα λόφο κοντά στον Πρινιά Μαλεβιζίου, φαίνονται απομεινάρια της Ελληνιστικής εποχής και υπάρχει θαυμάσια θέα από τις χαμηλότερες περιοχές του Ηρακλείου ως ψηλά στα Λασιθιώτικα βουνά. Η τοποθεσία Λυτός, πάνω σ'ένα λόφο στον Ξιδά Πεδιάδας έχει μερικά ανασκαμμένα κατάλοιπα Ελληνικής πόλης και προσφέρει θέα προς τα βουνά του Λασιθίου. Στις Βρύσες στον Αποκόρωνα υπάρχει μια Ελληνορωμαϊκή γέφυρα. Ρωμαϊκά ερείπια βρίσκονται στην Πολυρρήνια στην δυτική Κρήτη ενώ στον Λιμήν Χερσονήσου υπάρχουν ερείπια του λιμανιού και μία κρήνη Ρωμαϊκής εποχής διακοσμημένη με ψηφιδωτά.

iii. Φρούρια

Το Βενετικό Φρούριο του Ηρακλείου

Η οικοδόμηση των τειχών του La Rocca al Mare με δυο πατώματα και 26 διαμερίσματα τα οποία χρησιμοποιούνταν τόσο ως καλύματα όσο και ως αποθήκες. Για τις ανάγκες της συνεχούς υδροδότησης της πόλης, ο Βενετός διοικητής Francesco Morosini, είχε κατασκευάσει ένα αγωγό 15 χιλιομέτρων που έφτανε από το βουνό Γιούκτας ως το Ηράκλειο.

Το καλοκαίρι του 1645 οι Τούρκοι εισέβαλαν στην Κρήτη και το 1648 επιτέθηκαν στο φρούριο του Ηρακλείου. Η πολιορκία συνεχίστηκε για τα επόμενα 21 χρόνια, ήταν μια από τις πιο μακρόχρονες στην ιστορία και υπολογίζεται ότι 30.000 χριστιανοί και 100.000 Τούρκοι σκοτώθηκαν κατά τη διάρκειά της. Τα τείχη του Ηρακλείου είναι ακόμα εντυπωσιακά και φαίνονται σε διάφορα σημεία μέσα στην πόλη και σήμερα.

Τα Τείχη των Χανίων

Τα τελευταία Βενετικά Καστέλι, όπου υπήρχε ένας μεγάλος αριθμός Βενετικών παλατιών. Τα Χανιά είχαν πάντοτε επάρκεια νερού για τους κατοίκους τους. Το 1645, μετά από δυο μήνες τουρκικής πολιορκίας και ηρωικών μαχών, τα τείχη κοντά στο οχυρό Σιάβο (Shiavo, νοτιοδυτικό οχυρό) έπεσαν και η πόλη κυριεύτηκε. Σήμερα τα Βενετικά τείχη είναι ορατά σε πολλά σημεία γύρω από την πόλη.

Τα Τείχη του Ρεθύμνου

Τα Βενετικά τείχη του Φορτέτσα, ένα ισχυρό φρούριο πάνω στο λόφο. Η πόλη κυριεύτηκε από τους Τούρκους το Νοέμβριο του 1646. Σήμερα η Φορτέτσα είναι καλοδιατηρημένη, όμως οι οχυρώσεις γύρω από την πόλη έχουν σχεδόν εξαφανιστεί.

Βενετικά και Βυζαντινά Φρούρια στο νησί

Ένα από τα πιο εντυπωσιακά Βενετικά κάστρα και μια τοποθεσία που μάλλον χρησιμοποιήθηκε ως φρούριο πειρατών είναι το κάστρο στο μικρό νησί της Ημερης Γρανβούσας, στην Κίσαμο. Το φρούριο είναι χτισμένο στην κορυφή ενός βραχώδους ακρωτηρίου του οποίου οι τοίχοι βγαίνουν κατευθείαν από τη θάλασσα και έχει θαυμάσια θέα. Ανάμεσα στο νησί και τη χερσόνησο υπάρχει ένα αγκυροβόλιο, για την περίπτωση που στην περιοχή πνέουν ισχυροί άνεμοι.

Το πολύ καλά διατηρημένο φρούριο του Φραγκοκάστελλου, βρίσκεται κοντά στα Σφακιά, στη νότια Κρήτη δίπλα στη θάλασσα με τα Λευκά Όρη να υψώνονται αγέρωχα πίσω του. Το φρούριο είναι συνδεδεμένο με την Κρητική επανάσταση της Χρυσομαλλούσας εναντίον των Βενετών και με τις ηρωικές μάχες των Ελλήνων κατά των Τούρκων, το 1828.

Υπάρχουν και πολλά άλλα κάστρα στην Κρήτη, όπως της Ιεράπετρας, της Σητείας, της Σπιναλόγκας και του νησιού της Σούδας.

Σε κάποιες περιπτώσεις ένα Βυζαντινό κάστρο χρησιμοποιήθηκε και από τους Βενετούς. Τα υπολείμματα των οχυρώσεων του Προφήτη Ηλία στο Ηράκλειο (Κανλί,Καστέλι) και της Πολυρηνίας,της Κισσάμου είναι Βυζαντινά με Βενετικές προσθήκες. Κοντά στην Πολυρηνία βρίσκονται επίσης και τα ερείπια ενός τεράστιου Ελληνιστικού τοίχου δίπλα σε μια Βυζαντινή εκκλησία με αρχαίες ελληνικές επιγραφές στις πέτρες του. Το φρούριο στα Κυριακοσέλια Αποκορώνου ήταν επίσης Βυζαντινό και κληροδοτήθηκε στους Βενετούς.

Οι Τούρκοι χρησιμοποίησαν κι αυτοί τα βενετικά φρούρια και κατασκεύασαν και νέα, συνήθως μικρότερου μεγέθους, με διαταγή της κεντρικής διοίκησης, κατά μήκος του νησιού για να προστατευτούν από τους Κρητικούς. Τα κάστρα στα Άπτερα, στην Αγία Ρουμέλη και στην περιοχή Κουλέδες στο οροπέδιο Ασκύφου, αποτελούν τέτοια παραδείγματα.

iv. Μινωικός Πολιτισμός(2.600-1.100π.Χ.)

Ο Άγγλος αρχαιολόγος Arthur Evans, που ανάσκαψε το παλάτι του μυθικού βασιλιά Μίνωα στην Κνωσό, χαρακτήρισε με αυτό το όνομα την εποχή και το μοναδικό πολιτισμό που αναπτύχθηκε στη διάρκεια της. Ο Μινωικός Πολιτισμός εμφανίζεται, ακμάζει και παρακμάζει μέσα σε μια χρονική περίοδο 1.500 ετών που ονομάζεται Μινωική Εποχή και παρουσιάζει τρεις φάσεις, τις οποίες ο ίδιος ο Evans ορίζει:

- α)Πρωτομινωική (2.600-2.000π.Χ.),
- β)Μεσομινωική (2.000-1.600π.Χ.) και
- γ)Υστερομινωική (1.600-1.100π.Χ.).

Οι λόγοι που συντέλεσαν ώστε να αναπτυχθεί στο νησί ο πρώτος σημαντικός πολιτισμός της Ευρώπης είναι:

- α) Η σπουδαία γεωγραφική θέση της Κρήτης, ανάμεσα σε τρεις ηπείρους.
- β) Η σχετικά εύκολη επικοινωνία της με το γύρω νησιωτικό χώρο (Κυκλαδίτες-Κυκλαδικός πολιτισμός).
- γ) Το εύφορο έδαφός της και το καλό της κλίμα, σημαντικοί παράγοντες για την ευημερία των κατοίκων της.
- δ) Η επικράτηση μακρόχρονης ειρήνης, που είχε σαν επακόλουθο την ενασχόληση των Κρητών με ειρηνικά έργα και την πρόοδό τους στο εμπόριο και τις τέχνες.

Γύρω στην 3η χιλιετία οι Κρήτες ανέπτυξαν τη ναυτιλία. Με τα καράβια τους ταξίδεψαν στη Μεσόγειο και δημιούργησαν σχέσεις με τους λαούς των κοντινών περιοχών και με τους Κυκλαδίτες. Από τις επαφές τους αυτές το βιοτικό τους επίπεδο ανυψώθηκε, η καλλιέργεια της γης βελτιώθηκε, τα εργαλεία, τα όπλα και τα σκεύη τους τελειοποιήθηκαν και ο μινωικός πολιτισμός ανέτελλε.

Γύρω στο 1.900π.Χ. γνωρίζει μεγάλη άνθιση. Τότε ιδρύονται τα πρώτα ανάκτορα στην Κνωσό, τη Φαιστό, τα Μάλια, τις Αρχάνες, τη Ζάκρο και την Κυδωνία, πράγμα που σημαίνει ότι στη μινωική Κρήτη έχουμε βασιλείς που συγκεντρώνουν στα χέρια τους την εξουσία. Την ίδια εποχή ακμάζει η ναυτιλία και το εμπόριο, ιδρύονται αποικίες (Μήλος, Κύθηρα) και οι εμπορικές ανταλλαγές με την Κύπρο, την Αίγυπτο και τη Συρία είναι συστηματικές.

Η μινωική θαλασσοκρατορία γνωρίζει μεγάλη δόξα και παράλληλα συντελείται αξιόλογη καλλιτεχνική άνθηση μέσα στο νησί, ενώ η ειρηνική διαβίωση των Μινωιτών είναι γεγονός, πράγμα που συμπεραίνεται από την έλλειψη οχυρώσεων.

Κοντά στα 1.700 μια μεγάλη συμφορά, πιθανόν οφειλόμενη σε καταστροφικό σεισμό, πλήττει το νησί. Τα πάντα ισοπεδώνονται, οι Μινωίτες όμως γρήγορα ορθοποδίζουν και ξαναχτίζουν τα ανάκτορα και τα σπίτια τους με περισσή πολυτέλεια. Η περίοδος 1.700-1.450π.Χ. Είναι η πιο λαμπρή για το μινωικό πολιτισμό. Η Κρήτη ελέγχει σχεδόν όλο το Αιγαϊακό χώρο, καθώς και πολλά κέντρα της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Αλλά το 1.450π.Χ περίπου και ενώ βρίσκεται στο ζενίθ της δόξας και της δύναμης της δέχεται νέο, ανεπανόρθωτο αυτή τη φορά, πλήγμα. Τώρα δεν είναι ο εγκέλαδος, αλλά το μανιασμένο ξέσπασμα του ηφαιστείου της Θήρας, που χτυπάει το νησί και προκαλεί μεγάλες καταστροφές. Ακολουθεί εισβολή των Αχαιών που καταλαμβάνουν την Κνωσό και επιβάλλουν την κυριαρχία τους.

Λίγο αργότερα καταστρέφεται ολοσχερώς το ανάκτορο της Κνωσού, πιθανόν κατά τη διάρκεια σύγκρουσης μεταξύ των Αχαιών της ηπειρωτικής Ελλάδας και των εγκατεστημένων στην Κρήτη, όπου οι πρώτοι αναδεικνύονται νικητές. Μετά από αυτά τα δυσάρεστα συμβάντα ο πολιτισμός παρακμάζει και περιορίζεται στα στενά όρια του νησιού, μέχρις ότου η Κρήτη καταλαμβάνεται από τους Δωριείς, γύρω στο 1.100π.Χ.

Ζωή-Θρησκεία-Τέχνη στη Μινωική Κρήτη

Οι Μινωίτες ανήκαν στη μεσογειακή φυλή. Είχαν μέτριο ανάστημα, λεπτό σώμα, δέρμα, μαλλιά και μάτια σκούρα. Το γεγονός ότι υπήρχαν πολλά ανάκτορα δείχνει ότι η Κρήτη ήταν χωρισμένη διοικητικά σε αρκετά τμήματα, καθένα με ξεχωριστό άρχοντα, χωρίς όμως να υπάρχουν διαμάχες μεταξύ των διαφόρων τμημάτων, πράγμα που πιθανόν σημαίνει την υπεροχή του βασιλιά της Κνωσού, που όλοι τον αναγνώριζαν. Το μεγαλύτερο μέρος της εύφορης γης εκμεταλλεύονταν οι βασιλικές οικογένειες, οι άρχοντες και οι αξιωματούχοι και το καλλιεργούσε ένας περιορισμένος αριθμός δούλων. Μικρές καλλιεργήσιμες εκτάσεις ανήκαν και στους απλούς πολίτες που ήταν συνήθως τεχνίτες και δούλευαν στα εργαστήρια των ανακτόρων. Πολλοί Μινωίτες επίσης ήταν ναυτικοί και υπηρετούσαν στα πολυάριθμα καράβια με τα οποία οι βασιλιάδες, κατά κύριο λόγο, διεξήγαν το πλουτοφόρο εμπόριο.

Η θέση της γυναίκας στη μινωική Κρήτη ήταν σημαντική. Οι Μινωίτισσες λάβαιναν μέρος σε δημόσιες συγκεντρώσεις, θρησκευτικές τελετές, ακόμα και σε αθλήματα με εντυπωσιακές μεταμφιέσεις και πολύπλοκα χτενίσματα, όπως παρατηρούμε στις τοιχογραφίες των ανακτόρων, σε διάφορες διακοσμήσεις αγγείων και σε γλυπτά και όπως διαφαίνεται από τη θρησκεία που απευθυνόταν σε γυναικείο πάνθεο, σχετιζόμενο με τη φύση και τη γονιμότητα.

Οι Μινωίτες τιμούσαν ξεχωριστά τους νεκρούς τους. Οι τάφοι που ανασκάφτηκαν ήταν θολωτοί και λαξευτοί θαλαμωτοί, αλλά πολλές ταφές γίνονταν σε ρωγμές της γης, σε μικρές σπηλιές και σε παραλίες. Τοποθετούσαν τους νεκρούς πάνω σε ξύλινα φορεία ή σε σαρκοφάγους από ξύλο, πηλό ή πέτρα και έβαζαν κοντά τους τα κτερίσματα-διάφορα χρήσιμα και αγαπημένα τους αντικείμενα.

Οι Μινωίτες αρχικά χρησιμοποιούσαν ένα είδος γραφής που μοιάζει με την ιερογλυφική της Αιγύπτου, όπου κάθε γράμμα συμβολίζεται με ένα ζώο ή

αντικείμενο. Στη συνέχεια χρησιμοποίησαν τη "Γραμμική Α" που αποτελείται από απλοποιημένα σχήματα και τέλος, μετά το 1.450π.Χ. και την επικράτηση των Αχαιών, καθιερώθηκε η "Γραμμική Β". Η αποκρυπτογράφηση της τελευταίας το 1952 από τους Άγγλους Μ. Ventris και J. Chadwick απέδειξε ότι την εποχή αυτή μιλούσαν στη Κνωσό την ίδια (ελληνική) γλώσσα, που μιλούσαν και οι Αχαιοί.

Το κορυφαίο δημιούργημα των Μινωιτών που αποτελεί και το επιστέγασμα του πολιτισμού τους, συντελέστηκε στο χώρο της τέχνης και διακρίνεται για την πρωτοτυπία, την κομψότητα και τη ζωντάνια του, αφού τα περισσότερα θέματα είναι παρμένα από τη φύση. Μέσω λοιπόν των καλλιτεχνημάτων αυτών αντλούμε πληροφορίες για τη ζωή, τη διοίκηση, τις ασχολίες, τη θρησκεία, τις λατρευτικές και νεκρικές τελετουργίες στη μινωική Κρήτη.

Ιδιαίτερη άνθηση γνώρισε η αρχιτεκτονική, με σημαντικότερα δείγματα τα τέσσερα μεγάλα ανάκτορα - Κνωσού, Φαιστού, Ζάκρου και Μαλίων -. Δεν πρέπει να παραλείψουμε επίσης το ανακτορικό κτίριο των Αρχανών, το ανάκτορο της Αγίας Τριάδας, τις πλούσιες επαύλεις των αξιωματούχων και των γαιοκτημόνων και τις απλές κατοικίες των αγροτών και των βιοτεχνών.

Οι τοιχογραφίες που κοσμούν τους τοίχους των ανακτόρων και των επαύλεων χρήζουν ιδιαίτερης μνείας. Όταν μετά το 1.700π.Χ. ξαναχτίστηκαν τα ανάκτορα, τοιχογραφήθηκαν με πλούσιες παραστάσεις ανθρώπινων μορφών, τοπίων, ζώων κ.ά.

Ένα άλλο αντιπροσωπευτικό δημιούργημα της μινωικής τέχνης είναι η κεραμική και η αγγειογραφία. Περίφημα είναι τα καμαραϊκά αγγεία-έτσι ονομάστηκαν από τους αρχαιολόγους γιατί τα πρώτα βρέθηκαν στο σπήλαιο των Καμαρών στη κεντρική Κρήτη-με τα έντονα χρώματα και τα χαρακτηριστικά μοτίβα, με τις καμπύλες και τα ελικοειδή σχήματα.

Τέλος, η μινωική μικροτεχνία, η μεταλλοτεχνία και η χρυσοχοΐα έχουν να επιδείξουν πλήθος μικρών αριστουργημάτων. Αγαλμάτια από φαγεντιανή,

στεατίτη, πέτρα, ελεφαντοκόκαλο, λατρευτικά αντικείμενα, αγγεία, σκεύη καθημερινής χρήσης, εργαλεία, όπλα, σφραγιδολίθοι, χρυσά κοσμήματα, όλα δουλεμένα με λεπτομέρεια και μεράκι, δείχνουν ότι οι Μινωίτες τεχνίτες κατείχαν καλά τα μυστικά της τέχνης τους και την υπηρετούσαν τέλεια.

Τα τείχη της Κνωσού

4.ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΛΓΗΤΡΑ-ΠΗΓΕΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Γεωγραφική θέση της Κρήτης

Τόπος έντονων αντιθέσεων, η Κρήτη βρίσκεται ανάμεσα στην Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική λειτουργώντας σαν ένα είδος φυσικής γέφυρας που ενώνει τις τρεις ηπείρους γεωγραφικά και πολιτιστικά. Είναι το πέμπτο σε μέγεθος νησί στη Μεσόγειο με έκταση 8.335 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Το σχήμα του νησιού είναι στενόμακρο με μήκος 257 χιλιόμετρα. Στο πλατύτερο σημείο του φτάνει τα 60 χιλιόμετρα, ενώ στο στενότερο, στην περιοχή της Ιεράπετρας, δεν ξεπερνά τα 12 χιλιόμετρα.

Η Κρήτη χωρίζεται στους νομούς Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου και Λασιθίου, οι οποίοι με τη σειρά τους υποδιαιρούνται σε επαρχίες.

i. Νομός Χανίων

Ο νομός Χανίων καλύπτει το δυτικό τμήμα του νησιού και έχει έκταση 2.376 τ.χλ. Υποδιαιρείται σε πέντε επαρχίες: Σελίνου, Κυδωνίας, Κισσάμου, Αποκορώνου και Σφακίων. Οι κυριότερες κωμοπόλεις είναι η Παλαιόχωρα και η Κάντανος στο Σέλινο, η Χώρα Σφακίων στα Σφακιά.

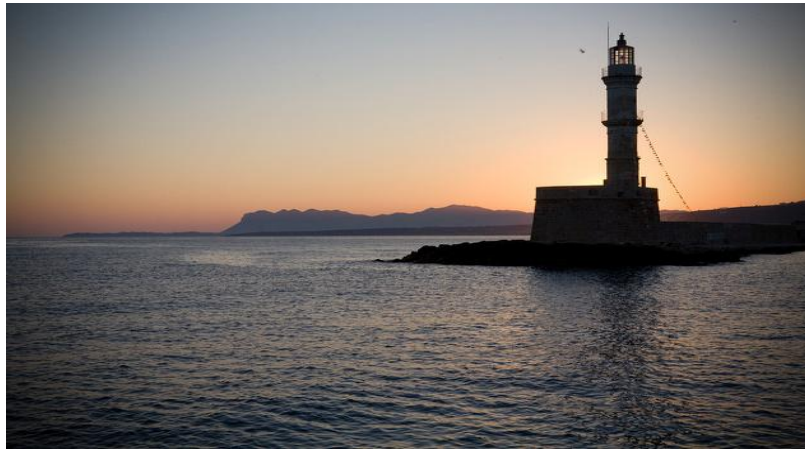
Ο νομός Χανίων παρέχει τουριστικές υπηρεσίες και δραστηριότητες όλων των κατηγοριών,καλύπτοντας όλες τις προτιμήσεις. Η πόλη των Χανίων διατηρεί αναλλοίωτα όλα τα χαρακτηριστικά της εποχής της Βενετοκρατίας. Τα Λευκά Όρη, που υψώνονται πίσω από τα Χανιά και βυθίζονται στο Λιβυκό Πέλαγος στα Σφακιά, έχουν πολλά φαράγγια και χαράδρες για τους φυσιολάτρεις ή τους ενθουσιώδεις ορειβάτες. Οι αμμώδεις παραλίες και τα πεντακάθαρα νερά στη Φαλάσαρνα, την Παλαιόχωρα και τη Γεωργιούπολη είναι ιδανικά για κολύμπι. Οι μινωικοί, ρωμαϊκοί, βυζαντινοί και τουρκοί αρχαιολογικοί χώροι είναι δελεαστικοί γι'αυτούς που ενδιαφέρονται για πολιτιστικές και ιστορικές εξερευνήσεις και πληροφορίες.

Η επαρχία Κισσάμου, στο βορειοδυτικό άκρο του νομού Χανίων, απλώνεται ανάμεσα στις δύο χερσονήσους της δυτικής Κρήτης. Εκτείνεται από δυτικά

μέχρι τη θάλασσα και νότια μέχρι το Ελαφονήσι. Το Καστέλι είναι η πιο σημαντική πόλη της περιοχής αυτής. Η πόλη αυτή έχει αρκετά ανεπτυγμένη τουριστική υποδομή. Στον παραλιακό δρόμο από το Καστέλι για το Ελαφονήσι οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να θαυμάσουν την άγρια ομορφιά της δυτικής Κρήτης. Οι παραλίες στο Ελαφονήσι, τη Φαλάσαρνα και τη Γραμβούσα είναι από τις ωραιότερες της Κρήτης. Αρκετές βυζαντινές και βενετικές εκκλησίες, καθώς και οι αρχαίες πόλεις της Πολυρρήνιας και των Φαλάσαρνων μπορεί να προκαλέσουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Οι περιοχές της Γραμβούσας και της Σπάθας είναι σχεδόν αδύνατο να προσπελαστούν με αυτοκίνητο. Μόνο οι ορειβάτες μπορούν να απολαύσουν αυτά τα μέρη.

Το λιμάνι των Χανίων

Ο Φάρος στην είσοδο του λιμανιού

Η επαρχία Σφακίων καλύπτει τη νοτιοανατολική περιοχή του νομού Χανίων. Τα Λευκά Όρη δεσπόζουν σε αυτή τη περιοχή, η οποία περιλαμβάνει τα οροπέδια της Κράτης, των Ασκύφου, της Νιάτου, της Ανόπολης, της Αράδενας και του Καλλικράτη. Στα Σφακιά βρίσκονται οι ψηλότερες κορυφές των Λευκών Ορέων: οι Πάχνες (2.450μ.), το Κάστρο (2.218μ.) και ο Τροχάρης (2.409μ.). Το άγριο τοπίο που συνθέτουν είναι από τα πιο εντυπωσιακά της Κρήτης. Ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει την πανοραμική θέα ταξιδεύοντας από τα Χανιά ως τα Σφακιά. Η αξέχαστη εμπειρία θα είναι γι'αυτόν το πέρασμα του φαράγγιού της Σαμαριάς καθώς και το ταξίδι που ακολουθεί μέχρι τη Χώρα Σφακίων με караβάκι.

Υπάρχουν αρκετά αξιοθέατα στην περιοχή των Σφακίων. Οι παραλίες κοντά στο Λουτρό, την Αγία Ρουμέλη και το Φραγκοκάστελλο, προσφέρουν τα κατακάθαρα νερά του Λιβυκού πελάγους. Οι βυζαντινές εκκλησίες του Αγίου Παύλου (Αγία Ρουμέλη), του Μιχαήλ Αρχάγγελου (Αράδενα), των Αγίων Αποστόλων (Χώρα Σφακίων) και της Παναγίας της Θυμιανής (Κομητάδες) αποτελούν δείγματα ακμαίου πολιτισμού. Οι ρεματιές και τα φαράγγια της Σαμαριάς και της Αράδενας, της Ίμβρου και του Καλλικράτη προσφέρουν θαυμάσιες ευκαιρίες για πεζοπορία. Η πεζοπορία στο βουνό προς το καταφύγιο

και το Οροπέδιο της Νιάτου στα 1.500 μέτρα (πάνω από το Ασκύφου) μπορεί να φανεί ενδιαφέρουσα στον επισκέπτη. Τα Λευκά Όρη έχουν περισσότερες από 50 κορυφές που ξεπερνούν τα 2.000 μέτρα και προσφέρουν ελκυστικότερες ευκαιρίες για ορειβασία.

Η επαρχία Σελίνου βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Κρήτης. Βρέχεται από το Λιβυκό πέλαγος και συνορεύει με τη νότια πλευρά των Λευκών Ορέων. Οι μεγαλύτερες πόλεις είναι η πρωτεύουσα Κάντανος και η Παλαιόχωρα στη νότια ακτή. Το όνομα Σέλινο προέρχεται από ένα βενετικό κάστρο, το κάστρο Σέλινο που βρίσκεται στην Παλαιόχωρα. Κοντά στην Κάντανο βρίσκονται πολλές ενδιαφέρουσες βυζαντινές εκκλησίες.

ii. Νομός Ρεθύμνου

Ο νομός Ρεθύμνου είναι ένας από τους τέσσερις νομούς της Κρήτης. Βρίσκεται ανάμεσα στο νομό Χανίων και υποδιαιρείται σε τέσσερις επαρχίες: Ρεθύμνου, Μυλοποτάμου, Αμαρίου και Αγίου Βασιλείου. Η επαρχία Ρεθύμνου βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα του νομού και συνορεύει με τις άλλες τρεις επαρχίες του και η επαρχία Αγίου Βασιλείου στα νότια βρέχεται από το Λιβυκό πέλαγος. Οι κυριότερες πόλεις και χωριά της περιοχής είναι το Ρέθυμνο, η Αγία Γαλήνη, τα Ανώγεια και το Αμάρι.

Ο νομός Ρεθύμνου είναι ο μικρότερος νομός της Κρήτης. Οι κυριότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές του εκτός από τον τουρισμό είναι οι ελιές, το λάδι, η κτηνοτροφία και τα οπωροφόρα δέντρα. Αποτέλεσε φέουδο για τις βενετικές οικογένειες. Καθώς τα μέλη τους μεγάλωναν, γίνονταν ιδιοκτήτες μεγάλων περιοχών του νομού.

Οι επαρχίες Ρεθύμνου και Μυλοποτάμου καλύπτουν τη βόρεια ακτή του νομού Ρεθύμνου. Οι δρόμοι είναι πολυσύχναστοι κι ασφαλτοστρωμένοι αλλά στενοί και με στροφές. Οι εκδρομές σε αυτή τη περιοχή μπορούν να γίνουν κατά μήκος της γραφικής παλιάς εθνικής οδού, ταξιδεύοντας ανατολικά ή δυτικά, μεταξύ Ρεθύμνου και Χανίων και Ηρακλείου. Η κατασκευή της νέας εθνικής οδού

απομόνωσε τα μικρά χωριά που βρίσκονται εκεί από τη δεκαετία του εβδομήντα, γεγονός που ενισχύει την ομορφιά τους. Σε αυτά τα χωριά υπάρχουν κρυμμένοι μινωικοί ναοί, νεκροταφεία, κατοικίες και παλάτια.

Οι Βυζαντινοί έχτισαν πολλές εκκλησίες στην επαρχία Ρεθύμνου. Μερικές από τις εκκλησίες που χτίστηκαν αργότερα έχουν ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες όπως η Παναγία η Καρδιώτισσα στα Μυριοκέφαλα. Η βενετική εκκλησία στο Μοναστήρι του Αρκαδίου αποτελεί ένα από τα ωραιότερα παραδείγματα βενετικού κτίσματος εκείνης της εποχής και ένα σύμβολο της αγάπης και της αυτοθυσίας για την ελευθερία. Σε αρκετές σπηλιές έχουν ανακαλυφθεί αντικείμενα από τη Νεολιθική Εποχή. Οι Κρητικοί χρησιμοποίησαν ξανά αυτές τις σπηλιές κατά τη διάρκεια της κατοχής της Κρήτης από τους Τούρκους και αργότερα από τους Γερμανούς.

Ο νομός Ρεθύμνου έχει πολλά παραδοσιακά χωριά (Ανώγεια), βυζαντινές εκκλησίες και αρχαίες τοποθεσίες. Στο οροπέδιο της Νίδας, ένα από τα πιο όμορφα και τα πιο ιστορικά οροπέδια, ψηλά στα βουνά του Ψηλορείτη βρίσκεται το σπήλαιο Ιδαίο Άντρο το οποίο εικάζεται ότι ήταν ο τόπος όπου γεννήθηκε ο Δίας ή ο τόπος όπου ανατράφηκε σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή.

Η επαρχία Αγίου Βασιλείου είναι μια από τις τέσσερις του νομού Ρεθύμνου. Απλώνεται δυτικά του νομού Χανίων, κατά μήκος όλης της νότιας παραλίας του νομού Ρεθύμνου και φτάνει στα ανατολικά μέχρι το νομό Ηρακλείου. Η οροσειρά "Κέδρος", της οποίας η ψηλότερη κορυφή είναι σε υψόμετρο 1.777 μέτρων βρίσκεται στο ανατολικότερο σημείο της επαρχίας. Ο ευκολότερος και κοντινότερος δρόμος από το Ρέθυμνο για τη νότια Κρήτη περνάει από τον Άγιο Βασίλειο. Η περιοχή έχει φαράγγια, βυζαντινές εκκλησίες και όμορφα χωριά που έχουν μείνει ανεπηρέαστα από το τουριστικό ρεύμα της περιοχής. Από το δρόμο μπορεί κανείς να θαυμάσει την υπέροχη θέα του κόλπου του Πλακιά και της νότιας Κρήτης.

Το λιμάνι του Ρεθύμνου

iii. Νομός Ηρακλείου

Ο νομός Ηρακλείου είναι ο μεγαλύτερος της Κρήτης, έχει το μεγαλύτερο πληθυσμό, ενώ είναι και η πλουσιότερη περιοχή της, έχοντας το μεγαλύτερο κατά κεφαλή εισόδημα. Ο νομός Ηρακλείου υποδιαιρείται σε 7 επαρχίες. Οι επαρχίες Μαλεβιζίου, Τεμένους και Πεδιάδας βρίσκονται στα βόρεια παράλια και οι επαρχίες Πυργιώτισσας, Καινουρίου, Μονοφατσίου και Βιάννου στο κέντρο και στα νότια παράλια. Οι κυριότερες πόλεις της περιοχής είναι το Τυμπάκι, οι Μοίρες και η Άνω Βιάννος. Ο νομός Ηρακλείου βρίσκεται ανάμεσα σε δύο οροσειρές, την Ίδη στα δυτικά και τη Δίκτη στα ανατολικά. Οι κοιλάδες πίσω από την πόλη του Ηρακλείου παράγουν κάποια από τα ωραιότερα σταφύλια που χρησιμοποιούνται είτε ως φαγώσιμα, είτε για την παραγωγή σταφίδας. Σε αυτές τις κοιλάδες ο Άγγλος αρχαιολόγος Άρθουρ Έβανς ανακάλυψε το μινωικό Παλάτι της Κνωσού, τα ερείπια ενός μεγάλου πολιτισμού.

Μια χαμηλή οροσειρά υψώνεται στο μέσο του νομού και κατεβαίνει στην πεδιάδα της Μεσαράς. Η εύφορη πεδιάδα της Μεσαράς καλλιεργείται εδώ και χιλιάδες χρόνια. Εκεί βρίσκονται σημαντικές μινωικές, ελληνικές και ρωμαϊκές αρχαιολογικές περιοχές, οι μεγαλύτερες από τις οποίες είναι η Φαιστός, η Αγία

Τριάδα και η Γόρτυνα. Στα νότια υπάρχει μία άλλη χαμηλή οροσειρά, ο "Κόφινας", που χωρίζει την πεδιάδα από την ακτή. Η εντυπωσιακή κορυφή του Ψηλορείτη, 2.456 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας, είναι ορατή σχεδόν από όλα τα σημεία του νομού Ηρακλείου. Είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή κατά τη διάρκεια του χειμώνα όταν είναι καλυμμένη με χιόνια.

Ο νομός Ηρακλείου έχει αρκετά αξιοθέατα. Η πιο ωραία συλλογή μινωικών ευρημάτων στον κόσμο και οι βυζαντινές εκκλησίες είναι διασκορπισμένες παντού. Υπάρχουν ακόμα βενετικά κάστρα και συντριβάνια. Τα χωριά και τα μοναστήρια έχουν να επιδείξουν μια ιστορία αγώνων για την ανεξαρτησία που φαίνεται από τα μνημεία γι'αυτούς που πέθαναν πολεμώντας εναντίον των κατακτητών της Κρήτης.

Η ιστορική άποψη συνδυασμένη με τις οροσειρές των βουνών, τις κοιλάδες και τη θάλασσα κάνουν το Ηράκλειο μια όμορφη και ενδιαφέρουσα περιοχή. Οι παραλίες στην Αγία Πελαγία και τη Χερσόνησο στα βόρεια, τα Μάταλα και τους Καλούς Λιμένες στα νότια, προσελκύουν τους επισκέπτες με τα ζεστά και καθαρά νερά τους. Θαυμάσια εστιατόρια και ταβέρνες σε όλο το νομό προσφέρουν τις σπεσιαλιτέ της κρητικής κουζίνας.

Το τμήμα αυτό καλύπτει τη βορειοδυτική πλευρά του νομού Ηρακλείου. Οι τρεις επαρχίες Μαλεβιζίου, Τεμένους και Πεδιάδας καλύπτουν αυτή την περιοχή που είναι η μεγαλύτερη περιοχή παραγωγής σταφυλιών στην Κρήτη. Τα κυριότερα προϊόντα είναι η σουλτανίνα, το κρασί Μαλεβίτσι και οι ποικιλίες σταφυλιών Ροζακί. Η περιοχή παράγει ελιές, ελαιόλαδο και δημητριακά. Η μεγαλύτερη πόλη είναι το Ηράκλειο.

Το ανατολικό τμήμα του νομού Ηρακλείου έχει τα μεγαλύτερα παραθαλάσσια τουριστικά θέρετρα(Λιμένας Χερσονήσου),μερικά από τα μεγαλύτερα αρχαιολογικά αξιοθέατα(Μάλια) και αρκετές σημαντικές βυζαντινές εκκλησίες.

Το νότιο τμήμα του νομού Ηρακλείου περιλαμβάνει τις επαρχίες Πυργιώτισσας, Καινούριου, Μονοφατσίου και Βιάννου. Το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της

περιοχής είναι η πεδιάδα της Μεσαράς που εκτείνεται ανατολικά από το Τυμπάκι μέχρι την Άνω Βιάννο. Η πεδιάδα βρίσκεται ανάμεσα σε χαμηλές οροσειρές στα νότια και τα βόρεια. Τα κύρια προϊόντα της Μεσαράς είναι δημητριακά, ελιές και φρούτα. Καλλιεργούνται όλο το χρόνο σε θερμοκήπια από τους κατοίκους της περιοχής, ιδιαίτερα στα νότια.

Το κάστρο στο λιμάνι του Ηρακλείου

iv. Νομός Λασιθίου

Ο νομός Λασιθίου καλύπτει το ανατολικό άκρο του νησιού. Στο νομό κυριαρχεί η οροσειρά Δίκητη, η ψηλότερη κορυφή της οποίας είναι το Όρος Δίκητη που βρίσκεται σε υψόμετρο 2.148 μέτρων πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Ο νομός χωρίζεται στις επαρχίες Μιραμπέλλου, Λασιθίου, Ιεράπετρας και Σητείας. Οι κυριότερες πόλεις είναι ο Άγιος Νικόλαος, η Ιεράπετρα και η Σητεία.

Μερικοί από τους αρχαιότερους οικισμούς της Κρήτης ανακαλύφθηκαν στο νομό Λασιθίου. Σε αυτούς συγκαταλέγονται η Βασιλική, η Μύρτος, το Παλάτι της Ζάκρου, η Πραισός, ο Μόχλος και τα Γουρνιά. Μία σημαντική αρχαία ελληνική πόλη, η Λατώ βρίσκεται κοντά στην Κριτσά. Στα θαυμάσια αρχαιολογικά μουσεία του Αγίου Νικολάου και της Σητείας εκτίθενται κάποια

από τα ευρήματα τόσο αυτών των ανασκαφών όσο και άλλων.

Σύμφωνα με το μύθο, το Δικταίο Άντρο στο Οροπέδιο Λασιθίου ήταν ο τόπος γέννησης του Δία. Η περιοχή γύρω από τον Άγιο Νικόλαο δεν είναι μόνο η πιο αναπτυγμένη τουριστικά περιοχή αλλά και μία από τις πιο ενδιαφέρουσες. Η εκκλησία της Παναγιάς Κεράς κοντά στην Κριτσά έχει μερικές από τις πιο καλοδιατηρημένες βυζαντινές νωπογραφίες στην Κρήτη. Ένα βενετικό κάστρο βρίσκεται στην Ελούντα. Η περιοχή της Σητείας είναι γεμάτη βυζαντινές εκκλησίες, βενετικές επαύλεις και αρχαίες μινωικές περιοχές. Το Μοναστήρι του Τοπλού διαθέτει ένα μουσείο όπου εκτίθεται η συλλογή των εικόνων του.

Η περιοχή έχει πολύ ωραίες παραλίες. Αρκετοί ορμίσκοι ανάμεσα στην Ιεράπετρα και τη Μονή Κάψα προσφέρονται για κολύμβηση. Στην περιοχή του Βάι βρίσκεται ένα μοναδικό φοινικόδασος. Τα παραπάνω είναι μερικά μόνο από τα αξιοθέατα του νομού Λασιθίου. Οι επισκέπτες μπορούν ακόμα να θαυμάσουν τη φυσική ομορφιά της περιοχής. Οποιαδήποτε από τις μεγάλες πόλεις μπορεί να αποτελέσει μία καλή βάση για εξερεύνηση.

Η επαρχία Ιεράπετρας είναι μια από τις τέσσερις επαρχίες του νομού Λασιθίου. Η πρωτεύουσά της είναι η πόλη της Ιεράπετρας. Η οικονομία της περιοχής βασίζεται στον τουρισμό, το λάδι και τα τελευταία χρόνια στην παραγωγή λαχανικών που καλλιεργούνται όλο το χρόνο σε θερμοκήπια. Η επαρχία Ιεράπετρας έχει μερικά καλά παραδείγματα βυζαντινών εκκλησιών με τοιχογραφίες. Υπάρχουν δύο αξιοσημείωτα μοναστήρια, η Μονή Ξακουστής και η Μονή Φανερωμένης. Ανατολικά της Ιεράπετρας υπάρχουν μερικές θαυμάσιες παραλίες στον κόλπο του Μακρυγιαλού.

Η επαρχία Σητείας είναι η μεγαλύτερη επαρχία του νομού Λασιθίου σε έκταση και πληθυσμό. Εκεί παράγονται παραδοσιακά προϊόντα της Κρήτης όπως δημητριακά, ελαιόλαδο και υψηλής ποιότητας σουλτανίνα. Τα βουνά είναι χαμηλότερα απ'ότι σε άλλα τμήματα του νησιού αλλά παρουσιάζουν ένα ξεχωριστό και ιδιόμορφο τοπίο. Οι παλαιότεροι μινωικοί οικισμοί είναι στο

Μόχλο,στο Παλαιόκαστρο και στο μινωικό παλάτι της Ζάκρου. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν το Φαράγγι των Νεκρών στη Ζάκρο και η ελληνιστική περιοχή της Ιτάνου που βρίσκεται κοντά στο Βάι. Υπάρχουν αρκετές βυζαντινές εκκλησίες στην περιοχή. Ίχνη από τη Βενετοκρατία υπάρχουν στην Ετιά και στην Χάντρα.Η Σητεία δεν είναι τόσο τουριστική όσο άλλα μέρη της Κρήτης. Υπάρχουν υπέροχες παραλίες κοντά στο φοινικόδασος στο Βάι, κοντά στην Ίτανο και στην Ζάκρο στα ανατολικά. Η πόλη της Σητείας και μερικές περιοχές στο δρόμο προς την Ιεράπετρα κοντά στο Μακρυγιαλό και την Ανάληψη έχουν επίσης ωραίες παραλίες.Η Μονή Τοπλού έχει ένα πρώτης τάξεως μουσείο όπου εκτίθενται βυζαντινές εικόνες. Η αποκλεισμένη Μονή Κάψα προσφέρει στον επισκέπτη μία εικόνα της μοναστικής ζωής. Υπάρχουν πολλά πράγματα που ο επισκέπτης μπορεί να δει και να κάνει σ'αυτή την επαρχία.Όλες οι μεγάλες πόλεις της Κρήτης βρίσκονται στη βόρεια πλευρά του νησιού και βρέχονται από θάλασσα. Από δυτικά προς ανατολικά αυτές είναι: Χανιά με πληθυσμό περίπου 50.000 κατοίκους, Ρέθυμνο με πληθυσμό γύρω στις 23.000, Ηράκλειο με 115.000 κατοίκους περίπου και ο Άγιος Νικόλαος με 8.000 κατοίκους περίπου και η Σητεία με 7.000 κατοίκους. Ο συνολικός πληθυσμός του νησιού είναι μεγαλύτερος από 500.000, συμπεριλαμβανόμενων και όσων κατοικούν στα

εκατοντάδες γραφικά χωριά του.

Άγιος Νικόλαος

5)ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΗΜΕΡΑ

i. Ο τουρισμός στη Κρήτη σήμερα

Η προσέγγιση του συγκεκριμένου θέματος γίνεται με βάση δύο θεματικές ενότητες, την προσφορά και τη ζήτηση. Όσον αφορά τη προσφορά, εξετάζονται τα εξής θέματα: Αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικά μνημεία και μουσεία, συγκοινωνίες πρόσβασης (αεροδρόμια, λιμάνια, μαρίνες και αγκυροβόλια, οδικό δίκτυο), νοσοκομεία και κέντρα υγείας, γραφεία πληροφοριών, κλιματολογικές συνθήκες, καθιερωμένες εκδρομές, απασχολούμενο εργατικό δυναμικό στα τουριστικά καταλύματα, φυσικά αξιοθέατα (φαράγγια, σπήλαια, βιότοποι), συνεδριακοί χώροι εντός ή εκτός ξενοδοχείων, αθλητικές εγκαταστάσεις, πολιτιστικές-λαογραφικές - καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, γενική υποδομή (ηλεκτρικό, τηλεπικοινωνίες, ύδρευση, αποχέτευση, βιολογικοί καθαρισμοί).

Η επιχειρηματική δραστηριότητα και η εξέλιξη της Κρήτης κατά την τελευταία πενταετία περιλαμβάνει: το ανάλογο ξενοδοχειακό δυναμικό, ενοικιαζόμενα δωμάτια, campings, τουριστικά γραφεία, επιχειρήσεις ενοικίασης αυτοκινήτων και μηχανών και την ειδική επιχειρηματική δραστηριότητα όπως είναι η εκπαίδευση και η κατάρτιση των εργαζομένων στον τουρισμό, οι ενέργειες-μελέτες-προγράμματα προσφοράς για τον τουρισμό της Κρήτης.

Από τη πλευρά της ζήτησης, σύμφωνα με αναλύσεις στατιστικών στοιχείων ζήτησης τα τελευταία έξι χρόνια, εξετάζονται οι αφίξεις επισκεπτών στους σταθμούς εισόδου, διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχεία και η πληρότητα ξενοδοχείων, επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους. Επίσης, τη ζήτηση τη παρατηρούμε:

- Με την ανάλυση της φυσιογνωμίας (profile) των αγορών ζήτησης σε 18 χώρες και ειδικά της ζήτησης για τις ανεπτυγμένα τουριστικά χώρες.
- Με την ανάλυση των προσφερόμενων πακέτων διακοπών από τους tour operators τα τελευταία έτη.

- Με μελέτες, έρευνες αγοράς και πρακτικά συνεδρίων και ημερίδων που αφορούν τη ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών.
- Με εμπειρική εκτίμηση του ύψους του τουριστικού συναλλάγματος της Κρήτης-του οποίου το ύψος εκτιμάται σε 1,700 δισ. Ευρώ για το 2007.
- Με αξιολόγηση των ενεργειών προβολής και προώθησης του τουρισμού της Κρήτης.

Αν συσχετιστούν τα εκάστοτε συμπεράσματα προσφοράς και ζήτησης, έχουμε τα εξής συμπεράσματα: διαχρονική αποτίμηση του τουριστικού αποτελέσματος (επιπτώσεις στο περιβάλλον, τις κοινωνικές και πολιτιστικές δομές της Κρήτης), αποτίμηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων του μαζικού-παραθεριστικού τουρισμού και εκτιμήσεις, προβλέψεις για τις τάσεις της τουριστικής αγοράς.

ii. Στατιστικά στοιχεία

Η Κρήτη σήμερα διαθέτει σημαντικές, μεγάλες, υψηλών τάξεων ξενοδοχειακές μονάδες, όπως φαίνεται από τον πίνακα 1. Το μερίδιο των μονάδων πολυτελείας και Α τάξης στο σύνολο των ξενοδοχείων ήταν 14,5% το 2002, αλλά το αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο των κλινών ήταν 39,1%, γεγονός που δείχνει ότι το μέσο μέγεθος των μονάδων αυτών είναι μεγαλύτερο από το σύνολο των ξενοδοχείων της Κρήτης. Το 1999 τα μερίδια κλινών των τεσσάρων νομών είχαν διαμορφωθεί ως ακολούθως:

- ι Ν.Ηρακλείου 46%
- ι Ν.Λασιθίου 17%
- ι Ν.Ρεθύμνης 19%
- ι Ν.Χανίων 17,8%

Χαρακτηριστικό επίσης είναι το 2002 το 68% των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών πραγματοποιούνται σε ξενοδοχεία πολυτελείας (13,92%) και Α τάξης (54,31%).

Πίνακας 1:Το Ξενοδοχειακό Δυναμικό της Κρήτης:2002

Τάξη	Μονάδες	Κλίνες	Μέσο μέγεθος*
ΑΑ	21	10.247	488
Α	177	36.947	209
Β	284	27.880	98
Γ	728	40.492	56
Δ&Ε	156	5.100	33
Σύνολο	1.366	120.666	88

Πηγή:Περιφέρεια Κρήτης,2003*κλίνες ανά μονάδα

Οι συνολικές διανυκτερεύσεις τουριστών στην Κρήτη παρέμειναν σχεδόν στάσιμες μεταξύ 2000 και 2002, σε περίπου 12 εκ. Διανυκτερεύσεις, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα 2. Ωστόσο, έχει σημειωθεί κάμψη έναντι του 1999, όταν ανήλθαν σε 13,1 εκ.. Τη μερίδα του λέοντος κατέχει ο νομός Ηρακλείου, τόσο για τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών, όσο και για τις διανυκτερεύσεις ημεδαπών όπως καταγράφονται στον πίνακα 3 και 4 αντίστοιχα. Επίσης, από τον πίνακα 2 παρατηρείται ότι την τριετία 1998-00 τη δεύτερη θέση σε διανυκτερεύσεις αλλοδαπών καταλαμβάνει το Ρέθυμνο ακολουθώντας τα Χανιά και το Λασιίθι. Κατάταξη που αντιστρέφεται τη διετία 2001-02 για το νομό Χανίων και Ρεθύμνου. Ενώ όσο αφορά την κατάταξη των νομών από τις διανυκτερεύσεις ημεδαπών για όλη τη πενταετία 1998-02 η κατάταξη παραμένει η ίδια με το Ηράκλειο να κατέχει την πρώτη θέση και να ακολουθούν τα Χανιά, το Λασιίθι και το Ρέθυμνο που παρά το γεγονός ότι κατέχει την τελευταία θέση στην τουριστική κατάταξη των νομών τα τελευταία δύο χρόνια παρουσιάζει μια ικανοποιητική αύξηση των ημεδαπών διανυκτερεύσεων (Πίνακας 4).

Πίνακας 2:Οι Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών και Ημεδαπών στη Κρήτη

Έτος	Διανυκτερεύσεις	%Μεταβολή
1998	11.830.707	2,9
1999	13.116.526	10,9
2000	12.457.367	-5,0
2001	12.579.897	1,0
2002	12.206.133	-3,0

Πηγή:ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης,2003

Πίνακας 3:Οι Διανυκτερεύσεις Αλλοδαπών κατά νομό

Νομός	1998	1999	2000	2001	2002
Χανίων	1.780.763	2.058.706	1.982.430	2.388.243	2.052.486
Ρεθύμνης	1.992.442	2.239.607	2.055.892	2.015.480	2.125.359
Ηρακλείου	5.437.006	5.913.645	5.756.873	5.496.907	5.368.667
Λασιθίου	1.780.079	2.038.519	1.846.506	1.771.283	1.780.222
Σύνολο	10.990.290	12.250.477	11.641.701	11.671.913	11.326.222

Πηγή:ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης, 2003

Πίνακας 4:Οι Διανυκτερεύσεις Ημεδαπών κατά Νόμο

Νομός	1998	1999	2000	2001	2002
Χανίων	283.122	296.134	263.278	308.246	286.432
Ρεθύμνης	90.115	83.326	88.399	120.626	110.473

Ηρακλείου	349.457	361.586	332.542	342.903	346.161
Λασιθίου	117.723	125.003	131.447	136.209	136.845
Σύνολο	840.417	866.049	815.666	907.984	879.911

Πηγή:ΕΟΤ και Περιφέρεια Κρήτης, 2003

Η συντριπτική πλειονότητα των διανυκτερεύσεων αφορά τους αλλοδαπούς τουρίστες, το ποσοστό συμμετοχής των οποίων, στο σύνολο των διανυκτερεύσεων, κυμάνθηκε περί το 93% την τελευταία πενταετία. Μικρή ωστόσο, είναι η συμμετοχή της Κρήτης στο μερίδιο του εσωτερικού τουρισμού σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα όπως καταγράφεται στο πίνακα 5 για το τέλος 2000. Σε πανελλαδικό επίπεδο το ¼ των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στην Ελλάδα αντιστοιχεί στην Κρήτη, ενώ όσο αφορά τις διανυκτερεύσεις των ημεδαπών η Κρήτη κατέχει το 1/20 περίπου της εγχώριας αγοράς.

Πίνακας 5: Διανυκτερεύσεις σε ξενοδοχεία(2000)

	ΚΡΗΤΗ	%ΚΡΗΤΗ	%ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ	ΕΛΛΑΔΑ	%ΕΛΛΑΔΑ
Ημεδαποί	815.666	6,55%	5,44%	14.983.243	24,32%
Αλλοδαποί	11.641.701	93,45%	24,96%	46.636.293	75,68%
Σύνολο	12.457.367	100%	20,22%	61.619.536	100%

Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης, 2001

Όσο αφορά την πληρότητα των καταλυμάτων για την περίοδο 2000-02, σύμφωνα με τον πίνακα 6, παρατηρείται μία φθίνουσα πορεία σε ότι αφορά την πληρότητα των ξενοδοχείων καταλυμάτων, με το νομό Χανίων να εμφανίζει τη μεγαλύτερη σταθερότητα.

Πίνακας 6: Πληρότητα καταλυμάτων 2000-2002

	2000	2001	2002
N.Ηρακλείου	83,28	76,01	77,08
N.Λασιθίου	72,98	66,63	65,77
N.Ρεθύμνης	86,07	79,01	77,33
N.Χανίων	73,14	77,10	73,43

ΚΡΗΤΗ	79,94	75,12	74,41
--------------	-------	-------	-------

Πηγή: Περιφέρεια Κρήτης, 2002

Παρ'όλα αυτά η Κρήτη διατηρεί τα υψηλότερα ποσοστά πληρότητας σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα με μέσο ποσοστό πληρότητας 63,46%. Οι κυριότερες αγορές για τον τουρισμό της Κρήτης κατά σειρά είναι: Γερμανία, Μ.Βρετανία, Σκανδιναβία, Γαλλία και Ολλανδία ενώ, στον πίνακα 7 καταγράφονται τα ποσοστά αφίξεων CHARTERS στα δύο μεγάλα αεροδρόμια της Κρήτης.

Πίνακας 7:Αφίξεις CHARTERS στα αεροδρόμια Ηρακλείου και Χανίων(2002)

ΓΕΡΜΑΝΙΑ	25,79%
Μ.ΒΡΕΤΑΝΙΑ	17,85%
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ	17,15%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	6,79%
ΓΑΛΛΙΑ	8,00%
ΑΥΣΤΡΙΑ	3,76%
ΒΕΛΓΙΟ-ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	4,01%
ΕΛΒΕΤΙΑ	2,41%
ΙΤΑΛΙΑ	3,51%
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	3,55%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	7,18%

Πηγή:Περιφέρεια Κρήτης, 2002

Από τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία γίνεται αντιληπτό ότι ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό πυλώνα της Κρητικής οικονομίας διαχέοντας την επιρροή του στο σύνολο της τοπικής κοινωνίας. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια το κοινωνικο-ψυχολογικό υπόβαθρο των νέων απαιτήσεων του σύγχρονου τουρίστα έχει διαφοροποιηθεί, με αποτέλεσμα να μην καλύπτει τις ανάγκες απασχόλησης και διασκέδασης του από τις ήδη υπάρχουσες ειδικές τουριστικές

υποδομές συγκριτικά με τις κύριες ανταγωνίστριες χώρες. Στον πίνακα 8 παρουσιάζονται μερικές από τις ειδικές τουριστικές υποδομές σε Ελλάδα και Κρήτη σε σχέση με τις βασικές ανταγωνίστριες χώρες.

Πίνακας 8:Ειδικές τουριστικές υποδομές σε Ελλάδα και ανταγωνίστριες χώρες.

Τουριστική υποστηρικτική υποδομή	Ελλάδα	Κρήτη	Ισπανία	Τουρκία	Κύπρος	Πορτογαλία	Αίγυπτος
Συνεδριακά κέντρα	9	3	46	6	2	44	1
Γήπεδα γκολφ	4	1	254	10	2	55	11
Κέντρα θαλασ/π	5	3	89	31	5	42	2

Πηγή:Περιφέρεια Κρήτης, 2002

Από τον πίνακα 8 διαπιστώνεται μεγάλη υστέρηση της Ελλάδας αλλά και ειδικά της Κρήτης σε ότι αφορά τις ειδικές τουριστικές υποδομές συγκριτικά με τις κύριες ανταγωνίστριες χώρες.

Πίνακας 9:Ποσοστό τουριστικών αφίξεων κατά το 5μηνο Νοεμβρίου 1999 Μαρτίου 2000

ΧΩΡΑ	% ΑΦΙΞΕΩΝ
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	28,95
ΙΣΠΑΝΙΑ	25,84

ΤΟΥΡΚΙΑ	20,54
ΚΥΠΡΟΣ	19,12
ΕΛΛΑΔΑ	10,03

Ο κλάδος της τουριστικής βιομηχανίας διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην εγχώρια Κρητική οικονομία. Προσεγγίζοντας το 50% του συνόλου των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Κρητική περιφέρεια αποτελεί παραδοσιακά μια σημαντική πηγή εσόδων και προσφέρει σημαντικές αναπτυξιακές δυνατότητες. Η αξιολόγηση, επομένως, των χρηματοοικονομικών επιδόσεων των τουριστικών και ξενοδοχειακών επιχειρήσεων καθίσταται αναγκαία και αρκετά ενδιαφέρουσα. Μεθοδολογικά, η αξιολόγηση των επιδόσεων των επιχειρήσεων πραγματοποιείται με συνδυαστική ανάλυση που βασίζεται στη στατιστική ανάλυση των χρηματοοικονομικών δεικτών κάθε επιχείρησης και με την εφαρμογή πολυκριτήριας ανάλυσης με στόχο την ιεράρχηση των επιχειρήσεων αυτών. Το Εργαστήριο Συστημάτων Χρηματοοικονομικής Διοίκησης του Πολυτεχνείου Κρήτης πραγματοποίησε μια συγκριτική μελέτη σε μερικές από τις μεγαλύτερες τουριστικές και ξενοδοχειακές επιχειρήσεις. Στόχος της μελέτης είναι η αξιολόγηση των επιδόσεων των επιχειρήσεων με βάση τα χρηματοοικονομικά τους στοιχεία για την τριετία 2000-02 με την εφαρμογή της μεθόδου Ανάλυση σε Κύριες Συνιστώσες και της πολυκριτήριας μεθόδου Promethee II. με την οποία πραγματοποιήθηκε μια συνολική κατάταξη των επιχειρήσεων με τη σύνθεση πολλαπλών κριτηρίων. Τα κριτήρια που επιλέχθηκαν μέσω της Ανάλυσης σε Κύριες Συνιστώσες παρουσιάζονται στον Πίνακα 1. Οι επιχειρήσεις που αποτέλεσαν το δείγμα της παρούσας ανάλυσης προέκυψαν από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς της ICAP, για τα έτη 2000-02. Από τον κατάλογο αυτό επιλέχθηκαν τριανταπέντε από τις μεγαλύτερες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις οι οποίες εκμεταλλεύονται ξενοδοχεία πολυτελείας, Α' και Β' κατηγορίας και δημοσίευσαν στον ισολογισμό τους για το 2001 συνολικό κύκλο εργασιών άνω των 3.200.000 ευρώ και τα έσοδά τους προέρχονται κυρίως από την εκμετάλλευση των ξενοδοχείων. Επίσης, σε ένα δεύτερο δείγμα επιλέχθηκαν

δεκαέξι Κρητικές τουριστικές επιχειρήσεις οι οποίες ανήκουν στις κυριότερες επιχειρήσεις εκμετάλλευσης τουριστικών - ταξιδιωτικών γραφείων στην Ελλάδα. Οι τουριστικές αυτές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται κυρίως στον εισερχόμενο τουρισμό και δημοσίευσαν στον ισολογισμό τους για το 2001 συνολικές πωλήσεις άνω των 2.000.000 ευρώ.

Πίνακας 1:Σημαντικότερα κριτήρια αξιολόγησης

1	Πωλήσεις/Σύνολο ενεργητικού
2	Μικτό κέρδος/Πωλήσεις
3	Κόστος πωλήσεων/Μέσο επίπεδο αποθεμάτων
4	Κυκλοφορούν ενεργητικό/Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις
5	Βασικό διάστημα βιωσιμότητας
6	Ίδια κεφάλαια
7	Σύνολο υποχρεώσεων/Περιθώριο Αυτοχρηματοδότησης

Στους Πίνακες 2 και 3 συνοψίζονται τα αποτελέσματα της μεθόδου PROMETHEE II στην αξιολόγηση των επιδόσεων των εξεταζόμενων τουριστικών και ξενοδοχειακών επιχειρήσεων της Κρήτης. Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στους Πίνακες 2 και 3 για κάθε έτος της ανάλυσης, αφορούν την κατάταξη των επιχειρήσεων αυτών από την καλύτερη στη χειρότερη, εξετάζοντας διάφορα σενάρια (500 τον αριθμό) σχετικά με τη βαρύτητα των 7 κριτηρίων.

Πίνακας 2: Κατάταξη τουριστικών Κρητικών επιχειρήσεων

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	2000	2001	2002
CRETA TRAVEL BUREAU A.E	15	13	16
CRETAN HOLIDAYS A.E	9	16	14
HELLENIC ISLAND SERVICES ΗΡΑΚΛΕΙΟ Ε.Π.Ε	11	8	2
MONDIAL HOSPITALITY Ε.Π.Ε	8	11	12
RODOS TOURS TRAVELAND CRETE A.E	10	10	8
SUMMERLAND TRAVEL A.E	6	6	10
ΓΕΝΙΑΤΑΚΗΣ Μ. Α.Ε	13	12	11
ΔΕΛΤΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ Α.Ε	16	14	15
ΕΛΛΑ ΕΞΠΡΕΣ Α.Ε	14	15	13
ΕΛΛΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Α.Ε	4	3	1
ΖΕΥΣ ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε	1	5	7
ΙΜΠΙΣ ΕΛ ΓΚΡΕΚΟ Α.Ε	3	2	4
ΚΡΙΣΤΟΦΕΡ ΤΡΑΒΕΛ Ε.Π.Ε	7	4	5
ΠΛΩΤΙΝ ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε	5	1	3
ΣΟ.ΒΥ.ΝΑ ΤΡΑΒΕΛ Α.Ε	2	7	9

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	2000	2001	2002
-------------------	-------------	-------------	-------------

CANDIA A.E	17	16	11
DASKOTELS A.E	23	18	16
EL GRECO A.E	35	27	21
HOTELLAS A.E	5	5	9
SEVEN STARS A.E	33	34	25
SUNSTORES A.E	34	35	35
A.E.T.E.A A.E	32	33	31
ΑΓΑΠΗ ΜΠΗΤΣ Α.Ε	11	11	13
ΑΙΓΑΙΟΝ Α.Ε	8	6	7
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	2000	2001	2002
ΑΛΦΑ ΜΑΡΙΝ Α.Ε.&Τ.Ε	2	8	6
ΑΝΙΣΣΑ Α.Ε	13	9	1
ΑΣΗΜΕΝΙΑ ΑΚΤΗ Α.Ε	26	17	4
ΑΣΤΕΡΑΣ Α.Ε	22	30	27
ΒΑΝΤΑΡΑΚΗΣ Α.Ε	1	2	5
ΓΙΑΝΝΙΚΑΚΗΣ Α.Ε	20	32	33
ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΤΟΥΡ.& ΞΕΝΟΔ.ΕΠΙΧ.ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε	7	13	22
ΕΛΟΥΝΤΑ Α.Ε	27	26	32
ΕΠΑΝΩΜΕΡΙΤΑΚΗΣ Κ. Α.Ε	19	7	18
ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ Α.Ε.Τ.Ε	25	20	10
ΗΛΙΟΣ Α.Ε	29	21	24

ΚΑΛΟΥΤΣΑΚΗΣ Θ&Κ, Α.Ε	18	12	3
ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ Α.Ε	12	19	34
ΛΑΜΠΡΙΝΟΣ Α.Ε	11	15	20
ΛΟΥΗΣ ΤΟΥΡ.ΞΕΝΟΔ.ΕΠΙΧ.ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε	10	3	15
ΛΥΤΤΟΣ Α.Ε	16	28	23
ΜΑΝΤΩΝΑΝΑΚΗΣ Α.Ε	14	14	14
ΜΗΤΣΗΣ CO.-ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ Α.Ε	24	23	19
ΤΕΑΒ Α.Ε	30	31	30

6)ΚΟΡΕΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ-ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

i. Προβληματικές περιοχές

Η Χερσόνησος και τα Μάλλια στον νομό Ηρακλείου,είναι τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα μιας στρεβλής, αλόγιστης τουριστικής ανάπτυξης, η οποία όμως δεν παύει να διαθέτει αναξιοποίητες δυνατότητες και ευκαιρίες, καθώς και συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η αναστροφή της φθίνουσας πορείας των κορεσμένων τουριστικά περιοχών προϋποθέτει τη διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδίου για τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. Το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, σε συνεργασία με τους Δήμους Χερσονήσου, Μαλλίων και Γουβών, έχει προχωρήσει τα τελευταία έτη στην εκπόνηση ενός πιλοτικού σχεδίου αναβάθμισης των κορεσμένων περιοχών.

Εντείνεται η προσπάθεια και η ενεργή ανάμιξη της Κρήτης σε ζητήματα που απαιτούνται συγκεκριμένες ενέργειες και δραστηριότητες και που σχετίζονται με την βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου,με προστασία του περιβάλλοντος. Και βέβαια στα πλαίσια μιας λογικής για βιώσιμη αξιοποίηση του φυσικού πλούτου της περιοχής.Με τον τουρισμό πρώτο και καλύτερο ανάμεσα στους βασικούς τομείς που επιλέγει η Κρήτη,προκειμένου να αξιοποιήσει τα ανταγωνιστικά της πλεονεκτήματα ενόψει της τέταρτης προγραμματικής περιόδου,οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης από κοινού με τους ξενοδόχους της Μεγαλονήσου ετοιμάζονται πυρετωδώς για την επόμενη,κάθε φορά,τουριστική σεζόν. Το καλοκαίρι του 2008 αλλά και το προηγούμενο του 2007 χτύπησαν τα "καμπανάκια" όχι μόνον σε επίπεδο τουριστικής κίνησης,αλλά κυρίως σε επίπεδο ουσιαστικής ανάγκης ανακαθορισμού της τουριστικής στρατηγικής του νησιού. Μιας στρατηγικής που απ'ότι φαίνεται θα στηριχτεί σε τρεις βασικές προτεραιότητες. Πρώτον,στην προώθηση συγκεκριμένων μορφών θεματικού τουρισμού για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου,δεύτερον,στο "ξεσκαρτάρισμα" ορισμένων κορεσμένων περιοχών που δυσφημούν την Κρήτη

και τρίτον,στην εντατικοποίηση της προσπάθειας στην αγορά της Ρωσίας,που τουλάχιστον για το καλοκαίρι του 2008 διέσωσε την τουριστική κίνηση στο νησί. Η Κρήτη είναι το νησί της Ελλάδας με τη μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα διεθνώς. Κάθε φορά που ανατρέχει κανείς στο τουριστικό προφίλ της Κρήτης, τα οικονομικά και στατιστικά μεγέθη, τις αναπτυξιακές δυνατότητες, τα φυσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, καταλήγει αμέσως σε μία διαπίστωση: Η Κρήτη που με βάση το «κλασσικό» μοντέλο ήλιος - θάλασσα ανέδειξε και συνεχίζει να αναδεικνύει τον τουρισμό πολυτελείας, έχει απόλυτη ανάγκη από μια ανανέωση της τουριστικής της οικονομίας, με επίκεντρο τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και τον άνθρωπο. Ο αναπροσανατολισμός αυτός θα επιφέρει ισορροπία μεταξύ κορεσμένων και μη ανεπτυγμένων περιοχών, μεταξύ βόρειου άξονα και νότιου άξονα και επιπλέον θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών και για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Με το μεγαλύτερο ποσοστό μονάδων πέντε αστέρων σε ολόκληρη την Ελλάδα, η Κρήτη διαθέτει επίσης υψηλά ποσοστά ενοικιαζομένων επιπλωμένων δωματίων, που απευθύνονται σε μια αγορά οικογενειακών διακοπών που αναπτύσσεται. Τα τρία τελευταία χρόνια, οι πολυτελείς της μονάδες και ιδιαίτερα αυτές του Ηρακλείου και του Λασιθίου «αιχμαλώτισαν» τους απαιτητικούς Ρώσους τουρίστες, που αντιστάθμισαν τις απώλειες από τη μειωμένη τουριστική κίνηση. Το 2007 και το 2008, η Κρήτη μοιράστηκε μαζί με τη Χαλκιδική το σύνολο των Ρώσων επισκεπτών και συνεχίζει να εστιάζει το 2009. Είναι λοιπόν ξεκάθαρο ότι το νησί προσφέρει και θα συνεχίσει να προσφέρει τουρισμό πολυτελείας. Κοντά όμως σε αυτόν τίθεται πλέον και ο στρατηγικός στόχος του εναλλακτικού τουρισμού με υπηρεσίες που ξεκινούν από επιστροφή στο παρελθόν και την παράδοση, χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και άλλες σύγχρονες ανέσεις, στους παραδοσιακούς οικισμούς στα ορεινά των Χανίων, συνεχίζονται στη χαλάρωση στις παραλίες του Νότου και στα οροπέδια των ορεινών όγκων και καταλήγουν στην ενδοχώρα του Ρεθύμνου

και στη φυσική αγριάδα και στις εναλλαγές τοπίων του Λασιθίου. Φαίνεται όμως ότι προς την κατεύθυνση του εναλλακτικού τουρισμού, ο δρόμος είναι ακόμα μακρὺς καθώς η ανάπτυξη του προϋποθέτει συγκεκριμένες δράσεις που είναι όμως σε άμεση προτεραιότητα. Επιπλέον η χωροταξική κατανομή της συνολικής τουριστικής δυναμικότητας στην Κρήτη παρουσιάζει μια τεράστια ανισότητα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αυτό του Νομού Χανίων, αφού περίπου το 80% των μονάδων βρίσκονται στο βόρειο και παραθαλάσσιο τμήμα του και το υπόλοιπο 15% της τουριστικής δυναμικότητας του Νομού βρίσκεται στα δυτικά και νότια παράλια. Έτσι, μένει ένα 5% για το υπόλοιπο τμήμα του Νομού που είναι η ενδοχώρα του και αντιπροσωπεύει πλέον το 60% της συνολικής του έκτασης. Υπάρχει λοιπόν πλήρης αναντιστοιχία της τουριστικής ανάπτυξης σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον και το φυσικό «πλούτο» αυτού του τόπου. Οι διακοπές της μορφής μαζικού τουρισμού συνεχίζουν να αποτελούν το 80% των τουριστικών δραστηριοτήτων, κάτι που δημιουργεί έντονα οικονομικά προβλήματα στις τουριστικές επιχειρήσεις και κυρίως στα ξενοδοχεία (αμετάβλητες τιμές τα τελευταία χρόνια σε αντίθεση με το κατ' έτος αυξανόμενο λειτουργικό κόστος των ξενοδοχείων - μείωση μέσου όρου ημερών παραμονής των επισκεπτών από 14 ημέρες σε 7). Το υπόλοιπο 20% έχει στραφεί, άλλοτε οργανωμένα και άλλοτε ανοργάνωτα προς τις ειδικές μορφές τουρισμού (συνεδριακό, φυσιολατρικό - ορειβατικό, θαλασσοθεραπείας κλπ.). Παρ' όλα αυτά, οι επενδύσεις σε αυτόν τον τομέα ανάπτυξης βρίσκονται σε πλήρη αναντιστοιχία με τις ανάγκες της αγοράς ενώ αν αναπτυχθούν θα συμβάλουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου αλλά και στην οικονομική ενίσχυση μη ανεπτυγμένων περιοχών. Τα δεινά της έλλειψης στοιχειωδών έστω χωροταξικών ρυθμίσεων σε οικονομικό και περιβαλλοντικό επίπεδο τα βιώνουν εδώ και αρκετό καιρό οι Κρητικοί. Υφίστανται παράλληλα το συνολικότερο τίμημα μιας αλόγιστης ανάπτυξης που στηρίχτηκε στο μονοδιάστατο τουριστικό προϊόν, στην υψηλή εποχική συγκέντρωση με τις

γνωστές συνέπειες,στην υποχώρηση της ποιότητας,στην πυκνότητα του δομημένου περιβάλλοντος και στην έλλειψη αστικών υποδομών. Αρχίζει δε ολοένα και περισσότερο να γίνεται αντιληπτό ότι όσα χρήματα κι αν πέσουν σε μια τουριστική περιοχή,μακροπρόθεσμα δε θα "πιάσουν" τόπο αν δεν συνοδεύονται από σχέδιο,όραμα και υψηλή ποιότητα ζωής.

ii. Η επιβίωση των κορεσμένων περιοχών

Στο σημείο αυτό τίθεται και ένα καλό ερώτημα:αυτό του μέλλοντος των ήδη κορεσμένων περιοχών της Κρήτης,με προτεραιότητα την περιοχή Χερσονήσου και Μαλλίων. Στις περιοχές αυτές,οι συνέπειες του κύματος μαζικού τουρισμού(κυρίως πολύ νέοι άνθρωποι από την Αγγλία,με ακραία συμπεριφορά τόσο στην κατανάλωση ποτού όσο και συνολικότερα)είναι γνωστές και πολυσυζητημένες έχοντας φτάσει μέχρι και σε σημείο δυσφήμισης του τουριστικού προϊόντος τους. Δεδομένου όμως ότι οι συγκεκριμένες περιοχές επιβιώνουν εδώ και χρόνια από αυτό το συγκεκριμένο είδος τουρισμού,μοναδική εναλλακτική λύση τουριστικής τους επιβίωσης είναι αφενός η περιβαλλοντική τους αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού τους προϊόντος. Η ανατολική Κρήτη είναι ήδη κορεσμένη από πολλές απόψεις και κυρίως στο τομέα της τουριστικής ανάπτυξης, όπου συσσωρεύονται απειλητικά τα τσιμεντένια μεγαθήρια των ξενοδοχείων και να πλημμυρίζουν από ένα μαζικό τουρισμό όχι πάντοτε της αναμενόμενης ποιότητας και επιφάνειας. Τα γνωστά επεισόδια μεταξύ κατοίκων και ανεξέλεγκτων τουριστικών ομάδων βλέπουμε σταθερά να επαναλαμβάνονται κάθε καλοκαίρι. Το συμφέρον του Ηρακλείου και ολόκληρης της Περιφέρειας απαιτεί να υπάρξει μια ισορροπημένη ανάπτυξη ανάμεσα στη δυτική και την ανατολική Κρήτη. Στην ανατολική με επίκεντρο το Ηράκλειο που θα καλύπτει και το Λασιθί, και στη δυτική με επίκεντρο τα Χανιά που θα καλύπτει και το νομό Ρεθύμνου στις κύριες υποδομές μεταφορών.

Το κράτος

Οι τουριστικοί πόροι,στους οποίους στηρίζονται οι κορεσμένες περιοχές του νησιού,έχουν καταστραφεί ή βρίσκονται σε μααρασμό. Τα πολιτιστικά μνημεία,οι πολιτιστικοί θεσμοί,οι πολιτιστικές υποδομές βρίσκονται σε κατεύθυνση εμπορευματοποίησης ή ιδιωτικοποίησης. Το περιβάλλον,οι προστατευόμενοι βιότοποι και οικότοποι,οι φυσικοί πόροι όπως το έδαφος,η βλάστηση,η ιχθυοπανίδα και το νερό βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο. Το κράτος,τα τελευταία έτη:

- 1.Δημιουργεί πολιτικές,οικονομικές και χωροταξικές προϋποθέσεις και διευκολύνσεις για μεγάλες τουριστικές και κτηματομεσιτικές επενδύσεις.
- 2.Θέτει σε κίνηση τη δημόσια γη στη διάθεση μεγάλων επιχειρηματικών ομίλων,όχι μόνο για ελεγχόμενο τουρισμό μεγάλης κλίμακας αλλά και για παραθεριστική κατοικία μεγάλης κλίμακας.
- 3.Αίρει τα θεσμικά, νομικά κλπ εμπόδια προς κάθε είδους ρυθμιστικές κατευθύνσεις των παρελθόντων χρόνων. Τα δάση, οι ακτές κτλ τίθενται στην διάθεση κάθε είδους επιχειρηματικής επένδυσης μεγάλης κλίμακας.

iii. Ο μαζικός τουρισμός, αιτία κορεσμού

Αν και στα ενδότερα των επενδύσεων μεγάλης κλίμακας υπάρχει μεγάλος έλεγχος των δραστηριοτήτων, έξω από τα σύνορά τους, μπορεί να δημιουργηθεί ένας υπερβολικά μεγάλος αριθμός ανεξέλεγκτων δραστηριοτήτων, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται για την Περιοχή Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (ΠΟΤΑ) στη Nusa dua της Ινδονησίας, όπου η ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζεται από την ασυγκράτητη ανάπτυξη με όλες τις επακόλουθες περιβαλλοντολογικές και κοινωνικές επιπτώσεις που παρουσιάζουν όλα τα άλλα θέρετρα μαζικού τουρισμού. Ως αποτέλεσμα,διάφορες μελέτες υποστηρίζουν, ότι οι μεγάλης κλίμακας επενδύσεις απευθύνονται σε μεγάλο αριθμό τουριστών

και κατ'επέκταση δεν υποβιβάζουν μόνο το φυσικό περιβάλλον αλλά και καταστρέφουν μακροπρόθεσμα την αξία των φυσικών πόρων, με το να δημιουργείται υπερβολική πίεση στους διαθέσιμους πόρους, π.χ. Υπερβολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας και νερού, δημιουργία μεγάλης ποσότητας υγρών και στερεών αποβλήτων, ανάγκη για χρήση μεγάλων εκτάσεων γης για την κατασκευή ξενοδοχείων, γηπέδων γκολφ, επιχειρήσεων ψυχαγωγίας και αθλητισμού, υποδομή, κατασκευή κατοικιών για το εισερχόμενο εργατικό δυναμικό, διάβρωση των ακτών και την καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας. Αναφορικά με την κατανάλωση νερού και ενέργειας είναι γνωστό ότι τα ξενοδοχεία πολυτελείας έχουν ένα από τα υψηλότερα ποσοστά κατανάλωσης, ως συνέπεια των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, λειτουργία σε 24ωρη βάση και τη συμπεριφορά των πελατών τους, αφού οι διαμένοντες σε πολυτελή ξενοδοχεία συνηθίζουν να καταναλώνουν υπερβολικές ποσότητες νερού και ενέργειας και κατ'επέκταση των διαθέσιμων φυσικών πόρων με το να απαιτούν εγκαταστάσεις, όπως: πισίνες, κέντρα θαλασσοθεραπείας, σάουνες, κλιματισμό, γήπεδα γκολφ, κλπ.

Από όλα τα παραπάνω είναι φανερό, ότι η μεγάλης κλίμακας τουριστικές επενδύσεις έχουν ποικίλες επιπτώσεις στην οικονομία, στην κοινωνία και στο περιβάλλον. Γιαυτό οι εμπλεκόμενοι φορείς, δημόσιοι και ιδιωτικοί και η τοπική κοινωνία της Κρήτης, έχουν χρέος αρχικά να διερευνούν κατά πόσο οι μεγάλοι μεγέθους επενδύσεις είναι προς όφελος του προορισμού υποδοχής τουριστών και του ντόπιου πληθυσμού ή εάν εναλλακτικές αναπτυξιακές επιλογές, όπως τουριστικές επενδύσεις μικρής κλίμακας από το γηγενή πληθυσμό, βιολογικές καλλιέργειες κλπ, θα είναι περισσότερο συμβατές με το υπάρχον κοινωνικοοικονομικό και φυσικό περιβάλλον. Σε περίπτωση που είναι επιθυμητή η δημιουργία μεγάλης κλίμακας τουριστικών επενδύσεων τότε πρέπει να υιοθετηθούν οι μηχανισμοί εκείνοι που θα μεγιστοποιήσουν τα οφέλη

κα θα ελαχιστοποιήσουν τα προβλήματα, τόσο για τον τόπο, όσο και την τοπική κοινωνία.

Μάλια

Χερσόνησος

7)ΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΚΡΗΤΗ

i. Κόμβος Ανάπτυξης Θαλάσσιων Συνδυασμένων Μεταφορών

Οι πρόγονοι της Κρήτης πριν περίπου 3000 χρόνια, είχαν αναπτύξει ένα τέλειο μεταφορικό σύστημα για την εξυπηρέτηση των μεταφορών ανθρώπων και αγαθών στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου που λειτούργησε για πάρα πολλά χρόνια, με τον πιο επιτυχή και αποτελεσματικό τρόπο. Η πολιτική τους αλλά και η οικονομία των μεταφορών που είχαν αναπτύξει προσέγγιζε το βέλτιστο εις τρόπον ώστε πολλές εφαρμογές τους να αντιγράφονται και σήμερα από τους σύγχρονους Κρήτες. Κατασκεύασαν λιμάνια σε φυσικούς κόλπους αλλά και τεχνικά λιμάνια με μόλους προσήνεμους και απάνεμους, ελεύθερες λιμενικές και χερσαίες ζώνες για την ελεύθερη διακίνηση του εμπορίου, εμπορικούς σταθμούς στην ανατολική και δυτική Μεσόγειο και στα παράλια της Αδριατικής και Μαύρης Θάλασσας φτάνοντας μέχρι τις εκβολές τον Δον στην Αζοφική Θάλασσα. Επίσης κατασκεύασαν προσβάσεις από και προς τους εμπορικούς λιμένες και εμπορικούς σταθμούς. Θέσπισαν νόμους για τη προστασία του περιβάλλοντος και προώθησαν τις ελεύθερες ζώνες των εμπορικών σταθμών για ελεύθερο εμπόριο και μεταποίηση. Εφάρμοσαν συστήματα κυψελωδών πλοίων για τη μεταφορά των τότε γνωστών ομαδοποιημένων φορτίων, τους γνωστούς αμφορείς κ.α. Όλα αυτά τα πραγματοποίησαν για ένα και μόνο αντικειμενικό σκοπό, την ανάπτυξη της οικονομίας τους και της ευημερίας των λαών τους. Ακόμα και σήμερα πολλοί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι η οικονομία των μεταφορών εκτός των άλλων είναι ένας εξειδικευμένος τομέας που μελετά τα αποτελέσματα και τον συσχετισμό μεταξύ της μεταφορικής διαδικασίας της παραγωγικότητας και του εμπορίου. Σήμερα δεν μπορεί να υπάρξουν στεγανά για κάθε μεταφορικό σύστημα γιατί οι τάσεις του Διεθνούς εμπορίου είναι τέτοιες ώστε είναι

επιτακτική ανάγκη να υπάρχει συμπληρωματικότητα των διαφόρων μεταφορικών συστημάτων. Το γεγονός αυτό ανάγκασε τους εμπλεκόμενους στις μεταφορές να εξετάζουν τα μεταφορικά συστήματα ως μία ενιαία και ολοκληρωμένη οικονομική δραστηριότητα. Η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην 3η Πανευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη για τις Μεταφορές που πραγματοποιήθηκε στο Ελσίνκι της Φινλανδίας στις 23-25 Ιουνίου 1997 έθεσε για πρώτη φορά τις βάσεις για μία ενιαία Πανευρωπαϊκή πολιτική για τις μεταφορές. Τα καινοτομικά χαρακτηριστικά μέσα στα οποία θα κινηθεί η νέα κοινοτική πολιτική είναι η δημιουργία ενός αρμονικού και συνεκτικού δικτύου μεταφορών, το οποίο να σκεπάζει σαν μία ομπρέλα όλη την Ευρωπαϊκή ήπειρο.

Τα δέκα διευρωπαϊκά δίκτυα συν οι τέσσερις Ευρωπαϊκοί χώροι που έγιναν αποδεκτοί στην Πανευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη του Ελσίνκι έχουν ως στόχο να εναρμονίσουν τα μεταφορικά δίκτυα της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης, με εκείνα της Ανατολικής Ευρώπης. Η Κρήτη αναμφισβήτητα κατέχει μία στρατηγική γεωγραφική θέση για τις διεθνείς αλλά και τις τοπικές-μεσογειακές επιβατικές και εμπορευματικές μεταφορές, που όπως τα αρχαία χρόνια είχε μεγάλη σημασία, έτσι έχει και σήμερα. Είναι πλησίον του μεγάλου θαλάσσιου μεταφορικού που ενώνει τον Ινδικό με τον Ατλαντικό καθώς επίσης και στο σταυροδρόμι μεταξύ του κάθετου άξονα που οδηγεί στη Μαύρη Θάλασσα ως προς τον μεσογειακό, γεγονός που της δίνει το δικαίωμα να αναφέρεται ως ένας από τους μεγαλύτερους μεταφορικούς κόμβους της περιοχής. Είναι επίσης η νοτιοανατολικότερη πόρτα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το σημείο όπου ενώνονται οι θάλασσες τριών Ηπείρων (Αφρικής, Ασίας, Ευρώπης). Είναι γνωστό άλλωστε από αυτόν τον συνδυασμένο θαλάσσιο χώρο (από/προς Μαύρη Θάλασσα) διακινούνται περίπου 200 εκατομμύρια τόνοι εμπορεύματα. Η Κρήτη ευρισκόμενη σε μία τέτοια στρατηγική θέση για τις μεταφορές που μπορεί να διαδραματίσει βασικό ρόλο στις μεταφορικές εξελίξεις της ευρύτερης περιοχής

της Μεσογείου. Αποτελεί ίσως από τους λιγοστούς γεωγραφικούς χώρους όπου κατά το πρόσφατο παρελθόν στις τελευταίες δεκαετίες, διαδραμάτισαν ουσιαστικό ρόλο στην εξέλιξη των μεταφορών και ιδιαίτερα των συνδυασμένων θαλάσσιων μεταφορών κοντινών αποστάσεων. Όμως αν και το πορθμειακό μεταφορικό έργο εξελίχθηκε σε συνδυασμένο μικρών αποστάσεων, αν και οι τρόποι και μέθοδοι μεταφοράς αναπτύχθηκαν, εντούτοις δεν υπήρξαν εκείνες οι χερσαίες και θαλάσσιες υποδομές και εξοπλισμός που θα μπορούσαν να καταστήσουν τα λιμάνια της Κρήτης σε πόλους έλξης των συνδυασμένων μεταφορών, που ταυτόχρονα θα έδιναν μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της. Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι συνδυασμένες μεταφορές δεν είναι μόνο πλοίο-οδός, ούτε και μόνον οδός-σιδηρόδρομος, είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα το οποίο έχει μία δυναμική συνεχούς ανάπτυξης στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα κινητά αμαξώματα και τα εμπορευματοκιβώτια κ.α. Η Κρήτη εκτός τις θαλάσσιες σύγχρονες μεταφορικές υποδομές στερείται και χερσαίες. Επίσης βρίσκεται στην ίδια θέση σε σχέση με άλλες περιοχές της Ελλάδας ως προς τη βασική έλλειψη θεσμικού πλαισίου που ενθαρρύνει την ανάπτυξη των συνδυασμένων μεταφορών. Τα νέα μεταφορικά συστήματα και ιδιαίτερα οι συνδυασμένες μεταφορές είναι ένα γεγονός στο Ευρωπαϊκό και διεθνές μεταφορικό γίγνεσθαι. Οι γείτονές μας οι Τούρκοι, το έχουν αντιληφθεί και ήδη διαφημίζουν σε όλο το κόσμο ότι η Σμύρνη είναι το λιμάνι συνδυασμένων μεταφορών για το Αιγαίο. Τα διεθνή εμπορευματικά κέντρα είναι και αυτά ένα γεγονός και είτε θαλάσσια είναι, είτε χερσαία, δεν έχουν καμία συγγένεια με τα παραδοσιακά θαλάσσια λιμάνια και τους σιδηροδρομικούς σταθμούς διαλογής εμπορευμάτων, καθώς διαφέρουν τόσο στην προσφορά υπηρεσιών όσο και στο λειτουργικό και νομικό τους σύστημα και εδώ υπάρχουν Ευρωπαϊκές κ.α. εμπειρίες. Οι κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις στην Ανατολική Ευρώπη και στην πρώην Σοβιετική Ένωση, ευνοούν την ανάδειξη της Κρήτης, σε ένα διεθνές μεταφορικό κόμβο με διεθνές

εμπορευματικό κέντρο και εμπορικούς σταθμούς. Η ύπαρξη τέτοιων υποδομών που θα πρέπει να λειτουργούν στο νησί ανταγωνιστικά έναντι των άλλων μεσογειακών κέντρων και υπό ιδιωτικό μανάτζμεντ, θα προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στις διεθνείς και ευρωπαϊκές μεταφορές και θα συμβάλλει στην ανάπτυξη διαμετακομιστικού εμπορίου το οποίο ουσιαστικά έχει χαθεί από την Ελλάδα. Παράλληλα θα ενισχύσει την τοπική οικονομία καθώς η χρησιμοποίηση σύγχρονων μεθόδων και συστημάτων θα προσφέρει χαμηλό μεταφορικό τιμολόγιο για τα προϊόντα, που είναι από εκείνα που ονομάζονται φθηνά (δηλαδή κυρίως αγροτικά) και θα δημιουργήσει προϋποθέσεις νέων θέσεων εργασίας ιδίως σε νέους προσφέροντας μία ακόμη εναλλακτική λύση για απασχόληση στους κατοίκους του νησιού από τη συστηματική εμπλοκή τους στον τομέα των υπηρεσιών μεταφορών, διαχείρισης φορτίων διαμετακομιστικού εμπορίου κ.α.

ii. Συγκοινωνίες-Δρόμοι

Η σημαντικότερη οδική αρτηρία της Κρήτης είναι ο βόρειος άξονας προς τον οποίο αρθρώνεται ολόκληρο το υπόλοιπο οδικό δίκτυο του νησιού. Αρκετά μέτρα όμως πρέπει να υλοποιηθούν προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των υποδομών μεταφοράς. Όπως η στήριξη των παραγωγικών τομέων της οικονομίας με τη βελτίωση της πρόσβασης στα λιμάνια και στα αεροδρόμια της Κρήτης και την μείωση του χρόνου μετακίνησης και διακίνησης εμπορευμάτων. Η βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης της κυκλοφορίας μεταξύ των σημαντικότερων αστικών κέντρων της Κρήτης. Η βελτίωση των συνθηκών ενεργητικής και παθητικής ασφάλειας. Η συμβολή στην περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη των περιοχών παρέμβασης λόγω της βελτίωσης της εξυπηρέτησης της μείωσης του χρόνου διαδρομής και της αύξησης της προσπελασιμότητας.

iii. Λιμάνια

Ηράκλειο:

Το μεγάλο λιμάνι του Ηρακλείου φαίνεται εύκολα μπροστά από την πόλη. Είναι ένα πολυσύχναστο λιμάνι και οι γερανοί και τα καράβια φαίνονται από απόσταση. Το Διεθνές Αεροδρόμιο βρίσκεται ανατολικά της πόλης, ενώ υπάρχουν μεγάλες δεξαμενές πετρελαίου κοντά σε αυτό. Το εσωτερικό του λιμανιού και η νέα μαρίνα βρίσκονται στο δυτικότερο άκρο. Το Βενετικό Κάστρο του Κουλέ σημαδεύει την είσοδό του. Το Ηράκλειο είναι η μεγαλύτερη πόλη της Κρήτης, όπου παρέχονται όλες οι υπηρεσίες. Υπάρχει μία νέα μαρίνα στο εσωτερικό του λιμανιού που διαθέτει ηλεκτρισμό. Ανεφοδιασμός σε νερό μπορεί να γίνει στην προκυμαία ενώ μπορεί να κανονιστεί και ανεφοδιασμός καυσίμων. Το Ηράκλειο είναι Λιμάνι Εισόδου. Το Τελωνείο, το Τμήμα Μεταναστών και η Λιμενική Αστυνομία έχουν γραφεία στο λιμάνι. Η πόλη είναι σε μικρή απόσταση από το λιμάνι. Τα καταστήματα και οι επισκευές που γίνονται στο Ηράκλειο είναι τα καλύτερα στην Κρήτη. Υπάρχει δυνατότητα αγκυροβόλησης στη νέα μαρίνα. Το σημείο αγκυροβόλησης μέσα στο εξωτερικό λιμάνι παρέχει καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Με τις υπηρεσίες που παρέχονται στη μαρίνα είναι δυνατό να ξεχειμωνιάσει κανείς εκεί. Η είσοδος του λιμανιού σημαδεύεται τη νύχτα με ένα πράσινο φως που αναβοσβήνει στο εξωτερικό βόρειο τείχος και ένα πράσινο πάνω στον Κουλέ. Δύο μεγάλες προκυμαίες στα νότια έχουν κόκκινα φώτα. Το λιμάνι είναι πολυσύχναστο και πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα καράβια που συνεχώς πηγαινοέρχονται. Στους δυνατούς βόρειους ανέμους υπάρχει φουσκοθαλασσιά στην κεντρική είσοδο του λιμανιού.

Καστέλι:

(φάρος στην άκρη του εξωτερικού τείχους του λιμανιού)

Το κύριο λιμάνι βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του κόλπου της Κισσάμου. Η Χερσόνησος της Γραμβούσας είναι στα δυτικά και η χερσόνησος της Σπάθας στα ανατολικά. Το λιμάνι βρίσκεται κάτω από μια μεγάλη μάζα βράχων που φαίνονται εύκολα από τη θάλασσα. Στα δυτικά του λιμανιού υπάρχει ένα εγκαταλελειμμένο ναυάγιο πλοίου. Στα ανατολικά βρίσκονται ένα μικρό ψαρολίμανο και η πόλη του Καστελίου. Η προκυμαία του κυρίως λιμανιού, στην οποία υπάρχει νερό, έχει τα γραφεία της Λιμενικής Αστυνομίας. Η πόλη των Χανίων απέχει μόνο μία ώρα από το Καστέλι και μπορεί εύκολα να προσεγγισθεί με λεωφορείο, ταξί ή ενοικιαζόμενο αυτοκίνητο. Το μικρό ψαρολίμανο που απέχει 2 χιλιόμετρα από το Καστέλι έχει τηλέφωνο, εστιατόρια και ένα δημόσιο αγκυροβόλιο για μικρά σκάφη. Ο μόλος του λιμανιού παρέχει δυνατότητα αγκυροβόλησης και ένα καλό καταφύγιο από βόρειους, νότιους και βορειοδυτικούς ανέμους. Το λιμάνι είναι ανοικτό στα ανατολικά και τα νοτιοανατολικά. Στα δεξιά της εισόδου του λιμανιού αναβοσβήνει ένα πράσινο φως και στα αριστερά ένα κόκκινο φως. Το καράβι για την Πελοπόννησο αράζει στο μεγάλο λιμάνι. Στο ψαρολίμανο μπορούν να αγκυροβολήσουν μικρά πλοία. Το μεγαλύτερο μέρος του λιμανιού είναι γεμάτο ψαρόβαρκες. Το λιμάνι αποτελεί καταφύγιο σε όλες τις καιρικές συνθήκες.

Ρέθυμνο:

Η πόλη αναγνωρίζεται εύκολα από τη θάλασσα, από το μεγάλο Βενετικό κάστρο της Φορτέτσας που βρίσκεται στο λόφο στα δυτικά της πόλης, αμέσως ανατολικά από το οποίο βρίσκεται το λιμάνι. Εκεί υπάρχουν Τελωνειακές Αρχές και Λιμενική Αστυνομία, αυτό όμως δεν χαρακτηρίζεται ως λιμάνι εισόδου. Το μικρό Βενετικό λιμάνι μπορεί να στεγάσει 2 ή 3 μικρά σκάφη. Το βάθος της εισόδου είναι ανομοιόμορφο και απρόβλεπτο λόγω του ότι το λιμάνι φράζεται

από λάσπη. Δίνει δυνατότητα αγκυροβόλησης και παρέχει καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες.

Παλαιόχωρα: (φάρος στο νησί του Σκιστού)

Η Παλαιόχωρα είναι ένα χωριό στη νοτιοδυτική ακτή της Κρήτης. Το λιμάνι βρίσκεται κάτω από τα ερείπια ενός Βενετικού κάστρου στο τέλος της χερσονήσου. Ένα μικρό νησί βρίσκεται νοτιοδυτικά της εισόδου του λιμανιού. Και στις δυο πλευρές της χερσονήσου υπάρχει μια παραλία γεμάτη ξενοδοχεία και τα σπίτια της πόλης. Ένα ψαρολίμανο βρίσκεται μέσα σε ένα μεγαλύτερο λιμάνι. Το λιμάνι απέχει 1 χιλιόμετρο από τη πόλη. Η αγκυροβόληση κατά μήκος της προβλήτας παρέχει προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες.

Ιεράπετρα: (φάρος στα ΝΑ του τείχους του λιμανιού)

Η πόλη της Ιεράπετρας βρίσκεται στα νοτιοανατολικά, στο στενότερο σημείο του νησιού. Φαίνεται εύκολα από τη θάλασσα και καθώς κάποιος πλησιάζει το Βενετικό κάστρο και ο πύργος του λιμανιού γίνονται εμφανή. Υπάρχει Λιμενική Αστυνομία, Τελωνείο, ενώ η Ιεράπετρα δεν αποτελεί λιμάνι εισόδου. Συνήθως δεν επιχειρείται είσοδος στο λιμάνι τη νύχτα, λόγω του ότι το άνοιγμά του λιμανιού είναι στενό και δύσκολο στο να προσεγγιστεί, ενώ στο βυθό της εισόδου υπάρχουν επικίνδυνοι βράχοι.

Σούδα:

Το λιμάνι της Σούδας βρίσκεται στα νότια της μεγάλης χερσονήσου του Ακρωτηρίου. Στη στεριά στην άλλη πλευρά του λιμανιού υπάρχει ένα τουρκικό κάστρο (Άπερα) πάνω από το στόμιο του κόλπου. Στο μέσο του κόλπου της Σούδας βρίσκεται το μικρό νησί της Σούδας όπου υπάρχει ένα Βενετικό κάστρο. Εκεί είναι ένα στενό κανάλι που σημαδεύεται από κόκκινες σημαδούρες που φωτίζονται, στην άλλη πλευρά των οποίων βρίσκεται ένα ανθυποβρυχιακό δίκτυο που προσδιορίζεται από μεγάλες μαύρες σημαδούρες. Αυτό το δίκτυο

εκτείνεται και στις δυο πλευρές της ακτής. Πέρα από αυτήν υπάρχει ένα αμαρκάριστο ελεύθερο κανάλι που εκτείνεται από την προβλήτα μέχρι το τέλος του κόλπου της Σούδας 3 χιλιόμετρα ανατολικά. Το λιμάνι της Σούδας παρέχει όλες τις υπηρεσίες. Εκεί, κάποιος μπορεί να ανεφοδιαστεί από καύσιμα. Ωστόσο, δεν είναι λιμάνι εισόδου αλλά διαθέτει τελωνείο και Λιμενική Αστυνομία. Δεν επιτρέπεται η είσοδος στη Σούδα τη νύχτα και όλες οι δραστηριότητες στον κόλπο θεωρούνται δευτερεύουσες μετά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Η βόρεια πλευρά του κόλπου αποτελεί απαγορευμένη περιοχή.

Χώρα Σφακίων:

Το μικρό αυτό ψαροχώρι βρίσκεται 10 χιλιόμετρα ανατολικά από το Λουτρό στα νότια της Κρήτης. Κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών τα ferry boats που μεταφέρουν πεζοπόρους από το φαράγγι της Σαμαριάς αράζουν συχνά στη νέα προβλήτα, στην ανατολική άκρη του χωριού. Ένα νέο λιμάνι κατασκευάζεται σε αυτή τη πλευρά. Το χωριό φαίνεται από τη θάλασσα καθώς είναι χτισμένο αμφιθεατρικά πάνω από τον ορμίσκο.

Άγιος Νικόλαος:

Ο Άγιος Νικόλαος φαίνεται εύκολα καθώς ο επισκέπτης έρχεται από τη Σπιναλόγκα. Το μικρό λιμανάκι μπροστά από τον Άγιο Νικόλαο χρησιμοποιείται από τουριστικά σκάφη το καλοκαίρι και το εσωτερικό του λιμανιού (κάτω από τη γέφυρα) από μικρές ψαρόβαρκες.

Σητεία:

Το λιμάνι της Σητείας είναι το ανατολικότερο λιμάνι της Κρήτης και συνδέει το νησί με τα νησιά του Αιγαίου. Στο ακρωτήριο και είσοδο του λιμανιού βρίσκεται ο φάρος, ο οποίος διακρίνεται καθαρά κατά τη διάρκεια της ημέρας, ενώ το βράδυ φωτίζεται με ένα πράσινο φως που αναβοσβήνει στα δεξιά κι ένα κόκκινο στα αριστερά.

Αγία Γαλήνη:

Το παραθαλάσσιο αυτό θέρετρο βρίσκεται στα δυτικά του κέντρου του κόλπου της Μεσσαράς στα νότια της Κρήτης. Η πρόσβαση στο λιμάνι το χειμώνα γίνεται δύσκολη εξαιτίας των δυνατών κυμάτων που αναπτύσσονται στην περιοχή.

Καλοί Λιμένες:

Οι Καλοί Λιμένες είναι ένα μικρό χωριό στα νότια της Κρήτης, ανατολικά του ακρωτηρίου Λίτινος.

Κόκκινος Πύργος:

Το χωριό βρίσκεται περίπου 10 χιλιόμετρα ανατολικά της Αγίας Γαλήνης στον Κόλπο της Μεσσαράς. Δεν υπάρχουν λιμενικές αρχές, ενώ ιατροφαρμακευτική περίθαλψη μπορεί να δοθεί στο Τυμπάκι, σε απόσταση 5 χιλιομέτρων. Υπάρχει αγκυροβόλιο για μικρά πλοία.

iv. Αεροδρόμια:

Η Κρήτη εξυπηρετεί την επιβατική και εμπορική κίνηση του νησιού με τρία αεροδρόμια.

Αεροδρόμιο Ηράκλειου:

Ο Αερολιμένας Ηρακλείου βρίσκεται σε απόσταση 2,5 χιλιόμετρα από το λιμάνι της πόλης του Ηρακλείου, ενώ από το κέντρο της περίπου 3,5 χιλιόμετρα. Υπάρχουν δύο οδοί πρόσβασης στις εγκαταστάσεις του αερολιμένα. Αποτελεί ήδη το ισχυρότερο ελληνικό αεροδρόμιο από άποψη τουριστικής κίνησης, ενώ εξυπηρετεί και μια ευρεία επιφάνεια επιρροής με πλήθος οικονομικών εκπαιδευτικών και άλλων δραστηριοτήτων που θα μπορούσε να υποστηρίξει τακτικά δρομολόγια εξωτερικού. Συν τοις άλλοις, η γεωγραφική του θέση στο νοτιότερο άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να το αναδείξει σε

διαμετακομιστικό κόμβο της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Το αεροδρόμιο Ηρακλείου είναι το μοναδικό διεθνές αεροδρόμιο που μπορεί να εξυπηρετήσει το νομό Ρεθύμνου. Εδώ και αρκετά χρόνια έχει αρχίσει η επέκταση και η αναβάθμιση του αεροδρομίου. Οι νέοι χώροι οι οποίοι πιθανότατα θα δοθούν σε χρήση σε μερικούς μήνες από σήμερα διαθέτουν συνολικά 16 counter desks και καλύπτουν εμβαδόν της τάξης των 1800τ.μ περίπου, ενώ προβλέπεται και η επέκταση της πίστας.

Αεροδρόμιο Χανίων:

Το αεροδρόμιο Χανίων βρίσκεται κοντά στην ομώνυμη πόλη και εξυπηρετεί κυρίως την τουριστική και επιβατική κίνηση της περιοχής. Η επιβατική του κίνηση δεν είναι τόσο αυξημένη όσο του Ηρακλείου αλλά θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα διεθνή αεροδρόμια της χώρας, καθώς είναι το μοναδικό που μπορεί να εξυπηρετήσει και πτήσεις του Ηρακλείου που ορισμένες φορές δεν μπορούν να προσγειωθούν εκεί εξαιτίας κακών καιρικών συνθηκών.

Αεροδρόμιο Σητείας:

Το αεροδρόμιο Σητείας βρίσκεται στο ανατολικό άκρο της Κρήτης και εξυπηρετεί τακτικές και εκπαιδευτικές πτήσεις εσωτερικού κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Το σημαντικό είναι ότι εξελίσσεται με σκοπό να εξυπηρετήσει την αυξανόμενη ζήτηση σε έκταση πτήσεων charter της Ανατολικής Κρήτης.

v. Αεροπορικές Εταιρείες:

AEGEAN AIRLINES

Η Aegean Airlines είναι η πιο δυναμικά αναπτυσσόμενη αεροπορική εταιρεία στην Ελλάδα μεταφέροντας το 2007, 5,2 εκατομμύρια επιβάτες. Η εταιρεία προσφέρει πτήσεις προς 17 ελληνικούς προορισμούς και 12 άλλους διεθνείς προορισμούς, ενώ εκτελεί εποχιακές ναυλωμένες πτήσεις (πτήσεις charter) σε ένα σημαντικό αριθμό διεθνών προορισμών. Η Aegean Airlines είναι

περιφερειακός συνεργάτης της Lufthansa και προσφέρει στους επιβάτες της πρόσβαση στο παγκόσμιο δίκτυο του Γερμανικού αερομεταφορέα. Η Aegean συνεχίζει με συνέπεια την υλοποίηση της αναπτυξιακής της στρατηγικής, πετυχαίνοντας αύξηση εσόδων και επιβατών κατά το πρώτο τρίμηνο του 2008, εν μέσω δύσκολων συνθηκών που επικρατούν στον κλάδο των αερομεταφορών λόγω της συνεχιζόμενης αύξησης της τιμής του πετρελαίου αλλά και του αυξημένου ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα η Aegean μετέφερε 1,1 εκ. Επιβάτες το πρώτο τρίμηνο του 2008, καταγράφοντας ετήσια αύξηση 10%. Στο δίκτυο εσωτερικού η εταιρεία μετέφερε 1% περισσότερους επιβάτες με μειωμένες πτήσεις κατά 3% ενώ στο δίκτυο εξωτερικού η αύξηση της επιβατικής κίνησης ανήλθε σε 35% με 32% περισσότερες πτήσεις. Σημειώνεται ότι το πρόγραμμα δρομολογίων της εταιρείας δεν πραγματοποιήθηκε τις 4 από συνολικά 91 ημέρες το πρώτο τρίμηνο του 2008 λόγω των χιονοπτώσεων του Φεβρουαρίου και των απεργιών που πραγματοποίησαν οι ελεγκτές εναέριας κυκλοφορίας. Αναφορικά με τα οικονομικά αποτελέσματα, οι πωλήσεις του πρώτου τριμήνου ανήλθαν σε 98,8 εκ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 23% με 6% περισσότερες πτήσεις. Σημειώνεται ότι λόγω εποχικότητας το πρώτο τρίμηνο του έτους είναι ιστορικά ζημιολόγο. Οι καθαρές ζημιές μετά από φόρους ανήλθαν σε 4,4 εκ. Ευρώ από 2,6 εκ. Ευρώ το προηγούμενο έτος, κυρίως λόγω της σημαντικής αύξησης κατά 57% του κόστους καυσίμων.

ΟΛΥΜΠΙΑΚΕΣ ΑΕΡΟΓΡΑΜΜΕΣ

Οι Ολυμπιακές Αερογραμμές ξεκινούν την λειτουργία τους με τη σημερινή τους μορφή στις 12 Δεκεμβρίου 2003, μετά την απορρόφηση των κλάδων πτητικής λειτουργίας της Ολυμπιακής Αεροπορίας και της Ολυμπιακής Αεροπλοΐας από τις Μακεδονικές Αερογραμμές - που δραστηριοποιούνταν μέχρι τότε στην εκτέλεση ναυλωμένων πτήσεων (charter) - και την μετονομασία τους. Η Ολυμπιακή Αεροπορία, ιδρύθηκε στις 6 Απριλίου 1957, μετά την εξαγορά

της κρατικής ΤΑΕ (Τεχνικά και Αεροπορικά Εκμεταλλεύσεις - Greek National Airlines) από τον Αριστοτέλη Ωνάση. Χρονιά ανόδου το 2005, με τις Ολυμπιακές Αερογραμμές να καταγράφουν το πρώτο επτάμηνο του 2005, αύξηση στους επιβάτες Εξωτερικού κατά 12,3% (+ 184.939 επιβάτες) και αύξηση εσόδων κατά 14,6%, σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2004. Η συνολική επιβατική κίνηση, τόσο στο δίκτυο Εσωτερικού, όσο και στο δίκτυο Εξωτερικού, ανήλθε στους 3.345.628 επιβάτες. Περισσότερες πτήσεις εμπλουτίζουν το δίκτυο εξωτερικού, με αυξανόμενες συχνότητες από Αθήνα προς Αλεξάνδρεια, Βελιγράδι, Λονδίνο (Gatwick). Στο δίκτυο Εσωτερικού, προστίθενται δύο επιπλέον εβδομαδιαίες πτήσεις μεταξύ Θεσσαλονίκης και Μυτιλήνης. Με τις νέες πτήσεις αυξάνονται σε 10 οι εβδομαδιαίες συχνότητες από τις οποίες οι πέντε διέρχονται μέσω Λήμνου και οι πέντε εκτελούνται χωρίς ενδιάμεσες στάσεις. Επίσης, μία ακόμη εβδομαδιαία πτήση προστίθεται στη γραμμή Θεσσαλονίκη-Χανιά.

vi. Ναυτιλιακές Εταιρείες:

ΜΙΝΩΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ

(Εταιρικό προφίλ-Δρομολόγια-Στόλος)

Μια θαλάσσια δύναμη που για 36 χρόνια πρωταγωνιστεί στο χώρο της ναυτιλίας. Μια κορυφαία ελληνική ναυτιλιακή εταιρεία με υπερσύγχρονο στόλο 6 πλοίων, που ενώνει καθημερινά, λιμάνια και ανθρώπους με υποδειγματική ασφάλεια και άνεση. Οι Μινωικές Γραμμές, με την αντικατάσταση των παλαιάς τεχνολογίας πλοίων, με νέα υπερσύγχρονα ταχύπλοα πλοία, με την δημιουργία νέων επικερδών δρομολογιακών γραμμών εντός και εκτός των θαλάσσιων συνόρων της Ελλάδας, με την διατήρηση και ενίσχυση της κυρίαρχης θέσης της εταιρείας στις γραμμές της Ελλάδας και της Ιταλίας, με παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικής της ικανότητας και με την διεύρυνση του εμπορικού δικτύου της, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού, σε περισσότερους σταθμούς σε Ελλάδα και εξωτερικό, επιτυγχάνουν την εδραίωση, όχι μόνο στην ελληνική αγορά, αλλά και στη διεθνή. Η διοίκηση των Μινωικών Γραμμών, αξιοποιεί τις επενδυτικές ευκαιρίες και προκλήσεις μέσω συνεργασιών, εξαγορών ή συγχωνεύσεων, στους τομείς που δραστηριοποιείται η εταιρεία, με αφορμή τις ανακατατάξεις, που συμβαίνουν στην ελληνική ακτοπλοΐα, λόγω της άρσης του σαμποτάζ και της απελευθέρωσης της ελληνικής ακτοπλοϊκής αγοράς. Η Minoan Lines, επιδεικνύει ιδιαίτερη προσοχή

στο πολύ σοβαρό θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος, πραγματοποιώντας συνεχείς ελέγχους και σχολαστική τήρηση των Διεθνών Διατάξεων(MAPLOT). Επίσης πραγματοποιείται διαχωρισμός των απορριμάτων, σε ειδικά δοχεία περισυλλογής και απόδοσής τους, σε ειδικά φορτηγά στα κατά τόπους λιμάνια, καθώς επίσης, συγκέντρωση όλων των αποβλήτων σε ειδικές δεξαμενές και απόδοσή τους σε ειδικά για το σκοπό αυτό φορτηγά, καθώς υπάρχει ειδική σήμανση σε καθορισμένα σημεία στο πλοίο, για την αποφυγή της απόρριψης άχρηστων αντικειμένων στη θάλασσα. Η εταιρεία των Μινωικών Γραμμών είναι ενεργό μέλος της 'HELMERA'(HELLENIC MARINE ENVIRONMENT PROTECTION ASSOCIATION) της ελληνικής ένωσης προστασίας θαλάσσιου περιβάλλοντος.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ-ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Minoan Lines - Καθαρά κέρδη 16,4 εκατομμύρια ευρώ στα Ενοποιημένα Αποτελέσματα.

Προτεινόμενο Μέρισμα 0,05 ευρώ ανά μετοχή

Η λειτουργική κερδοφορία της εταιρείας επηρεάστηκε για τρίτη συνεχόμενη χρονιά από τις δραματικά υψηλές τιμές των καυσίμων οι οποίες σημείωσαν την τριετία 2005-7, αύξηση 115,0%. Τονίζεται ιδιαίτερα, ότι το τέταρτο τρίμηνο του 2007 η αύξηση στις τιμές των καυσίμων ανήλθε σε 55,0% περίπου έναντι του αντίστοιχου περσινού διαστήματος.

Οικονομικά αποτελέσματα της Εταιρείας Ο κύκλος εργασιών της Minoan Lines το 2007 διαμορφώθηκε σε 195,7 εκατομμύρια ευρώ έναντι 206,7 εκατομμύρια το 2006, γεγονός που οφείλεται αποκλειστικά στην δραστηριοποίηση της εταιρείας το 2007 με ένα πλοίο λιγότερο, λόγω της πώλησης του H/S/F Ariadne Palace, η συνεισφορά του οποίου στον κύκλο εργασιών του 2006 ανήλθε σε 26,9 εκατομμύρια ευρώ. Το 2007, εξαιρουμένων των εσόδων του παραπάνω πλοίου, ο κύκλος εργασιών της εταιρείας σημείωσε αύξηση 8,9 % έναντι του 2006. Τα κέρδη προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων διαμορφώθηκαν σε 46,3 εκατομμύρια ευρώ από 61,4 εκατομμύρια ευρώ το 2006. Στα παραπάνω λειτουργικά κέρδη του 2006 περιλαμβάνεται συνολικό ποσό 16,9 εκατομμυρίων ευρώ, το οποίο προέρχεται από τα κέρδη της πώλησης και τη λειτουργία του H/S/F Ariadne Palace. Επισημαίνεται ότι παρά τη μεγάλη αύξηση στις τιμές των καυσίμων, η λειτουργική κερδοφορία, μη περιλαμβανόμενης της συνεισφοράς του Ariadne Palace το 2006, σημείωσε αύξηση 4,0% το 2007, έναντι της προηγούμενης χρήσης. Τα καθαρά κέρδη της εταιρείας μετά από φόρους ανήλθαν σε 10,6 εκατομμύρια ευρώ έναντι 18,3 εκατομμύρια ευρώ το 2006. Η διοίκηση της εταιρείας, για την οικονομική

χρήση του 2007, θα προτείνει στην ετήσια τακτική γενική συνέλευση των μετοχών τη διανομή μερίσματος 0,05 ευρώ ανά μετοχή.

Οικονομικά Αποτελέσματα Ομίλου Σε επίπεδο ομίλου, ο κύκλος εργασιών το 2007 διαμορφώθηκε σε 195,9 εκατομμύρια ευρώ έναντι 206,9 εκατομμύρια ευρώ της αντίστοιχης περσινής χρήσης, ενώ τα λειτουργικά κέρδη διαμορφώθηκαν σε 46,3 εκατομμύρια ευρώ, έναντι 61,4 εκατομμύρια ευρώ το 2006. Τα καθαρά αποτελέσματα ανήλθαν σε 16,4 εκατομμύρια ευρώ, έναντι 21,6 εκατομμύρια ευρώ το 2006. Η διαφοροποίηση που παρατηρείται στο καθαρό αποτέλεσμα του ομίλου σε σχέση με τα αποτελέσματα της μητρικής οφείλεται στο αποτέλεσμα της συγγενούς εταιρείας Hellenic Seaways το οποίο διαμορφώθηκε σε ενοποιημένη βάση το 2007 σε 17,4 εκατομμύρια ευρώ έναντι 10,2 εκατομμύρια ευρώ το 2006.

Μεταφορικό Έργο Στις γραμμές της Βόρειας Αδριατικής (Αγκώνα και Βενετία) η Minoan Lines, παρά το γεγονός ότι δραστηριοποιήθηκε με τέσσερα πλοία το 2007 έναντι πέντε το 2006, πέτυχε τα υψηλότερα μερίδια σε επιβάτες και Ι.Χ. μεταξύ των εταιρειών που δραστηριοποιούνται στη συγκεκριμένη αγορά. Συγκεκριμένα η Minoan Lines το 2007, μετέφερε 542 Χιλ. Επιβάτες, 145 Χιλ. Ι.Χ. αυτοκίνητα και 81 Χιλ. Φορτηγά. Σημειώνεται εδώ, ότι η Minoan Lines, πραγματοποιώντας το 30,6% των ταξιδιών στην αγορά της Βόρειας Αδριατικής διακίνησε το 36,1% των επιβατών, το 37,3% των Ι. Χ. αυτοκινήτων και το 31,3% των φορτηγών. Στη γραμμή "Ηράκλειο-Πειραιάς" το 2007 η Minoan Lines μετέφερε 982 χιλ.επιβάτες, 130 χιλ. Ι. Χ. αυτοκίνητα και 69 χιλ.φορτηγά, διατηρώντας τη πρώτη θέση σε όλες τις κατηγορίες μεταφορικού έργου. Τα μερίδια αγοράς στη συγκεκριμένη γραμμή ανήλθαν σε 72,0% για τους επιβάτες, 62,2% για τα Ι. Χ. αυτοκίνητα και 49,6% για τα φορτηγά, ενώ στην εταιρεία αναλογεί το 45,8% του συνόλου των ταξιδιών.

Σημαντικές εξελίξεις-Προοπτικές

Η διοίκηση της Minoan Lines προχώρησε στην αναδιαπραγμάτευση και αναδιοργάνωση του συνόλου του τραπεζικού δανεισμού της, επιτυγχάνοντας σημαντική βελτίωση των βασικών όρων χρηματοδότησής της με ετήσιο όφελος 3,0 εκατομμύρια ευρώ περίπου στα αποτελέσματα της εταιρείας. Η παραπάνω αναδιοργάνωση του δανεισμού συμφωνήθηκε το Δεκέμβριο του 2007 με την υπογραφή της σχετικής σύμβασης και ολοκληρώθηκε με την εκταμίευση του ποσού του ομολογιακού δανείου το Φεβρουάριο του 2008. Τα μέχρι τώρα στοιχεία κίνησης της εταιρείας καθώς και οι κρατήσεις για την περίοδο του θέρους επιβεβαιώνουν τις επιλογές της διοίκησης της σχετικά με τις οργανωτικές αλλαγές που έγιναν στον εμπορικό τομέα και αποτελούν θετικές ενδείξεις για την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η διοίκηση της εταιρείας για το 2008.

Οργανωτική Δομή Όπως όλες οι μεγάλες και επικερδείς επιχειρήσεις δίνουν ιδιαίτερο βάρος στην οργανωτική τους δομή και στο προσωπικό τους, έτσι και οι Μινωικές Γραμμές στηρίζουν και οφείλουν ένα μεγάλο μέρος της επιτυχίας τους στην "εσωτερική" τους οργάνωση. Μια επιχείρηση με γερά θεμέλια με διεθνείς στόχους και αναγνώριση-καταξίωση, αποτελεί μια επιχείρηση άρτια οργανωμένη με εκπαιδευμένο και καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό με άξια διευθυντικά στελέχη και διοικητικό συμβούλιο. Επίσης στο οργανόγραμμα των Μινωικών κατέχουν εξέχουσα θέση, οι θέσεις των νομικών συμβούλων, των επικοινωνιολόγων, οι υπηρεσίες του εσωτερικού ελέγχου, η υπηρεσία του marketing, η υπηρεσία συστημάτων και δικτύων και η υπηρεσία τροφοδοσίας και αναλώσιμων καυσίμων.

Ιστορικό

Το 1972 στις 25 Μαΐου, με ιδρυτικό κεφάλαιο 40.000.000δρχ. Τίθενται οι βάσεις για την ίδρυση της μεγαλύτερης ελληνικής εταιρείας. Οι Μινωικές Γραμμές, αρχίζουν να κατακτούν τις θάλασσες, όταν στις 5 Ιουλίου 1974, πραγματοποιείται το πρώτο ταξίδι από τον Πειραιά για το Ηράκλειο, με το πλοίο F/B Μίνως. Στην συνέχεια, αποκτάται το υπερσύγχρονο για την εποχή του F/B Αριάδνη και το F/B Κνωσός, στη γραμμή Πειραιάς-Χανιά, της Αδριατικής, στο χώρο της Δυτικής Μεσογείου, συνδέοντας τη Δυτική Ιταλία με την Τυνησία σε πρώτη φάση, και στη συνέχεια τα Γαλλικά λιμάνια της Μεσογείου. Από τα ναυπηγεία SAMSUNG της Ν. Κορέας, παραλαμβάνεται το High Speed Ferry Ωκεανός, το οποίο δρομολογείται στη γραμμή Πάτρα-Ηγουμενίτσα-Βενετία. Το 2002, παραλαμβάνεται το H/S/F Ευρώπη Παλλάς, από τα ιταλικά ναυπηγεία της Ν. Κορέας. Εκτελεί δρομολόγια στην καινούρια γραμμή Γένοβα-Μάλτα-Τυνησία, όπου επεκτείνονται οι Μινωικές Γραμμές, σε συνεργασία με τον ιταλικό όμιλο GRIMALD.

Στόλος Μινωικών Γραμμών

H/S/F ΦΑΙΣΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ

H/S/F ΚΝΩΣΣΟΣ ΠΑΛΛΑΣ

H/S/F ΕΥΡΩΠΗ ΠΑΛΛΑΣ

H/S/F ΠΑΣΙΦΑΗ ΠΑΛΛΑΣ

H/S/F ΙΚΑΡΟΣ ΠΑΛΛΑΣ

H/S/F ΟΛΥΜΠΙΑ ΠΑΛΛΑΣ

ANEK LINES

Ιστορικό

Η 40 άχρονη και πλέον πορεία της ANEK στους θαλάσσιους δρόμους της πατρίδας μας, την καθιστά κυρίαρχη στο χώρο της. Από τότε που δρομολογήθηκε το πρώτο της πλοίο μέχρι και σήμερα, η ANEK διασχίζει τα νερά του Αιγαίου και της Αδριατικής με ασύγκριτη άνεση και συνέπεια. Η ANEK δημιουργήθηκε με μετόχους τους απλούς ανθρώπους της Μεγαλονήσου, που ήθελαν ένα δικό τους μεταφορικό μέσο για να ταξιδεύουν με ασφάλεια από την Κρήτη προς την ηπειρωτική Ελλάδα. Αυτό άλλωστε είναι που διαφοροποιεί την ANEK από τις υπόλοιπες ναυτιλιακές εταιρείες: η πολυμετοχική βάση της. Οι άνθρωποι της Κρήτης αναζήτησαν τα δικά τους πλοία για να ταξιδεύουν στις δικές τους θάλασσες. Φαινόταν ουτοπικό, όμως όλοι συνέβαλαν σε αυτό το σκοπό. Σήμερα η ANEK παραμένει η πρώτη εταιρεία λαϊκής βάσης αλλά όχι η μοναδική, αφού πολλοί ακολούθησαν το παράδειγμά της. Αναστήλωσε τη ναυτική παράδοση του νησιού που ανατρέχει στους Μινωικούς χρόνους. Κέρδισε και κράτησε την εμπιστοσύνη των ανθρώπων της και όλων των επιβατών της. Η εξελεγκτική πορεία της ANEK συνεχίζεται με εντυπωσιακούς ρυθμούς. Ο μεγάλος, σύγχρονος στόλος της και ο πρωτοποριακός της χαρακτήρας την καθιστούν πρότυπο σε ολόκληρη την Ευρώπη. Και η ANEK με τη σειρά της ακολουθεί όλα τα πρότυπα και τους κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ANEK LINES ιδρύεται το 1967, με έδρα τα Χανιά. Το 1999 ιδρύεται η 'ANEK LINES ITALIA s.r.' με συμμετοχή στο ιδρυτικό κεφάλαιο κατά 51%. Την ίδια χρονιά ιδρύεται η ANEN με συμμετοχή στο Μ.Κ με 20%. Το 2000 η ANEK LINES συμμετέχει κατά 41,9% στο Μ.Κ της 'ΔΑΝΕ' στο Μ.Κ της 'ΕΤΑΝΑΠ' ΑΕ και κατά 62% στο Μ.Κ της 'ΛΕΥΚΑ ΟΡΗ Α.Β.Ε.Ε.'

Στόλος

F/B EL.VENIZELOS

F/B HELLENIC SPIRIT

F/B OLYMPIC CHAMPION

F/B LEFKA ORI

F/B SOFOKLIS V.

F/B KRITI I

F/B KRITI II

F/B LISSOS

F/B LATO

F/B PREVELIS

vii. Rentals:(αυτοκίνητα,μοτοσυκλέτες)

Τα γραφεία ενοικιάσεως αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών αποτελεί ένα εξίσου σημαντικό κομμάτι του Κρητικού τουριστικού προϊόντος. Τα γραφεία αυτά προμηθεύουν στους επισκέπτες του νησιού, μεταφορικά μέσα παντός τύπου-από ποδήλατα και μοτοσυκλέτες μέχρι αυτοκίνητα μικρού και μεγάλου κυβισμού ή jeep και minibus για να μπορέσουν να επισκεφτούν οποιαδήποτε περιοχή του νησιού. Οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν σημαντική πηγή τουριστικού συναλλάγματος σε όλη τη χώρα.

8)ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ-ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΤΟΥΣ

Οι Κρητικοί,εδώ και χρόνια, έχουν καταστήσει σαφές ότι η συστηματική άρνηση της πολιτείας για ένα ολοκληρωμένο και ορθό σχεδιασμό εν γένει όπως και στην προώθηση βέβαια σημαντικών έργων υποδομών και έργων περιβάλλοντος,αποτελούν τη βασική αιτία για την συνεχή υποβάθμιση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος αλλά και στην όποια αναπτυξιακή υστέρηση της περιοχής τους. Και αυτά παρά τις όποιες κοινοτικές και δημόσιες χρηματοδοτήσεις της περιόδου 1986-2006 που μπορεί να άμβλυαν τα προβλήματα υποδομών και περιβάλλοντος για την Κρήτη,δεν κατάφεραν όμως να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για μία βιώσιμη,ισόρροπη και ορθολογική ανάπτυξη στο νησί,δεν άμβλυαν τις ανισορροπίες ανάμεσα στην ύπαιθρο και τα αστικά κέντρα και δεν κατάφεραν να απ εξαρτήσουν την οικονομία από τον τουρισμό προς όφελος των υπολοίπων παραγωγικών τομέων του νησιού και ούτε τον συνέδεσαν με αυτόν. Στη χώρα μας και ειδικά στο νησί της Κρήτης, ο τουρισμός είναι μια σημαντική οικονομική δραστηριότητα που κατέχει την κυρίαρχη θέση στον τριτογενή τομέα. Η Κρήτη από τότε που εμφανίστηκε στην τουριστική αγορά αποδείχθηκε μια αξιόλογη περιοχή υποδομής τουριστικού ρεύματος και γρήγορα καθιερώθηκε ως παραδοσιακός προορισμός οργανωμένου μαζικού τουρισμού. Παράλληλα όμως η Κρήτη είναι σε θέση να αναπτύξει - άσχετα αν δε το έχει κάνει - τον ποιοτικό τουρισμό,προστατεύοντας και αναδεικνύοντας τους φυσικούς και πολιτιστικούς της πόρους, ώστε να ανταποκριθεί στην αναπτυσσόμενη ζήτηση για αντίστοιχα τουριστικά προϊόντα.

i. Τα προβλήματα

- | Πολύ μεγάλη συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας, περίπου τα 4/5 του συνόλου, στο βόρειο τμήμα του νησιού, κατά μήκος του βόρειου οδικού άξονα.
- | Αντίστοιχα μεγάλη συγκέντρωση των μεταφορικών και ξενοδοχειακών υποδομών στο βόρειο τμήμα του νησιού.
- | Αλλά και στα πλαίσια του βόρειου άξονα, ιδιαίτερα μεγάλη συγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας, στον άξονα Ηρακλείου-Αγίου Νικολάου, στην πόλη του Ρεθύμνου με κατεύθυνση ανατολικά και δυτικά των Χανίων.
- | Δυσανάλογα μεγάλη επιβάρυνση του αεροδρομίου του Ηρακλείου με τα $\frac{3}{4}$ του συνόλου των αεροπορικών αφίξεων τουριστών.
- | Δείκτες, όπως διεθνή αεροδρόμια προς πληθυσμό και έκταση, δύο και τρεις φορές δυσμενέστερους σε σχέση με την Ρόδο.
- | Πολύ μικρή ικανοποίηση με τα σήματα και τις κατευθύνσεις στους δρόμους. Αναλογικά χαμηλή ικανοποίηση υπάρχει και με τις τουριστικές πληροφορίες.
- | Το πιο αδύνατο σημείο αφορά την περιβαλλοντική φροντίδα, με ιδιαίτερη έμφαση στο ζήτημα της παρουσίας απορριμμάτων και σκουπιδιών στους κοινόχρηστους χώρους και τις παραλίες.
- | Περιορισμένη διατήρηση, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ότι σε άλλους σημαντικούς προορισμούς της Μεσογείου, του παραδοσιακού αρχιτεκτονικού χαρακτήρα και του ύφους των πόλεων και της υπαίθρου ή ανάπτυξη ενός νεοπαραδοσιακού ύφους.

ii. Τα προβλήματα σήμερα-έρευνα Ιανουαρίου 2009

Υπερβαίνουν τα 5 εκατομμύρια ευρώ, οι οφειλές τουριστικών οργανισμών και πρακτορείων Ρωσικών συμφερόντων, σε ξενοδόχους της Κρήτης και οι πληρωμές έχουν “παγώσει” από τον Σεπτέμβριο. Η μείωση της ροής των πληρωμών, όχι μόνο από τους Ρώσους αλλά και από Ιταλούς πράκτορες, έχει σχέση με την οικονομική κρίση και το πρόβλημα ρευστότητας που υπάρχει και στην τουριστική αγορά. “Είναι γεγονός, ότι Ρώσικα πρακτορεία, χρωστάνε μεγάλα ποσά σε Κρητικούς επιχειρηματίες”, είπε στη “Π” ο τουριστικός πράκτορας Μανόλης Παπακαλιάτης, ο οποίος σημείωσε ότι χρήματα οφείλουν και Ιταλικά πρακτορεία. Ανάλογες επισημάνσεις έκανε και ο Βασίλης Φραγκουλάκης μέλος του Δ.Σ. της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Διευθυντών Ξενοδοχείων, ο οποίος σημείωσε ότι με βάση τις εκτιμήσεις που υπάρχουν, μόνο οι Ρώσοι, οφείλουν πάνω από 5 εκατομμύρια ευρώ στους ξενοδόχους του νησιού. Παραδοσιακά, ο Ιανουάριος είναι ο κατ’ εξοχήν μήνας των κρατήσεων, ωστόσο φέτος τα νούμερα είναι απογοητευτικά. Σύμφωνα με το Μ. Παπακαλιάτη, το 90% των Κρητικών ξενοδοχείων έχουν δώσει προσφορές και εκπτώσεις από 10%-20%, για κρατήσεις που θα γίνουν τον Ιανουάριο ή τον Φεβρουάριο. Ο ίδιος σημείωσε ότι μέχρι τώρα η πτώση από την Αγγλία, φθάνει και το 50%, ενώ η πτώση των κρατήσεων από τη Γερμανία, είναι μειωμένες σε σχέση με τον ίδιο μήνα πέρυσι, από 25%-30%. Ωστόσο, υπάρχουν ελπίδες για ανατροπή του σκηνικού μέσα στο επόμενο διάστημα. Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι μέχρι τώρα, οι χώρες που πάνε καλά είναι η Τουρκία, η Κροατία και η Τυνησία. Οι μακρινοί εξωτικοί προορισμοί, παρουσιάζουν μεγάλη πτώση και οι εκτιμήσεις που γίνονται είναι ότι όσοι ταξιδέψουν το 2009, θα επιλέξουν οικονομικούς προορισμούς. Ο Β. Φραγκουλάκης, σημείωσε ότι έως τώρα οι κρατήσεις από την Αγγλία είναι σε πτωτική πορεία, με εξαίρεση το πρακτορείο “Thomas Cook”, το τοπίο από την Γερμανική αγορά είναι νεφελώδες, ενώ φέτος

ο μεγαλύτερος όγκος των κρατήσεων, θα θα γίνει όπως φαίνεται τον Ιανουάριο αλλά και τον Φεβρουάριο. Ο πρόεδρος της Ένωσης Ξενοδόχων Νικηφόρος Λαμπρινός, έχει επισημάνει ότι: “Ο τουρισμός εξελίσσεται σε παράγοντα - κλειδί και βαρόμετρο για την έκταση των επιπτώσεων της κρίσης στην ελληνική αγορά”. Ο ίδιος λέει: “Με το δεδομένο ότι ήδη οι παραδοσιακές χώρες προέλευσης των τουριστών μας (Βρετανία, Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία), βρίσκονται επίσημα σε ύφεση, σημειώνοντας για τρίτο τρίμηνο σχεδόν μηδενική ανάπτυξη και αφού ο τουρισμός έχει χαρακτηριστικά ελαστικής δαπάνης, που αυξομειώνεται ανάλογα με την οικονομική δυνατότητα, είναι επόμενο το 2009 να σημαδευτεί από μια σοβαρή πτώση στον αριθμό των αφίξεων και ίσως μεγαλύτερη στον αριθμό των διανυκτερεύσεων. Η κινητικότητα των κρατήσεων αυτή την περίοδο από το εξωτερικό για το προσεχές καλοκαίρι είναι αναιμική. Σημειώνεται ότι όπως σε προηγούμενες περιπτώσεις κρίσεων, θα πληγούν περισσότερο οι μακρινοί (long haul) προορισμοί, ενώ θα ευνοηθούν ταξίδια σε προορισμούς κοντινότερους στην “πατρίδα” και στο εσωτερικό της, θα μειωθεί η μέση διάρκεια παραμονής και θα προτιμηθούν οικονομικότεροι προορισμοί με καλύτερες συναλλαγματικές ισοτιμίες. Ήδη στην Κρήτη οι μεγάλοι tour operators έχουν αποστείλει επιστολές προς τα ξενοδοχεία, ζητώντας μεγάλες μειώσεις των τιμών, ενώ οι οφειλές τους από τον Σεπτέμβριο του 2008 για παρασχεθείσες υπηρεσίες δεν καταβάλλονται προς τα ξενοδοχεία, με προσχηματικές αιτιολογίες παρόλο που έχει λήξει προ πολλού η σεζόν, προκαταβολές δε για τα συμβόλαια του 2009 μετατίθενται χρονικά. Όλα αυτά επιτείνουν μέχρι ασφυξίας την οικονομική στενότητα προς εκπλήρωση ανελαστικών δαπανών των ξενοδόχων, ενώ το τραπεζικό σύστημα όχι μόνο δεν ανέλαβε μερίδιο της κοινωνικής ευθύνης που του αναλογεί, αλλά ανατιμολόγησε τα προϊόντα του εις βάρος των δανειοληπτών”.

iii. Πρόταση για τους άξονες και τις μορφές κινητοποίησης των φορέων του ιδιωτικού τομέα και των αναγκαίων κοινών δράσεων των δημοσίων και των ιδιωτικών φορέων-τρόποι επίλυσης:

- ι Συλλογικοί φορείς,όπου ανήκουν ο ΣΕΤΕ,οι Ενώσεις Ξενοδόχων και Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων των νομών της Κρήτης,ο Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Κρήτης,τα Επιμελητήρια,ο Παγκρήτιος Σύλλογος Διευθυντών Ξενοδοχείων,η Παγκρήτια Ομοσπονδία Τουριστικών Αυτοεξυπηρετούμενων Διαμερισμάτων και η Ελληνική Ακαδημία Γεύσης.
- ι Ιδιωτικοί φορείς εκπαίδευσης και κατάρτισης(ΚΕΚ,ΙΕΚ,Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών).
- ι Ομάδες εργαζομένων όπου ανήκουν οι Ενώσεις Ξενοδοχοϋπαλλήλων,ο Σύλλογος Ξεναγών και ο Σύνδεσμος Ξενοδοχοϋπαλλήλων Κρήτης.
- ι Επιχειρηματίες του τουρισμού. Οι τουριστικές επιχειρήσεις πέραν του επιχειρηματικού κέρδους(απόλυτα θεμιτό και επιβεβλημένο)θα πρέπει να επιδιώκουν και να συμβάλλουν διαρκώς και με μεγαλύτερη ένταση σε παράγοντες που αποδεδειγμένα δημιουργούν ευνοϊκό περιβάλλον και συμβάλλουν ενεργά στις επιχειρηματικές τους επιδιώξεις:σεβασμός στους τοπικούς πόρους,ενδογενής ανάπτυξη,ενθάρρυνση τοπικού πληθυσμού,δημιουργία νέων προϊόντων,εκσυγχρονισμός υποδομών.
- ι ΜΚΟ περιβάλλοντος και πολιτιστικοί σύλλογοι,
- ι Η διεθνής και ελληνική πρακτική έχουν να επιδείξουν πολλά και επιτυχημένα παραδείγματα ανάληψης κοινών δράσεων(θεσμοθετημένων και μη),το ίδιο συμβαίνει και στην Κρήτη με πιο χαρακτηριστική περίπτωση,τις Αναπτυξιακές Εταιρείες,τη Συνεταιριστική Τράπεζα,το Σύνδεσμο Ελαιοκομικών Δήμων Κρήτης,το Δίκτυο Προϊόντων Κρητικής

- ι Διατροφής και φυσικά την Εταιρεία Τουρισμού Κρήτης η οποία παρά το έλλειμμα που εμφανίζει από πλευράς αποτελέσματος, εντούτοις παραμένει ο κοινός παρανομαστής δημοσίων, συλλογικών και ιδιωτικών φορέων. Οι τομείς που στην παρούσα φάση είναι δυνατή αλλά και αναγκαία η συνεργασία είναι η παρακάτω:
 - ι Αναπτυξιακός σχεδιασμός

Προβολή-προώθηση. Κρίνεται επιβεβλημένη η συνεργασία μεταξύ των ΝΕΤΠ των τεσσάρων νομών, στο πλαίσιο ενός άτυπου δικτύου και παράλληλα κρίνεται επιτακτική η ανάγκη σχεδιασμού και εφαρμογής ενός Σχεδίου Marketing σε επίπεδο Κρήτης. Επίσης, απαιτείται συστηματική και μεθοδική εμπλοκή και συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (ξενοδοχειακών και λοιπών τουριστικών επιχειρήσεων) στην προβολή του νησιού ως "Κρήτη ενιαίος τουριστικός προορισμός". Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να εργασθούν οι συλλογικοί φορείς των επιχειρήσεων και κυρίως οι σύλλογοι και οι σύνδεσμοι ξενοδόχων του νησιού αλλά και οι μεμονωμένοι επιχειρηματίες οι οποίοι θα πρέπει να αξιοποιήσουν στο έπακρο τους σχετικούς χρηματοδοτικούς πόρους.

Κατάρτιση

Ιδιωτικές επενδύσεις

Δράσεις κοινωνοφελούς χαρακτήρα

Πρόγραμμα Δράσης:

Η βασική φιλοσοφία του προγράμματος δράσης είναι: ο εντοπισμός και η υλοποίηση ενοτήτων έργων και δράσεων χωρικού και οριζοντίου χαρακτήρα που θα συμβάλλουν αποδεδειγμένα στην αλλαγή της εικόνας της Κρήτης ως τουριστικού προορισμού και θα δημιουργήσουν βάσιμες προοπτικές για το μέλλον του τουρισμού της.

Κατηγορίες έργων και ενεργειών:

Οι στόχοι του προγράμματος αναμένεται να επιτευχθούν μέσα από την υλοποίηση των συγκεκριμένων έργων και ενεργειών, οι οποίες αντιστοιχούν ταυτόχρονα στους άξονες δράσης αλλά και σε μέτρα πολιτικής.

1. Ανάπτυξη βασικών υποδομών (έργα οδοποιίας, σήμανση, υποδομές περιβάλλοντος, λιμάνια-αεροδρόμια, υποδομές υγείας)

2. Δημιουργία/Εκσυγχρονισμός τουριστικών υποδομών Αμιγείς τουριστικές υποδομές (οικοτουριστικά - πολιτιστικά μονοπάτια, ορειβατικά καταφύγια, πίστες αναρρίχησης, μαρίνες, καταδυτικά πάρκα, κέντρα τουρισμού υγείας, συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, κέντρα προπονητικού τουρισμού, κατασκηνοτικά κέντρα, ανάδειξη σπηλαίων-φαραγγιών κλπ.) 3. Ανάδειξη ανθρωπογενούς- πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος (ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων, αναπλάσεις οικισμών, αναστήλωση μνημείων, αποκατάσταση λοιπών ανθρωπογενών στοιχείων, πολιτιστικές εκδηλώσεις τοπικού χαρακτήρα) 4. Ανθρώπινοι πόροι (κατάρτιση- ευαισθητοποίηση ανθρώπινου δυναμικού, επιμόρφωση τοπικού πληθυσμού και στελεχών δημοσίων φορέων, πολιτιστική - περιβαλλοντική εκπαίδευση) 5. Προβολή- Επικοινωνία (Σχέδιο Marketing Περιφέρειας Κρήτης) 6. Θεσμικό Περιβάλλον (Ζώνες οικιστικού ελέγχου, περιοχές ειδικών χωρικών παρεμβάσεων, πρότυπα ορεινά συμπλέγματα, περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων, προγραμματικές συμβάσεις, διαχειριστικά σχέδια) 7. Μελέτες (χωροταξικές-πολεοδομικές μελέτες, μελέτες ήπιας τουριστικής αξιοποίησης, μελέτες μέτρησης φέρουσας ικανότητας, μελέτες επικοινωνιακής στρατηγικής, προγράμματα ολοκληρωμένης τουριστικής ανάπτυξης μικροζωνών, έρευνες πεδίου).

iv. Επενδυτικά προγράμματα-Νέες τεχνολογίες-Νέο περιβάλλον:

Επενδυτικά προγράμματα που επιδοτούνται από το Κράτος. Με το Νόμο 1892/90 δίνεται η δυνατότητα εκσυγχρονισμού των ξενοδοχειακών μονάδων με στόχο την αναβάθμιση του εξοπλισμού, των κτιριακών και λοιπών υποδομών, την βελτίωση των υπηρεσιών και της εξυπηρέτησης, την αποτελεσματικότητα της λειτουργίας. Οι ξενοδοχειακές μονάδες έχουν τη δυνατότητα επιδότησης στην περίπτωση που οι ανάγκες τους εμπίπτουν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- | Ασφάλεια προσωπικού και των πελατών της μονάδας,
- | Προστασία της υγείας του προσωπικού και των πελατών,
- | Εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων,
- | Προστασία του περιβάλλοντος και στη φιλική διαχείριση του περιβάλλοντος,
- | Σύνδεση της μονάδας με περιφερειακά εθνικά, διεθνή δίκτυα πληροφοριών και τράπεζες δεδομένων,
- | Διεπιχειρηματικές πρωτοβουλίες και συνεργασίες,
- | Εξυπηρέτηση ατόμων με ειδικές ανάγκες,
- | Αντικατάσταση ή και συμπλήρωση του εξοπλισμού, στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος χώρου. Η ανωτέρω νομοθεσία διευκολύνει στα μέγιστα τους επιχειρηματίες να ανανεωθούν και να εκσυγχρονίσουν τις υποδομές τους, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις ιδιαίτερες εκείνες συνθήκες που οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού επιβάλλουν. Οι νέες τεχνολογίες έχουν αλλάξει πραγματικά τη δράση του επιχειρηματικού κόσμου διότι με εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων εξυπηρετούν πλήθος αναγκών του ανθρώπου. Από τον κανόνα αυτό δε θα μπορούσε να διαφύγει το τουριστικό προϊόν και η διακίνησή του. Το

- 1 Internet με τις πολλαπλές λειτουργίες του και με τη χρήση του ήχου και της εικόνας, αρχίζει να δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας ενός νέου καναλιού πληροφόρησης και διανομής και δεν είναι υπερβολή να χαρακτηριστεί ο ρόλος του ως σύμβουλος ταξιδιών. Για την περίπτωση δε του θεματικού τουρισμού ο οποίος απευθύνεται σε ειδικό κοινό, άρα εξειδικευμένο ανά περίπτωση, το δίκτυο με τις συνδέσεις παρέχει δυναμικά μία υψηλού επιπέδου και συμβουλευτική πληροφόρηση.

Το νέο περιβάλλον που καλείται ο τουρισμός της Κρήτης να λειτουργήσει χαρακτηρίζεται από:

- 1 Το μέγεθος των παραδοσιακών αγορών προέλευσης τουριστών παραμένει διαχρονικά στάσιμο σε επίπεδο δημογραφικό.
- 1 Το μέσο κόστος διαβίωσης στη χώρα συγκλίνει διαρκώς με τα αντίστοιχα των χωρών προέλευσης.
- 1 Η ελαστικότητα ζήτησης ως προς τις τιμές είναι υψηλή, διότι ο μέσος Ευρωπαίος αναζητά τις ευκαιρίες της αγοράς.
- 1 Το εισόδημα στις χώρες προέλευσης τουριστών είναι καθοριστικός παράγοντας στη ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών από τη χώρα μας.
- 1 Υπάρχει παρόμοια προσφορά τουριστικού προϊόντος σε όλη τη Μεσόγειο.
- 1 Οι Μεσογειακοί προορισμοί θα κληθούν να ανταγωνιστούν τις αναπτυσσόμενες χώρες (Βραζιλία, Μεξικό, Ταϊλάνδη, Η.Π.Α. Κλπ.) καθώς τα διηπειρωτικά ταξίδια γίνονται ασφαλέστερα, η κατασκευή μεγάλων πολυτελών ξενοδοχείων είναι σχετικά φθηνή και τα λειτουργικά έξοδα χαμηλότερα.
- 1 Αύξηση του πληθυσμού της Κρήτης κατά 7,55% ενώ ο μέσος Εθνικός όρος κατά 5,3%.

- ι Ο δείκτης ανεργίας μειώθηκε στο 4,8% στη Κρήτη ενώ στην Ελλάδα είναι στο 10,3%(ΕΣΥΕ2000).

Γενικά:

Η ένταξη στα προγράμματα της **EE NATURA 2000** και **TERRA**, με ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά και ενδιαφέροντα, ενισχύει περαιτέρω την ελεγχόμενη αξιοποίηση των περιοχών αυτών μέσα από μια διαδρομή που βασίζεται στην έννοια της αειφόρου ανάπτυξης. Οι ενέργειες που απαιτούνται και αφορούν τις πολιτιστικές διαδρομές των τεσσάρων νομών της Κρήτης έχουν ολοκληρωθεί, ενώ η προβλεπόμενη άμεση έναρξη υλοποίησης του προγράμματος αυτού δημιουργεί κατά τρόπο συντονισμένο και ελεγχόμενο μια νέα τουριστική προσφορά που βασίζεται στην πολιτιστική κληρονομιά της Κρήτης μέσα από τη δυνατότητα σύντομης περιήγησης στην ενδοχώρα. Οι προβλεπόμενες ενισχύσεις για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού (αλεξίπτωτο πλαγιάς κτλ.) που αφορούν τη διαμόρφωση κατάλληλων χώρων σε επιλεγμένα σημεία της Κρήτης καθώς και η διοργάνωση εθνικών και διεθνών αθλητικών αγώνων συμπληρώνουν τη ποικιλία επιλογών και αναγκών προς κάλυψη, που είναι επιθυμητό να διαθέτει η τουριστική Κρήτη. Τέλος, οι επιδιώξεις των τουριστικών παραγόντων, στοχεύουν στη δημιουργία θεματικών ή γεωγραφικών εστιών ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού υπό την έννοια μικρών συμπλεγμάτων ή δικτύων ώστε να αξιοποιούν ή να αξιοποιούνται, να συμπληρώνουν ή να ολοκληρώνουν προηγούμενες ή νέες επενδύσεις, να διαμορφώνουν νέα "τουριστικά πακέτα" έχοντας ως τελική επιδίωξη την ενίσχυση της διαπραγματευτικής θέσης του κρητικού τουρισμού μέσα από την ποιοτική μετεξέλιξή του. Με αφορμή το γεγονός ότι η Κρήτη ως τουριστικός προορισμός καλύπτει το 21% των διανυκτερεύσεων της χώρας συμμετέχει κατά 27% στο σύνολο των κλινών LUX και Α κατηγορίας, δέχεται το 1/5 του συνόλου των αφικνούμενων στην Ελλάδα τουριστών και δίνει 58% του

συνολικού τουριστικού συναλλάγματος που εισρέει στην Ελλάδα, αξίζει να συμμετέχουν όλοι στη συγκεκριμένη προσπάθεια ανανέωσης του τουριστικού προϊόντος.

Πρόταση δημιουργίας συστήματος στατιστικής ανάλυσης πρωτογενών και δευτερογενών τουριστικών στοιχείων ζήτησης και προσφοράς:

Αντικείμενο και στόχοι του έργου

Το προτεινόμενο έργο έχει ως αντικείμενο αφενός μεν την καταγραφή-ανάλυση και διαχρονική παρουσίαση των τουριστικών στοιχείων ζήτησης και προσφοράς και αφετέρου, τη διερεύνηση του ύψους και της σύνθεσης - επιμερισμού της δαπάνης που πραγματοποιούν οι αλλοδαποί τουρίστες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στην Περιφέρεια Κρήτης, μέσω έρευνας αγοράς, με τη μέθοδο της προσωπικής συνέντευξης και την τεχνική του ερωτηματολογίου.

Οι στόχοι του έργου είναι:

- ι Η δημιουργία βάσης τουριστικών δεδομένων ζήτησης και προσφοράς.
- ι Η διερεύνηση και πρόβλεψη των μεγεθών αυτών καθώς και η θέση της Κρήτης, τόσο σε επίπεδο χώρας, όσο και σε επίπεδο Μεσογειακών χωρών και παγκοσμίου τουρισμού.
- ι Η δημιουργία κατάλληλης υποδομής, με σκοπό τη χάραξη ορθολογικότερης τουριστικής πολιτικής, λήψης σωστών επιχειρηματικών αποφάσεων και τέλος, διευκόλυνση στη σύνταξη αξιόλογων επιχειρηματικών σχεδίων και marketing plan.
- ι Ο επακριβής προσδιορισμός της δαπάνης των αλλοδαπών τουριστών και κατ'επέκταση του συνολικού εισοδήματος που προκύπτει από την τουριστική δραστηριότητα για την περιφέρεια της Κρήτης.
- ι Η επακριβής σύνθεση-επιμερισμός της εν λόγω δαπάνης, ως προς τις

- ι διάφορες κατηγορίες εξόδων, καθώς και ως προς την προσέλευση των προϊόντων και υπηρεσιών που καταναλώνονται από τους τουρίστες.
- ι Αναμενόμενα αποτελέσματα. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα είναι τα εξής:
 - ι Βάση δεδομένων.
 - ι Συνεχή παρακολούθηση της εξέλιξης του τουριστικού φαινομένου.
 - ι Συνεχής αποτίμηση και πρόβλεψη των τάσεων τόσο της τοπικής όσο και της αντίστοιχης μεσογειακής και παγκόσμιας αγοράς.
 - ι Περιοδική καταγραφή και ενημέρωση όλων των εμπλεκόμενων (φορέων και επιχειρήσεων) με έντυπο υλικό αποτελεσμάτων.
 - ι Να προσδιοριστεί το συνολικό εισόδημα που προκύπτει από την τουριστική δραστηριότητα στην Κρήτη.
 - ι Να καθοριστεί η σύνθεση-επιμερισμός της εν λόγω δαπάνης, ως προς τις διάφορες κατηγορίες (κατάλυμα, ψυχαγωγία, διατροφή κτλ.) και την προέλευση των προϊόντων (Κρήτη, Ελλάδα, εξωτερικό).
 - ι Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, να καθοριστούν τρόποι και μέσα προώθησης των ντόπιων και περιφερειακών προϊόντων και ορθολογοποίησης της παροχής υπηρεσιών προς τους τουρίστες.

Αναλυτική Τεχνική Περιγραφή

Δευτερογενές τουριστικό υλικό ζήτησης και προσφοράς: Το δευτερογενές τουριστικό υλικό ζήτησης και προσφοράς, αφού συλλεχθεί θα καταχωρηθεί σε ειδικά διαμορφωμένη βάση δεδομένων και κατ'επέκταση θα αναλυθεί, με σκοπό την εξαγωγή και καταγραφή χρήσιμων συμπερασμάτων. Μεθοδολογία έρευνας συλλογής πρωτογενούς υλικού: Η επιλαχούσα μεθοδολογία είναι η έρευνα αγοράς με προσωπική συνέντευξη και την τεχνική του ερωτηματολογίου, στη

χρονική στιγμή της αναχώρησης των αλλοδαπών τουριστών στα αεροδρόμια και λιμάνια της Κρήτης, σε διαφορετικές χρονικές περιόδους.

Περιγραφή της έρευνας

Γενικά Τα μέχρι τώρα οικονομικοστατιστικά δεδομένα του τουρισμού αλλοδαπών ως οικονομικής δραστηριότητας σε μια εθνική οικονομία έχουν αποδειχθεί αναποτελεσματικά για την διερεύνηση των επιπτώσεων που έχει ο τουρισμός στην οικονομία της χώρας υποδοχής. Στην άποψη αυτή καταλήγουν όλες σχεδόν οι διεθνείς και εθνικές συζητήσεις με θέμα τον τουρισμό. Σήμερα, οι στατιστικές που δημοσιεύονται στον τουρισμό δεν επιτρέπουν μια οργανική μελέτη του τουριστικού φαινομένου σε σχέση με την οικονομική διάρθρωση των χωρών υποδοχής. Έτσι, βλέπουμε την τουριστική έρευνα κατά τα τελευταία 35 χρόνια να περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο σε μια απλουστευμένη σκιαγράφηση των μεταβολών που υφίστανται αυτά τα ίδια τα διάφορα τουριστικά μεγέθη. Όσον αφορά την κατάσταση της τουριστικής έρευνας στην Ελλάδα, οι δυο πιο κάτω διαπιστώσεις επιβεβαιώνουν τις απόψεις που αναφέρθηκαν: Στα πλαίσια της ελληνικής βιβλιογραφίας οι μόνες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί για τη διερεύνηση των πραγματικών επιπτώσεων που έχει ο τουρισμός στην εθνική οικονομία είναι τρεις. Η πρώτη διεξήχθη από τον ΕΟΤ και αφορούσε τα χαρακτηριστικά των αλλοδαπών τουριστών και πραγματοποιήθηκε το 1984-1985, και η δεύτερη από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδόχων το 1998 και αφορούσε τον επιμερισμό και την κατανομή της τουριστικής δαπάνης κατά κατηγορία. Στα μέχρι σήμερα διατυπωμένα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης, ο τουρισμός αλλοδαπών αντιμετωπίζεται αποκλειστικά και μόνο κάτω από το πρίσμα προτάσεων για έργα υποδομής με στόχο την ικανοποίηση μιας μελλοντικής αύξησης της ζήτησης, η πρόγνωση της οποίας εξασφαλίζεται σαν δείκτης προσανατολισμού με τη βοήθεια ορισμένων διεθνών μελετών. Αντίθετα, αποφεύγεται η

οποιαδήποτε προσπάθεια διερεύνησης και αξιολόγησης, τόσο τω επιπτώσεων και του ρόλου του τουρισμού αλλοδαπών στην εθνική οικονομία γενικά, όσο και - συγκριτικά με την αξιολόγηση των επιθυμητών στόχων της περιόδου - των προηγούμενων κάθε φορά αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Αντικειμενικοί σκοποί

Με την παρούσα έρευνα, συγκεντρώνονται πληροφορίες σχετικά με την αξία του τουριστικού πακέτου, της δαπάνης για διατροφή και των αγορών των αλλοδαπών τουριστών, της δαπάνης για μετακινήσεις, για τα διάφορα χαρακτηριστικά των τουριστών και των επιλεγθέντων ξενοδοχειακών καταλυμάτων αυτών καθώς και για την ποιότητα των προαναφερθέντων υπηρεσιών, με τους ακόλουθους αντικειμενικούς σκοπούς:

- ι Την εκτίμηση της συνολικής τουριστικής δαπάνης των αλλοδαπών τουριστών στην Κρήτη και κατ'επέκταση του συνολικού εισοδήματος που προκύπτει από την τουριστική δραστηριότητα.
- ι Τη μελέτη των διαφορών στη σύνθεση των δαπανών μεταξύ των διάφορων εθνικοτήτων τουριστών.
- ι Τη μελέτη της σχέσης μεταξύ των αγορών και της ανά κατηγορία ξενοδοχειακής δαπάνης των τουριστών και επομένως τον βαθμό βελτίωσης/ανάπτυξης της οικονομίας.
- ι Τη μελέτη των διαφόρων χαρακτηριστικών των τουριστών και των ξενοδοχειακών καταλυμάτων στα οποία διέμεναν, με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων για την μελλοντική εξέλιξή τους, καθώς και την χρησιμοποίηση των στοιχείων αυτών για τη σωστή ερμηνεία των στοιχείων που αναφέρονται στη δαπάνη.
- ι Τη μελέτη των ορίων χαμηλής δαπάνης κατά διάφορες κατηγορίες εθνικοτήτων και ξενοδοχειακών καταλυμάτων.

Κάλυψη Με την έρευνα θα καλυφθούν οι αφιχθέντες στην Κρήτη κατά σταθμό εισόδου τους, ανεξάρτητα αν πρόκειται για μεμονωμένους τουρίστες, ζευγάρια, οικογένεια ή οποιαδήποτε οικονομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά τους. Από την έρευνα θα εξαιρεθούν: οι ημεδαποί τουρίστες, οι Έλληνες μόνιμοι κάτοικοι του εξωτερικού και οι αφιχθέντες τουρίστες με κρουαζιερόπλοια.

Συλλογή πληροφοριών Για το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου που θα χρησιμοποιηθεί στην έρευνα, θα ληφθούν υπόψη και αντίστοιχα ερωτηματολόγια των προηγούμενων ερευνών, αφού προσαρμοστούν στα δεδομένα της νέας έρευνας, καθώς και άλλα διεθνή πρότυπα.

Το ερωτηματολόγιο θα περιλαμβάνει κλειστές ερωτήσεις και τα στοιχεία που θα καταχωρούνται θα αφορούν ενδεικτικά:

- ι Την εθνικότητα του τουρίστα και τα κύρια ατομικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του (φύλο, ηλικία και οικογενειακή κατάσταση).
- ι Την διάρκεια παραμονής του στη Κρήτη, όπως και την κατηγορία (lux, A, B, Γ, Δ, E) και τον τύπο καταλύματος που χρησιμοποίησε κατά τη παραμονή του.
- ι Τις συνολικές δαπάνες του τουρίστα όσον αφορά αφενός μεν το πακέτο διακοπών του και αφετέρου τις δαπάνες του κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Κρήτη.
- ι Τις δαπάνες του τουρίστα για διατροφή (μέσα στο ξενοδοχείο και στα εστιατόρια) καθώς και τις δαπάνες του για αγορά τόσο μέσα όσο και έξω από το ξενοδοχείο.
- ι Τις δαπάνες του για μεταφορά με λεωφορεία (αστικά και υπεραστικά).
- ι Τις δαπάνες για ενοικίαση αυτοκινήτων και μηχανών.

- ι Τις δαπάνες του για τα θαλάσσια και αεροπορικά ταξίδια εντός της επικράτειας.
- ι Τις δαπάνες του για αγορά διαφόρων souvenir όπως, δερμάτινα, χρυσό, ασήμι, υφαντά κλπ.
- ι Τις δαπάνες του για οργανωμένες εκδρομές όπως και για υπηρεσίες τουριστικών γραφείων (συνάλλαγμα. έξοδα ξεναγών κλπ).
- ι Τις δαπάνες του για αγορά προϊόντων όπως προϊόντα χαρτιού, super market, βενζίνης κλπ.
- ι Τις δαπάνες του τουρίστα από παροχή υπηρεσιών όπως ασφάλεια, ταχυδρομικά έξοδα, έξοδα παραλίας (ενοικίαση καρεκλών, ομπρελών, θαλάσσιων σπορ κλπ.), φιλοδομήματα κλπ.

Εκτός από τις ερωτήσεις αυτές, στο ερωτηματολόγιο θα υπάρχει και μια σειρά από καθαρά ποιοτικές ερωτήσεις, όπως (ενδεικτικά) :

1. Μείνατε ικανοποιημένοι από την παραμονή σας στη Κρήτη;
2. Πώς επιλέξατε τη Κρήτη για διακοπές (πχ. Από συστάσεις, από τουριστικό γραφείο, από διαφήμιση κλπ);
3. Ποιά η γνώμη σας για τις προσφερθείσες υπηρεσίες (πχ. Υπηρεσίες αεροδρομίου, μεταφορών, δημόσιων και αρχαιολογικών χώρων, μουσείων κλπ);
4. Πόσες φορές έχετε επισκεφθεί τη Κρήτη και τέλος
5. Θα επισκεφθείτε ξανά τη Κρήτη;

Υπό το πρίσμα αυτό οι βασικές επιδιώξεις του προγράμματος, οι οποίες εναρμονίζονται με τις αντίστοιχες του Εθνικού προγράμματος Ανταγωνιστικότητας είναι οι παρακάτω:

Η αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε όλους τους τομείς που συνθέτουν το τουριστικό προϊόν και η διατήρηση του επιπέδου της ποιότητας αυτής μέσω του ολοκληρωμένου εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων και των επιχειρήσεων. Το πρόγραμμα θα χρηματοδοτήσει την αναβάθμιση 5.000 κλινών περίπου, ποσό το οποίο αποτελεί το 10% των επιλέξιμων βάσει του 2601/98 και του κανόνα *deminimis* για ενίσχυση κλινών.

ι Ο εμπλουτισμός της σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος,

Με την ανάπτυξη ειδικών υποδομών που μπορούν να διαφοροποιήσουν την ανάπτυξη νέων τουριστικών προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας που στηρίζονται στην **αξιοποίηση καινοτομιών και τεχνολογιών** που έχουν ήδη αναπτυχθεί στην Περιφέρεια Κρήτης, με την συμβολή και των ερευνητικών ιδρυμάτων της Κρήτης (ιατρικός τουρισμός, θαλάσσια πάρκα, τηλεργασία κλπ.)

Με τη δημιουργία νέων καταλυμάτων ειδικής μορφής (αγροτουριστικά καταλύματα, κλπ).

Η δημιουργία προϋποθέσεων για την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος μέσω της αξιοποίησης και ανάδειξης του πολιτιστικού αποθέματος της Κρήτης (χρηματοδότηση των χώρων υποδοχής επισκεπτών στα μνημεία, της διαχείρισης επισκεπτών, της οργάνωσης παρεχόμενων υπηρεσιών στους επισκέπτες, της οργάνωσης παράλληλων δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας, δράσεων προβολής κλπ.)

Η προβολή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Κρήτης

Η μείωση της εποχικότητας (υπό τη διττή έννοια της μείωσης της διακύμανσης της πληρότητας και της επέκτασης της τουριστικής περιόδου) σε περιοχές όπου είναι δυνατόν να προσφερθούν ολοκληρωμένα τουριστικά πακέτα θα υλοποιηθούν με δράσεις που θα προσδιορισθούν από την υπό εκπόνηση στρατηγική, η οποία ολοκληρώνεται στα τέλη του 2000, σύμφωνα με

τα αναφερόμενα στο Εθνικό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας.

Η συνολική Δημόσια Δαπάνη που διατίθεται σε άμεσες παρεμβάσεις στον Τομέα του Τουρισμού ανέρχεται σε 16.993 ΚΕΥΡΟ που εμπεριέχεται στα εξής μέτρα :

Μέτρο 1.4. - Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού (8.498 ΚΕΥΡΟ)

Μέτρο 5.9. - Εντατική ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού (8.495 ΚΕΥΡΟ) Πρέπει να επισημανθεί ότι το ποσό των 16.993 ΚΕΥΡΟ που διατίθεται σε άμεσες παρεμβάσεις για τον τομέα του τουρισμού, θα συμπληρωθεί από χρηματοδοτικές παρεμβάσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητας, στην Περιφέρεια Κρήτης, οι οποίες θα προσδιοριστούν κατά την σύνταξη του συμπληρώματος προγραμματισμού του ΕΠ και θα αφορούν τους παρακάτω τομείς :

- Εκσυγχρονισμός ολοκληρωμένης μορφής τουριστικών καταλυμάτων
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στις τουριστικές ΜΜΕ
- Δημιουργία Περιφερειακών δομών στήριξης τουριστικών επιχειρήσεων
- Δράσεις προβολής
- Ολοκληρωμένα προγράμματα επέκτασης της τουριστικής περιόδου (μείωση της εποχικότητας)
- Κατάρτιση – επιμόρφωση προσωπικού
- Δράσεις διασύνδεσης με τον πολιτισμό
- Δημιουργία ειδικών υποδομών.

9)ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

i. Θαλάσσιος τουρισμός:

Τα ιστιοπλοϊκά, μηχανοκίνητα ή συνδυασμένης πρόωσης σκάφη αναψυχής, ιδιόκτητα ή ενοικιαζόμενα, έχουν αυξηθεί θεαματικά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες στην Ευρώπη,στις Η.Π.Α. και στις λοιπές αναπτυγμένες χώρες. Δεκάδες εκατομμύρια σκάφη έχουν ναυπηγηθεί και πωληθεί κατά το αντίστοιχο πρότυπο των αυτοκινήτων, πολλά απ'αυτά έχουν νηολογηθεί ενώ ένας ικανός αριθμός δεν έχει καταχωρηθεί επίσημα. Τα σκάφη αυτά, κατά τους θερινούς μήνες κυρίως, μεμονωμένα ή κατά μικρές ή μεγάλες ομάδες πραγματοποιούν θαλάσσιες περιηγήσεις σε κοντινές αποστάσεις ή ταξίδια σε γειτονικές χώρες σε μικρές ή μεγάλες αποστάσεις. Διαχειμάζουν παραβεβλημένα στη θάλασσα ή εναποτεθειμένα στην ξηρά σε μαρίνες στα λιμάνια νηολόγησης, κοσμικά κλπ ενδιαφέροντα, όταν τους παρέχονται υψηλής στάθμης διευκολύνσεις, παραβολής, ανέλκυσης, επιθεώρησης, επισκευών, συντήρησης, ανεφοδιασμού, ασφάλειας και φύλαξης κατά την παραμονή. Σημαντική επιρροή ασκούν εν προκειμένω η εύκολη προσέγγιση με αεροπλάνο και η παροχή ναυτιλιακών και τουριστικών υπηρεσιών για ναυτολόγηση των πληρωμάτων, αγορά εφοδίων, εμπορικές δραστηριότητες, επιχειρήσεις ενοικίασεως αυτοκινήτων, αγοραπωλησίας και ενοικίαση σκαφών κλπ. Η ανάπτυξη του εξειδικευμένου αυτού τουριστικού τομέα,λόγω των ειδικών συνθηκών λειτουργίας και της κινητικότητας που παρουσιάζει, δε μπορεί να στηρίζεται σε σημειακά στατικά στοιχεία,αλλά σε οργανωμένα συστήματα μαρίνων περιφερειακού και εθνικού επιπέδου συνδεδεμένα με αντίστοιχα διεθνή συστήματα και καθιερωμένους θαλάσσιους διαδρόμους. Η οργάνωση βασίζεται στα υφιστάμενα λιμενικά και λοιπά έργα υποδομής, συμπληρωμένα με πρόσθετες ειδικευμένες και σύγχρονες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό καθώς και με ανεπτυγμένα δίκτυα συγκοινωνιών και επικοινωνιών σε ανταγωνιστικό επίπεδο χωρών.

Παράλληλα με τις υποδομές,είναι απαραίτητη η εξασφάλιση γενικών τουριστικών παροχών και υπηρεσιών,όπως:

- | Η προσωπική προστασία και ασφάλεια και γενικότερα η δημόσια τάξη στη θάλασσα στις παραλίες στους οικισμούς και στην ενδοχώρα,η τήρηση αυστηρών κανόνων υγιεινής,αγρονομικών ελέγχων κλπ.
- | Οι τραπεζικές εξυπηρετήσεις,οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές.
- | Η ευγένεια και η φιλική συμπεριφορά,το τοπικό χρώμα και οι παραδόσεις.
- | Οι καλά οργανωμένες περιηγήσεις και εκδρομές σε επιλεγμένες ευχάριστες διαδρομές.
- | Τα καθαρά και καλά εστιατόρια,κέντρα διασκέδασης και πάσης φύσεως πλούσια καταστήματα,οι φτηνές τιμές αγοράς (shopping), αφορολόγητα είδη κλπ.
- | Οι αθλητικές και ναυτιλιακές εγκαταστάσεις και εκδηλώσεις ατομικών και ομαδικών σπορ.
- | Τα μουσεία,οι αρχαιολογικοί χώροι, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι συναυλίες, οι εκθέσεις που υπάρχουν στην περιοχή.
- | Τέλος, η ευχάριστη και άνετη διαμονή, χωρίς θορύβους, πάσης φύσεως ενοχλήσεις ή δυσάρεστες καταστάσεις.

Οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού μαρίνων,όσον αφορά τη Κρήτη συνηγορούν για αυτό,αφού όπως βλέπουμε παρακάτω πληρούνται κατά κανόνα ή μπορούν εύκολα να εξασφαλισθούν:

- | Η γεωγραφική θέση της Κρήτης που βρίσκεται στο κέντρο της Ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου και έχει το βασικό πλεονέκτημα διάταξης ίσων αποστάσεων μεταξύ των ακτών της Ευρώπης και της

- ι Αφρικής,πάνω στον διαμήκη άξονα Γιβραλτάρ-Σουέζ. Σε εθνικό επίπεδο η τοποθέτηση της στο νότιο όριο του Αιγαίου πελάγους,της παρέχει την δυνατότητα γενικής στήριξης της ευρύτερης κλίμακας συστήματος μαρίνων της χώρας.
- ι Η γενική τουριστική ανάπτυξη και οι υπάρχουσες σχετικές υποδομές,παροχές και διευκολύνσεις όπως αναπτύχθηκαν πιο πάνω.
- ι Οι κλιματολογικές συνθήκες που επειδή σχετίζονται αρμονικά με τις εποχές του έτους τις καθιερωμένες περιόδους των διακοπών, προσφέρονται ιδιαίτερα για τον θαλάσσιο τουρισμό.
- ι Η έλλειψη βροχοπτώσεων κατά την άνοιξη,το καλοκαίρι και το φθινόπωρο. Οι αυξημένες μέσες θερμοκρασίες σε σχέση με τη βόρεια Ευρώπη με απόλυτα ανεκτά όρια των ανωτάτων τιμών.
- ι Οι πνέοντες άνεμοι μικρής σχετικά έντασης κατά την τουριστική περίοδο με παντελή έλλειψη τυφώνων κλπ. Οι επικρατούντες σταθεροί άνεμοι, εντάσεως 2-4 μποφόρ, ρυθμίζουν τη θερμοκρασία και συμβάλλουν στη δημιουργία συνθηκών φυσικού κλιματισμού τους μήνες της υψηλής τουριστικής περιόδου, από Ιούνιο μέχρι και Σεπτέμβριο, καθημερινά και τις ώρες αυξημένης θερμοκρασίας 9πμ-9μμ.
- ι Τα θαλάσσια ρεύματα που κυκλοφορούν αδιάκοπα και σταθερά περιμετρικά των ακτών της Κρήτης ακολουθώντας τη φορά των δεικτών του ρολογιού με ταχύτητα 8-30 εκατοστά το δευτερόλεπτο. Τα ρεύματα αυτά συντηρούν κατάσταση αυτοκαθαρισμού, διαλύοντας και απομακρύνοντας προς το πέλαγος στα μεγάλα βάθη,τα πάσης φύσεως υγρά απόβλητα και ρύπους.

Το μεγάλο τουριστικό ενδιαφέρον που παρουσιάζει ο περίπλους της Κρήτης λόγω του αναπτύγματος των ακτών της (400 ναυτικά μίλια) και εξαιτίας των εναλλαγών του τοπίου που προσφέρονται για την πραγματοποίηση, όπως ανέφερα στο προηγούμενο τομέα του θαλάσσιου τουρισμού, τουριστικών ταξιδιών για ομάδες τουριστικών σκαφών, αθλητικών αγώνων, ιστιοπλοΐας, υποβρυχίων καταδύσεων κτλ. Παρά τη φθίνουσα πορεία (εξαγορές, πτωχεύσεις, συγχωνεύσεις) των ελληνικών κρουαζιερόπλοιων παραμένει αδιαμφισβήτητη τόσο η εξαιρετικά καλή φήμη σε διεθνές επίπεδο, όσο και η ουσιαστική συνεισφορά τους στην ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στην ελληνική επικράτεια και πιο συγκεκριμένα στη Κρήτη. Οι εταιρείες που έχουν πλοία στην ελληνική αγορά απολαμβάνουν σήμερα τα 'πλεονεκτήματα' που προκύπτουν από τη διατήρηση του cabotage (προνόμιο επιβίβασης και αποβίβασης επιβατών από ελληνικά λιμάνια και αποκλειστική απασχόληση Ελλήνων ναυτικών). Με την κατάργηση όμως του cabotage και την είσοδο των ξένων εταιρειών, θα ενταθεί ακόμα περισσότερο ο ανταγωνισμός στην θαλάσσια αγορά της Μεσογείου. Η επιβίωση των ελληνικών εταιρειών θα εξαρτηθεί από την ποσότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν στους πελάτες τους (υψηλή παροχή υπηρεσιών και νέα προϊόντα σε νέα υπερσύγχρονα κρουαζιερόπλοια). Παράλληλα, από τον εκσυγχρονισμό της υπάρχουσας λιμενικής υποδομής, τη δημιουργία προτύπων σταθμών υποδοχής και εξυπηρέτησης επιβατών και τη σύνδεση των λιμανιών με τα οδικά δίκτυα της περιφέρειας (λιμάνια ευρωπαϊκών χωρών). Οι αναλυτές εκτιμούν ότι από το 1999 και έπειτα, τα νησιά του Αιγαίου και η Κρήτη θα αποτελούν έναν από τους τέσσερις πιο ελκυστικούς προορισμούς της Ευρώπης και θα συγκεντρώνουν τις προτιμήσεις μεγάλης μερίδας των επιβατών των κρουαζιερόπλοιων. Η αύξηση της τουριστικής κίνησης και των προσεγγίσεων στο λιμάνι κυρίως του Ηρακλείου και σε μικρότερο βαθμό (αλλά πάντα θετικό) στα υπόλοιπα τρία κεντρικά λιμάνια της Κρήτης (Σούδας, Ρεθύμνου και Αγίου Νικολάου), συνεπάγεται σημαντικά

οικονομικά οφέλη, σε περαιτέρω ενίσχυση της τοπικής οικονομίας αλλά και προβολή της ιστορίας, της παράδοσης και της φυσικής ομορφιάς της Κρήτης. Η τουριστική λοιπόν προβολή του νησιού, η βελτίωση της υποδομής και η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών θα αποτελέσουν τα 'όπλα' για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού στην Κρήτη.

ii. Αγροτουρισμός:

Ο αγροτουρισμός, ένα σχετικά καινούριο προϊόν της τουριστικής βιομηχανίας, βρίσκεται σήμερα σε πλήρη ανάπτυξη και εξέλιξη, καθώς θεωρείται ότι τέτοιας μορφής δραστηριότητα βοηθάει τους τουρίστες να επανακτήσουν την ισορροπία, που οι ρυθμοί εργασίας και η ζωή στην πόλη τους έκαναν να χάσουν. Συνδέεται επίσης με την άποψη ότι το φυσικό και δομημένο περιβάλλον ενός αγροκτήματος, σε αντίθεση με μια παραθαλάσσια περιοχή, επιτρέπει τη χαλάρωση και τη ξεκούραση χωρίς εντάσεις. Μια δεύτερη κοινωνική επίπτωση συνδέει αυτή τη μορφή διακοπών με την ανάγκη για επιστροφή στη φύση που εννοείται σαν μια επανασύνδεση με ένα παρελθόν με κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά που δεν υπάρχουν στην καθημερινότητα του τουρίστα. Στη Κρήτη, παρόλο που ήταν δύσκολο να γίνει συνολική αποτίμηση των προγραμμάτων αγροτουρισμού που αναπτύχθηκαν με την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ., η βασική εκτίμηση είναι ότι ο αγροτουρισμός στις διάφορες μορφές του θα έχει διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση για τους παρακάτω λόγους:

- Καλύπτει την ανάγκη φθηνών οικογενειακών διακοπών.
- Ανταποκρίνεται στο νέο πρότυπο του ενεργού πληθυσμού που, συνδυάζει τις διακοπές με άλλες δραστηριότητες.
- Προωθείται συστηματικά από πολλούς οργανισμούς γιατί θεωρείται μορφή ενταγμένης ανάπτυξης.

Συνδυάζεται με πολλές άλλες ειδικές μορφές, γεγονός που επιτρέπει την ανάπτυξή του ως ένα 'πλέγμα' δραστηριοτήτων. Άλλωστε η τουριστική υποδομή που υπάρχει στην Κρήτη δεν είναι καθόλου αμελητέα.

iii. Χειμερινός τουρισμός:

Η Κρήτη, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και κατά συνέπεια, λόγω των υψηλών μέσων θερμοκρασίας αέρος και θαλάσσης, με ηλιοφάνεια 320 μέρες το χρόνο και έναν ήπιο χειμώνα, διαθέτει όλα τα απαραίτητα για την ανάπτυξη μιας δωδεκάμηνης τουριστικής περιόδου. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού είναι οι:

- ι παροχή κινήτρων στους ξενοδόχους να κρατούν τις επιχειρήσεις τους ανοιχτές και κατά τη διάρκεια του χειμώνα,
- ι οικονομική υποστήριξη των tour operator που εκδίδουν χειμερινό κατάλογο διακοπών και περιλαμβάνουν ξενοδοχεία της Κρήτης,
- ι στήριξη των προσπαθειών ανάπτυξης από τα γραφεία εξωτερικού του Ε.Ο.Τ., προβολή του χειμερινού τουρισμού της Κρήτης σε όλες τις προγραμματισμένες εκθέσεις του Ε.Ο.Τ. και συμμετοχή σε ειδικές εκθέσεις χειμερινού τουρισμού,

Άλλωστε το ενδιαφέρον των ταξιδιωτών δεν είναι πάντα η θάλασσα και ο ήλιος, το κολύμπι και ο θόρυβος. Είναι γεγονός ότι οι βόρειες χώρες που πραγματικά πάσχουν από τις κλιματολογικές συνθήκες το χειμώνα, βρίσκουν ως άαση μερικές μέρες σε θερμότερα κλίματα. Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι αρκετοί κάτοικοι της βόρειας Ευρώπης που το εισόδημα τους επιτρέπει, είναι ιδιοκτήτες κατοικιών σε μεσογειακές τοποθεσίες για χειμερινά ταξίδια. Στη χώρα μας και πολύ περισσότερο στη Κρήτη, δεν έχει διαδοθεί η συνήθεια αυτή, όμως η τάση είναι ενδεικτική για τις διαθέσεις τους και την ανταπόκριση που θα είχε το πρόγραμμα. Βέβαια για την επιτυχία του

χειμερινού τουρισμού και τη διάρκεια του προγράμματος πέραν της μία σεζόν, υπάρχουν λεπτά σημεία που πρέπει να προσεχθούν. Ένα από αυτά και άκρως σημαντικό είναι ότι δεν αρκεί να μένουν ανοιχτά το χειμώνα τα ξενοδοχεία. Θα πρέπει η περιοχή γύρω από τα ξενοδοχεία να σφύζει από ζωή. Εστιατόρια, καταστήματα, κέντρα αναψυχής, ακόμη και τα δρομολόγια των λεωφορείων που το χειμώνα αραιώνουν προς κάποιες περιοχές, θα πρέπει να αποκατασταθούν, ώστε ο τουρίστας να μην αισθάνεται ότι ζει σε νεκρή πόλη.

iv. Συνεδριακός τουρισμός:

Η διοργάνωση συνεδρίων αποτελεί έναν από τους πλέον αναπτυσσόμενους και δυναμικούς τομείς για το ελληνικό τουριστικό προϊόν. Τα τελευταία χρόνια και με αφορμή τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας 2004, κατασκευάστηκαν στην περιοχή της Αττικής ειδικές εγκαταστάσεις και αναπτύχθηκαν οι αναγκαίες υποδομές για τη διοργάνωση συνεδρίων, μεγάλου και μικρότερου μεγέθους. Εξάλλου, στις περισσότερες περιοχές της χώρας, σύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες αλλά και εξειδικευμένοι χώροι οργάνωσης συνεδρίων, μπορούν να προσφέρουν διευρυμένες δραστηριότητες και υπηρεσίες υψηλού επιπέδου, καθώς και την απαιτούμενη υποδομή για να φιλοξενήσουν τόσο μικρές εκδηλώσεις όσο και μεγάλα παγκόσμια συνέδρια. Σημειώνεται πως η πρόσβαση σε αυτές τις περιοχές, όπου υπάρχουν χώροι οργάνωσης συνεδρίων, είναι ιδιαίτερα εύκολη και σύντομη. Οι υποδομές αυτές σε συνδυασμό με το εξαιρετο κλίμα, τις απaráμιλλες φυσικές της ομορφιές, τις θαυμάσιες ακτές, το σπάνιο πολιτιστικό απόθεμα, την εξαιρετική γαστρονομία, τη φημισμένη φιλοξενία και την πλούσια νυκτερινή και πολιτιστική διασκέδαση, καθιστούν αναμφίβολα την Ελλάδα ως ένα ιδανικό προορισμό για τη διοργάνωση συνεδρίων. Βέβαια θα πρέπει να γίνει κατάλληλο μάρκετινγκ για την προσέλωση συνεδρίων ή εκθέσεων που θα συμπεριλαμβάνει:

- i Δημιουργία ενημερωτικών φυλλαδίων, τα οποία θα διανεμηθούν από

- ι οργανώσεις, εταιρείες και ενώσεις,
- ι Αποστολή ειδικών στο εξωτερικό για τη διαφήμιση του νησιού
- ι Να κληθούν αγοραστές,δηλαδή διευθυντές μεγάλων οργανισμών και επιχειρήσεων για να γνωρίσουν από κοντά και να φιλοξενηθούν στο νησί.
- ι Συμμετοχή σε εκθέσεις
- ι Συνεργασία με τη Διεθνή Ένωση Οργανωτών Συνεδρίων
- ι Να γυριστούν επαγγελματικά βίντεο για κάθε ξεχωριστό τμήμα του επαγγελματικού τουρισμού και να διοχετευθούν στη τουριστική αγορά
- ι Να δίνεται μεγάλη δημοσιότητα σε κάθε συνέδριο που γίνεται στο νησί από τα ΜΜΕ και να κρατούνται αρχεία για κάθε συνέδριο
- ι Να ειδικεύουν άτομα που θα απασχολούνται και θα εργάζονται στα συνεδριακά κέντρα,ώστε οι προσφερόμενες υπηρεσίες να είναι εφάμιλλες των ξένων
- ι Να δοθούν παροχές κινήτρων για τη δημιουργία τουριστικών γραφείων για το συνεδριακό τουρισμό.

v. Θεραπευτικός τουρισμός:

Η φύση εκτός από σπάνια τοπία και ιδιαίτερες φυσικές ομορφιές, 'χάρισε' στην Ελλάδα και πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Τα ιαματικά λουτρά αποτελούν μέρος του εθνικού πλούτου της χώρας, ενώ οι θεραπευτικές τους ιδιότητες ήταν γνωστές ήδη από τους αρχαίους χρόνους. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι είναι διάσπαρτοι στην ελληνική επικράτεια, ενώ τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα, είτε λόγω της παρουσίας σπάνιων δραστικών συστατικών. Τα νερά αυτά χαρακτηρίζονται ως μεταλλικά εξαιτίας της θερμοκρασίας ή της γενικής τους χημικής σύστασης. Εκτός από τις ψυχρές μεταλλικές πηγές υπάρχουν και οι θερμοπηγές, με τις οποίες

οικοδομήθηκε ένας κλάδος θεραπευτικής αγωγής, η ιαματική υδροθεραπεία(θερμαλισμός). Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλαπλών παθήσεων,όπως είναι τα αρθρικά και οι ρευματοθεραπείες. Οι υφιστάμενες υποδομές στο νησί είναι:

- Το Μεσογειακό Κέντρο Διακοπών Αιμοκάθαρσης ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ Α.Ε. Λειτουργεί από το 2001 στα Κάλεσα Ηρακλείου και αποτελεί πρότυπο κέντρο Υγείας και θεραπευτικής Αγωγής ατόμων με νεφρική ανεπάρκεια

- Τα κέντρα θαλασσοθεραπείας. Υπάρχουν μόνο τρία στη Κρήτη, σε ιδιωτικά ξενοδοχεία, στο Creta Maris, στο Royal Mare της Aldemar και στο Blue Palace στην Πλάκα Λασιθίου.

- Το κέντρο BEMMO για τη θεραπεία οφθαλμολογικών προβλημάτων, το οποίο λειτουργεί στο ΠΕΠΑΓΝΗ (Ν. Ηρακλείου) και πραγματοποιεί εξειδικευμένες επεμβάσεις μείωσης της μυωπίας και άλλων παθήσεων της όρασης με τη βοήθεια του λέιζερ. Ιδιαίτερα πρωτοποριακή είναι η πρωτοβουλία ίδρυσης του 'Κέντρου Αθλητικής Όρασης'.

vi. Περιηγητικός φυσιολατρικός τουρισμός (Οικοτουρισμός):

Η Ελλάδα διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιο και ποικίλο φυσικό περιβάλλον, καθώς παρά τη μικρή της έκταση παρουσιάζει σπάνια γεωμορφολογία με έντονες αντιθέσεις και πολλές περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας. Χιλιάδες δαντελωτές ακτές, επιβλητικά βουνά, σπήλαια και φαράγγια, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι εξαιρετικής ομορφιάς και μοναδικά οικοσυστήματα 'προικίζουν' την ελληνική γη με εντυπωσιακά τοπία,τα οποία σε συνδυασμό με το ήπιο κλίμα της χώρας, καθιστούν την Ελλάδα ιδανικό προορισμό για τους λάτρεις του οικολογικού-εναλλακτικού τουρισμού. Επισκεπτόμενος διάφορες περιοχές της χώρας,ο φυσιολάτρης περιηγητής έχει την ευκαιρία:

-να περιπλανηθεί στα αισθητικά δάση ή να εξερευνήσει τους εθνικούς δρυμούς, όχι μόνο στην ορεινή ενδοχώρα αλλά και σε ορισμένα νησιά ή κοντά σε ποταμούς και σε λίμνες

-να απολαύσει τα υπέροχα μνημεία της φύσης, τα φαράγγια, τα σπήλαια και τους καταρράκτες

-να παρατηρήσει και να θαυμάσει τα σπάνια είδη πουλιών που φωλιάζουν ή καταφεύγουν στα παράκτια οικοσυστήματα και τους υγροβιότοπους

-να μελετήσει την εξαιρετική ποικιλία της χλωρίδας στην ελληνική ύπαιθρο-να επισκεφθεί τα μοναδικά θαλάσσια πάρκα της Αλόνησου και της Ζακύνθου, όπου βρίσκουν καταφύγιο δύο προστατευόμενα είδη, η μεσογειακή φώκια μονάχους-μονάχους και η θαλάσσια χελώνα καρέτα-καρέτα.

-να συμμετάσχει σε δραστηριότητες extreme sport (κανό-καγιάκ, rafting, monoraft, hydro-speed, canyoning, ποδήλατο βουνού κ.α.), που τα τελευταία χρόνια γνωρίζουν θεαματική άνοδο στην Ελλάδα

-τέλος, να διαμείνει σε πρότυπες αγροτουριστικές μονάδες, που αναπτύσσονται σε όλη την επικράτεια και δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να γνωρίσει τη τοπική αρχιτεκτονική, πολιτισμική και γαστρονομική παράδοση, αλλά και τα προϊόντα, τις αγροτικές ασχολίες και την καθημερινή ζωή των κατοίκων κάθε περιοχής. Οι επισκέπτες των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών οφείλουν να τηρούν προσεκτικά τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, την αποφυγή κάθε ενόχλησης των φυσικών βιοτόπων και διατάραξης της ισορροπίας των οικοσυστημάτων.

Υποδομές ορεινού τουρισμού-Πεζοπορικές/Ορειβατικές διαδρομές:

Το νησί διαθέτει μεγάλο αριθμό, πολλές εκ των οποίων είναι απλές διαδρομές και άλλες χαραγμένες επίσημα από τοπικές πρωτοβουλίες πολιτιστικών συλλόγων, δήμων, αναπτυξιακών φορέων κτλ. Στην πλειοψηφία τους περνάνε μέσα από μοναδικής ομορφιάς τοπία, ωστόσο δεν διαθέτουν ενιαίο σύστημα σήμανσης (σε πάρα πολλές περιπτώσεις δεν έχει καθόλου σήμανση) με αποτέλεσμα να μένουν αναξιοποίητες.

Ορειβατικά Καταφύγια:

Είναι οι μόνες αμιγείς ορειβατικές υποδομές στη Κρήτη. Συνολικά είναι οκτώ και βρίσκονται συγκεντρωμένα κυρίως στην κεντρική και δυτική Κρήτη (Λευκά Όρη και Ψηλορείτη). Στην ανατολική Κρήτη υπάρχει μόνο, στο όρος Δίκητη.

Τα αναφέρουμε συνοπτικά:

1. Καλλέργη στα Λευκά Όρη ανοιχτό από Απρίλιο έως Οκτώβριο).
2. Κατσιβέλη-Σβουριχτής, στο κέντρο των Λευκών Ορέων.
3. Βολικά στα Λευκά Όρη: το πρώτο ορειβατικό καταφύγιο στην Κρήτη.
4. Ταύρης στα Λευκά Όρη.
5. Τουμπωτός Πρίνος στον Ψηλορείτη.
6. Πρίνος στις Ασίτες-Κουδούνι.
7. Λαζάρου στο Όρος Δίκητη.
8. Ζαρού στη θέση Σαμάρι.

Η δυναμικότητα τους σε θέση φιλοξενίας ορειβατών κυμαίνεται από 15 ορειβάτες στο καταφύγιο του Λαζάρου έως 50 ορειβάτες στου Καλλέργη του Ομαλού.

Χιονοδρομικό κέντρο:

Το 1987 εκπονήθηκε ειδική μελέτη για τη δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου στον ορεινό όγκο του Ψηλορείτη στη περιοχή της Μίδας. Ωστόσο ο λανθασμένος σχεδιασμός και η έλλειψη συντονισμένων ενεργειών, είχαν ως αποτέλεσμα οι υποδομές που δημιουργήθηκαν τότε (πίστα χιονοδρομική, ξενοδοχεία, εστιατόρια) να μείνουν εξ αρχής ανενεργές. Σήμερα εμφανίζουν εικόνα πλήρους εγκατάλειψης.

Αναρριχητικές πίστες:

Οι περιοχές στη Κρήτη όπου έχουν επιλεγθεί για την συγκεκριμένη δραστηριότητα είναι οι παρακάτω:

-Καλαθάς Ν. Χανίων: πρόκειται για μια αναρριχητική πίστα, δίπλα στη θάλασσα, στην περιοχή του Καλαθά στο Ακρωτήρι Χανίων.

-Σταυρός στο Ακρωτήρι Ν. Χανίων, 14 χλμ από τα Χανιά πλησίον της παραλίας του Σταυρού.

-Γκίνγκιλος, στον Ομαλό Ν. Χανίων. Πρόκειται για τη πιο εντυπωσιακή πλαγιά στη Κρήτη. Βρίσκεται ακριβώς πάνω στο φαράγγι της Σαμαριάς και η πρόσβαση απαιτεί πεζοπορία περίπου 1 ώρας από το μονοπάτι, ή από το Ξυλόσκαλο.

-Θερίσσος, Ν. Χανίων, 14 χλμ νοτιοδυτικά από τη πόλη των Χανίων μέσα στο φαράγγι του Θερίσου.

-Παλιόκαστρο νομού Ηρακλείου, κάτω από τη γέφυρα της εθνικής οδού Ηρακλείου-Ρεθύμνου και πλησίον της ομώνυμης παραλίας.

-Αγιοφάραγγο στα νότια του Ν. Ηρακλείου.

-Κοφινά στα Αστερούσια Όρη του νομού Ηρακλείου, στην είσοδο του φαραγγιού.

-Ορθοπλαγιά του Σπαθιού στο οροπέδιο Λιμνάκαρο, Όρος Δίκη Ν.Λασιθίου, η δεύτερη εντυπωσιακή ορθοπλαγιά της Κρήτης μετά τον Γκίγκιλο.

-Στενό φαράγγι Ν. Ηρακλείου, κοντά στο χωριό Λέντας.

-Θέση Δύο Πρίνοι, Ζαρός Ν. Ηρακλείου.

Εν κατακλείδι, και σε ότι αφορά τον ορεινό τουρισμό στη Κρήτη, παρά το ιδιαίτερο ανάγλυφο, τις μοναδικές εναλλαγές του τοπίου και τους αξιόλογους ορεινούς όγκους που διαθέτει: Οι υποδομές που υπάρχουν (ορειβατικά καταφύγια, πίστες αναρρίχησης) εξυπηρετούν αποκλειστικά τους τοπικούς φυσιολατρικούς-ορειβατικούς συλλόγους και τα μέλη τους.

Τα καταφύγια δεν έχουν κανένα τουριστικό προσανατολισμό, από τη σκοπιά της δυναμικής χρήσης τους και από τουρίστες ορειβάτες.

Για να μπορέσει κάποιος επισκέπτης να διαμείνει σε αυτά πρέπει να έρθει σε επαφή με τους κατά τόπους ορειβατικούς συλλόγους. Δεν γίνεται από κανένα σχεδόν φορέα συστηματική αξιοποίηση και κατά συνέπεια συντονισμένη προβολή και διαφήμισή τους.

10. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ:

i. Γενικά

Η μεγαλύτερη απειλή για την μελλοντική τουριστική ανάπτυξη της Κρήτης είναι αυτή της υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Προς τον σκοπό αυτό θα πρέπει να δοθεί άμεση και ιδιαίτερη σημασία στο αποτελεσματικό καθαρισμό των κοινοχρήστων χώρων και την αποτελεσματική αποκομιδή των απορριμμάτων. Θα πρέπει να δημιουργηθεί φορέας καθαρισμού των ακτών και των παράκτιων περιοχών, σε επίπεδο νησιού. Θα πρέπει επίσης να θεσμοθετηθούν αυστηροί κανόνες αρχιτεκτονικής τόσο των τουριστικών καταλυμάτων, όσο και άλλων οικοδομημάτων. Προς τον σκοπό αυτό θα πρέπει να εξετασθεί η περίπτωση φορέα προστασίας φυσικού τοπίου. Ο φορέας θα ασχολείται κυρίως με την αρχιτεκτονική μορφή και το είδος των οικοδομημάτων και όχι με άλλα θέματα πολεοδομικής έγκρισης. Η δεύτερη σημαντική απειλή είναι να μην εξελιχθούν οι μεταφορικές και ξενοδοχειακές υποδομές του νησιού με ρυθμούς που να συμβαδίζουν με τους φυσικούς ρυθμούς ανάπτυξης του τουρισμού. Προς την κατεύθυνση αυτή, εκτός από τις σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές, είναι εξίσου σημαντικό να δοθεί προσοχή σε λιγότερο δαπανηρά σημεία, όπου ο χρόνος που εξοικονομεί κανείς από έναν νέο οδικό άξονα μπορεί να απολεσθεί από καθυστερήσεις λόγω απώλειας ή δυσχέρειας προσανατολισμού. Τρίτη απειλή μπορεί να προέλθει από την μη έγκαιρη καταγραφή μεταβολών των τάσεων του Διεθνούς, του Ελληνικού και του Κρητικού τουρισμού και έλλειψη συνακόλουθων κατάλληλα προσαρμοσμένων ενεργειών και Στρατηγικής Μάρκετινγκ.

ii. Προτάσεις για τη Στρατηγική Τουριστικής Ανάπτυξης

Καθορισμός στρατηγικής για την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας: Η ανάπτυξη των εναλλακτικών σεναρίων, βασίστηκε πάνω στη διάκριση της τυπολογίας των επιμέρους περιοχών της Κρήτης με βάση την φυσιογνωμία, το επίπεδο τουριστικής προσφοράς και φέρουσας ικανότητας, αλλά και στη βοήθεια δεικτών και εμπειρικών προσεγγίσεων ώστε οι περιοχές αυτές να διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

- Αναξιοποίητες περιοχές με λανθάνουσα δυναμική: Επιλέγεται το σενάριο της ποιοτικής ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού.
- Περιοχές ώριμης τουριστικής ανάπτυξης: Επιλέγεται το σενάριο της ποιοτικής διαφοροποίησης και της προληπτικής πρακτικής.
- Περιοχές που έχουν υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα: Το σενάριο προβλέπει ποσοτικό περιορισμό-ποιοτική αναβάθμιση-αποκατάσταση βλαβών.

Από τα παραπάνω σενάρια ανά τυπολογία περιοχής, ως κοινή συνισταμένη προβάλλεται το μοντέλο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης της Κρήτης που θα στηρίζεται στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, στη διαφοροποίηση και στον εμπλουτισμό του και στην ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού.

Για όλες τις περιοχές αυτές, το μοντέλο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης προέβαλε ως το πλέον κατάλληλο αφού εναρμονίζεται πλήρως με τα σενάρια που επιλέχθηκαν για τη διαμόρφωση μιας μεσομακροπρόθεσμης αποτελεσματικής στρατηγικής και τα οποία παράλληλα λειτουργούν συνδυαστικά και συμπληρωματικά ως προς την κατεύθυνση αυτή.

Ως Κεντρικός Στόχος ορίστηκε:

Η μεγιστοποίηση της συμβολής του τουρισμού στην περιφερειακή οικονομία με γνώμονα το σεβασμό στις αρχές της ισόρροπης και βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης και της αειφορίας. Για την επίτευξη του Κεντρικού Στόχου διατυπώθηκαν επιμέρους στόχοι, οι οποίοι διακρίθηκαν σε Στρατηγικούς και Τακτικούς. Χαρακτηριστική είναι η συνδυασμένη προσπάθεια πολλών κρατικών φορέων για την ανάπτυξη της περιφέρειας και ειδικά της Κρήτης. Παρακάτω βλέπουμε την κοινή απόφαση περιβάλλοντος, χωροταξίας και δημοσίων έργων- υπ.εσωτερικών, δημόσιας διοίκησης και αποκέντρωσης- υπ.οικονομίας και οικονομικών, με θέμα την "Έγκριση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης- Νήσων Αιγαίου, περιόδου 2007-2013". Η οποία συνοπτικά αναφέρει τα εξής: Την έγκριση της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του "Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΕΠ) Κρήτης και Νήσων Αιγαίου περιόδου 2007-2013", όπως αυτό περιγράφεται στη ΣΜΠΕ και συνοψίζεται στην ενότητα Α' της παρούσας, με τους ακόλουθους όρους, περιορισμούς και κατευθύνσεις, που θα πρέπει να τηρούνται κατά την εξειδίκευση, έγκριση και υλοποίηση του προγράμματος, με μέριμνα της Αρχής Σχεδιασμού.

Α. Συνοπτική περιγραφή του προγράμματος.

Η ΣΜΠΕ του προγράμματος έχει ως χωρικό πεδίο αναφοράς τη χωρική ενότητα των Περιφερειών Κρήτης, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου.

Σύμφωνα με αυτήν, η αναπτυξιακή στρατηγική της ΧΕ Κρήτης-Νήσων Αιγαίου (ΧΕΚ-ΝΑ) 2007-2013 υλοποιείται με βάση 2 κύριους στρατηγικούς στόχους:

-την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών στο πλαίσιο του διεθνούς και ευρωπαϊκού καταμερισμού του ανταγωνισμού και της επιχειρηματικότητας.

Οι Γενικοί Στόχοι του προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

1. Η βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακής και δια περιφερειακής)
2. Η διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων
3. Η ενσωμάτωση της αειφορίας στις αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις σε συνδυασμό με προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος της χωρικής ενότητας
4. Η ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και η ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών
5. Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, η καλλιέργεια της καινοτομίας, η προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
6. Η συνδυασμένη αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων.
7. Η αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των αναπτυξιακών ιδιαιτεροτήτων.
8. Η ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων της χωρικής ενότητας και η ανάδειξη πόλων ανάπτυξης.

Οι στόχοι του επιχειρησιακού προγράμματος των περιφερειών της ΧΕ Κ-ΝΑ(στρατηγικοί,γενικοί), αποτελούν μέρος της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής των περιφερειών αυτων και θα επιτευχθούν με παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των Αξόνων Προτεραιότητας που ακολουθούν:

- Αξονας προτεραιότητας 1: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης.
- Αξονας προτεραιότητας 2: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

- Άξονας προτεραιότητας 3: Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.
- Άξονας προτεραιότητας 4: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Κρήτης.
- Άξονας προτεραιότητας 5: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
- Άξονας προτεραιότητας 6: Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.
- Άξονας προτεραιότητας 7: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης.
- Άξονας προτεραιότητας 8: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.
- Άξονας προτεραιότητας 9: Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.
- Άξονας προτεραιότητας 10: Χωρική συνοχή και συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.
- Άξονας προτεραιότητας 11: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής-αμιγούς στόχου σύγκλισης-Κρήτη & Β. Αιγαίο.
- Άξονας προτεραιότητας 12: Τεχνική υποστήριξη εφαρμογής-στόχου σταδιακής εισόδου-Ν.Αιγαίο.

Στρατηγικοί Στόχοι:

Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος

- Βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών
- Διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς

- Συμπλήρωση-ολοκλήρωση βασικών υποδομών
- Ανάδειξη και ενδυνάμωση της τοπικής ταυτότητας
- Ενίσχυση της προβολής της τουριστικής εικόνας

Αναμόρφωση του θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου

- Εφαρμογή θεσμικών μέτρων και ρυθμίσεων
- Ενδυνάμωση των φορέων τουριστικής ανάπτυξης
- Ενίσχυση και ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας
- Αναμόρφωση των αναπτυξιακών κινήτρων
- Θέσπιση όρων και κανόνων ελέγχου

Διάχυση της τουριστικής κίνησης στο χώρο και το χρόνο

- Γεωγραφική διάχυση των τουριστικών δραστηριοτήτων στην ενδοχώρα
- Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου

Διατήρηση των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων

- Ορθολογική χρήση και ήπια αξιοποίηση φυσικών και ανθρωπογενών πόρων
- Πρόληψη και αποκατάσταση πολιτιστικών και περιβαλλοντικών βλαβών

Άρση των χωρικών ανισοτήτων

- Διασύνδεση του τουρισμού με τους λοιπούς παραγωγικούς τομείς(Πρωτογενής-Δευτερογενής)
- Συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού

iii. Άξονες Δράσης

Κριτήρια επιλογής των αξόνων δράσης αποτέλεσαν η συμβατότητα τους με τους στόχους, η συνέπειά τους προς τον εθνικό και περιφερειακό προγραμματισμό, η διασφάλιση του ολοκληρωμένου χαρακτήρα των παρεμβάσεων, η ακρίβεια τους σε σχέση με τη συνολική θεώρηση και άρση των μειονεκτημάτων-αδυναμιών και η πληρότητά τους ως πυλώνες μιας ουσιαστικής αναπτυξιακής διαδικασίας και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του κρητικού τουριστικού προϊόντος.

ΑΞΟΝΑΣ 1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΑΞΟΝΑΣ 2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

ΑΞΟΝΑΣ 3 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΑΞΟΝΑΣ 4 ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

ΑΞΟΝΑΣ 5 ΠΡΟΒΟΛΗ-ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μέτρα Πολιτικής

Τα μέτρα πολιτικής που προτείνονται και τα οποία στην πλειοψηφία τους κρίνονται υψηλής προτεραιότητας αφορούν τα εξής:

- μέτρο 1 επέκταση καθεστώτος ελέγχου της τουριστικής ανάπτυξης
- μέτρο 2 εξυγίανση περιοχών που έχουν υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα τους
- μέτρο 3 έλεγχος ποιότητας τουριστικών υπηρεσιών
- μέτρο 4 θεσμοθέτηση μελέτης Φ.Ι.Τ.Α.
- μέτρο 5 παγκρήτια συντονισμένη και εστιασμένη προβολή
- μέτρο 6 εστιασμένη προώθηση τουρισμού της ενδοχώρας
- μέτρο 7 στήριξη εσωτερικού τουρισμού
- μέτρο 8 ενθάρρυνση του οικοτουρισμού σε περιοχές του προγράμματος

- μέτρο 9 προώθηση του αστικού τουρισμού
- μέτρο 10 θεσμοθέτηση προδιαγραφών αγροτουριστικών καταλυμάτων
- μέτρο 11 σήμα κρητικής κουζίνας
- μέτρο 12 ενδυνάμωση των κινήτρων για τις εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής
- μέτρο 13 ανάπτυξη ανθρώπινου κεφαλαίου-τουριστική παιδεία-εκπαίδευση και κατάρτιση
- μέτρο 14 διατήρηση των κινήτρων εκσυγχρονισμού των ξενοδοχειακών μονάδων
- μέτρο 15 εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης
- μέτρο 16 λειτουργία περιφερειακού συμβουλίου τουρισμού
- μέτρο 17 στήριξη της αποστολής του ΕΛΚΥΕ,ΚΥΕ,ΚΕΤΑ Κρήτης και της δομής στήριξης των ΟΠΑΑΧ
- μέτρο 18 οριστική επίλυση του ενεργειακού προβλήματος και του θέματος των αερομεταφορών της Κρήτης
- μέτρο 19 δικτύωση-συνεργασία ΜΜΕ - τουριστικών επιχειρήσεων
- μέτρο 20 διαφύλαξη της τοπικής ταυτότητας

iv. Μέσα προώθησης για το τουριστικό προϊόν

Δράσεις προβολής Το τουριστικό προϊόν είναι "άυλο" (παροχή υπηρεσιών) και η ποιοτική του αξιολόγηση έχει έντονο το στοιχείο του υποκειμενισμού. Συνεπώς, για την προβολή και διαφήμιση του ιδιαίτερου αυτού προϊόντος, είναι αναγκαία η ανάπτυξη εξειδικευμένων δράσεων προβολής μέσω των οποίων προκαλείται ευνοϊκή διάθεση στους δυνητικούς πελάτες και προωθούνται οι τελικές πωλήσεις.

Δράσεις προβολής του τουριστικού προϊόντος της Κρήτης κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο και μέχρι σήμερα, υλοποιήθηκαν από τους εξής:

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ)

Το περιεχόμενο της πολιτικής προβολής του ΕΟΤ μπορεί να ομαδοποιηθεί σε 7 ενότητες ως εξής:

- Άμεση διαφήμιση, καμπάνια
- Διεθνείς εκθέσεις
- Δημόσιες σχέσεις
- Εκδόσεις - προωθητικό υλικό
- Συνδιαφήμιση με Tour Operators σε επιλεγμένες αγορές
- Υποστήριξη διεθνών συνεδρίων και εκδηλώσεων διεθνούς εμβέλειας
- Συμμετοχή στα προγράμματα των Ν.Ε.Τ.Π.

Εταιρεία Τουρισμού Κρήτης

Στο πλαίσιο του ΠΕΠ Κρήτης υλοποίησε σημαντικές δράσεις που αφορούσαν τη τουριστική προβολή της περιφέρειας και πιο συγκεκριμένα:

- έκδοση εντύπων
- συμμετοχή σε εκθέσεις
- καταχωρήσεις στον τύπο και εξειδικευμένα έντυπα
- προβολή της κρητικής διατροφής μέσα από τα έντυπα της εταιρείας,τη διοργάνωση εκδηλώσεων και καταχωρήσεις σε ειδικά έντυπα
- φιλοξενία δημοσιογράφων κλπ

Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής (Ν.Ε.Τ.Π.)

Οι δράσεις προβολής που υλοποιήθηκαν από τις Ν.Ε.Τ.Π. Των 4 νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων του νησιού περιλαμβάνουν:

- Έκδοση εντύπων κι οπτικοακουστικού υλικού
- Συμμετοχή σε εκθέσεις
- Υποστηρικτικές δράσεις

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη τα παραπάνω καθώς και την δυσκολία εξεύρεσης αξιόπιστων στοιχείων για τη διαφημιστική δαπάνη που πραγματοποιήθηκε τα τελευταία χρόνια για την περιφέρεια της Κρήτης (πχ τρόπος επιμερισμού των συνολικών δαπανών του ΕΟΤ που αφορούν το νησί, ύψος δαπανών που υλοποιήθηκαν από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις) επιχειρήθηκε έρευνα πεδίου για την καταγραφή των απόψεων και των θέσεων πάνω στο θέμα, με παράγοντες που δραστηριοποιούνται στον χώρο του τουρισμού της Κρήτης. Η διαφημιστική προβολή θεωρείται ότι έχει πάντοτε θετικά αποτελέσματα, ανεξάρτητα από το μέγεθος της επιτυχίας ή της σχέσης κόστους-οφέλους. Θα πρέπει λοιπόν να αναζητηθούν οι καταλληλότεροι τρόποι χρησιμοποίησής της, ώστε να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα σε σχέση με τους διατιθέμενους πόρους. Η μέχρι σήμερα ακολουθούμενη τουριστική προβολή δεν χαρακτηρίζεται από μεγάλη αποτελεσματικότητα, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν γίνεται οργανωμένη προώθηση ανάλογα με την ομάδα στόχο (target group), τη χώρα, κλπ, αφού διάφοροι φορείς υλοποιούν δράσεις προβολής διαθέτοντας πόρους, χωρίς τα ανάλογα αποτελέσματα.

Πραγματοποιούνται μεγάλες δαπάνες για την γενική τουριστική προβολή της Ελλάδας, οι οποίες όμως δεν είναι απαραίτητες στο σύνολό τους, αν ληφθεί υπόψη ότι η χώρα μας είναι ήδη ένας γνωστός τουριστικός προορισμός.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Αξιολόγηση των υφιστάμενων τουριστικών πόρων

Οι ιστορικοί και πολιτισμικοί πόλοι, ο καθημερινός λαϊκός πολιτισμός, οι παραδοσιακοί οικισμοί, τα μνημειακά σύνολα, οι αρχαιολογικοί χώροι, τα ήθη-έθιμα, τα τοπικά δρώμενα, η κρητική κουζίνα και ο λοιπός λαογραφικός πλούτος κλπ, εξετάζονται διεξοδικά στη μελέτη και διαπιστώνεται ότι αποτελούν ένα εξαιρετικής σημασίας πόρο για την Κρήτη. Η προστασία και η ανάδειξη τους προϋποθέτει την ανάληψη δράσεων που θα εξασφαλίσουν μακροπρόθεσμα με την αναλλοίωτη παρουσία τους την συνεισφορά τους στη διατήρηση της μοναδικότητας της ταυτότητας της Κρήτης ως τουριστικού προορισμού και, κυρίως, στη συνέχιση της μακρόχρονης πολιτιστικής της πορείας, την οποία οφείλουμε να διατηρήσουμε αναλλοίωτη ως χρέος προς τους κατοίκους της. Το φυσικό περιβάλλον επίσης, αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα για το νησί, δεδομένου ότι συνδυάζει εξαιρετικές θάλασσες με ενδιαφέροντες ορεινούς όγκους, αξιόλογα οικοσυστήματα και τοπία μοναδικής αισθητικής αξίας. Το έντονο αυτό ανάγλυφο και η ποικιλία του περιβάλλοντος διαφοροποιεί την Κρήτη έναντι άλλων νησιώτικων προορισμών, δημιουργώντας έτσι προϋποθέσεις για την προσέλκυση διαφορετικών κατηγοριών επισκεπτών καθ'όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Αξιολόγηση της υφιστάμενης τουριστικής προσφοράς και σύνθεσης του τουριστικού προϊόντος της περιφέρειας

Για να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για το μέλλον του τουρισμού της Κρήτης αξιολογήθηκαν δύο παράμετροι, η προσφορά και η ζήτηση, σε ένα πλαίσιο ποσοτικής και ποιοτικής αξιολόγησης που στηρίζεται σε επιστημονικές μεθόδους και ταυτόχρονα έχει εμπειρική προσέγγιση. Έτσι, χρησιμοποιήθηκε μια πολυκριτηριακή μέθοδος, προκειμένου να περιοριστεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό η πιθανότητα σφάλματος.

Τα κριτήρια που επιλέχθηκαν ήταν:

- Επάρκεια πόρων
- Καταλληλότητα τουριστικής υποδομής
- Φήμη-εικόνα τουριστικών περιοχών
- Κοινωνική και παραγωγική δομή
- Πρόσθετες δημόσιες και κοινωνικές υπηρεσίες

Τα επίπεδα Τουριστικής Προσφοράς που προέκυψαν ήταν:

- Υψηλό επίπεδο(Αρχάνες-Ρέθυμνο)
- Πολύ καλό(Ηράκλειο,Χανιά,Μάλια,Άγιος Νικόλαος,Ιεράπετρα,Αμάρι)
- Ικανοποιητικό(Χερσόνησος,Οροπέδιο Λασιθίου)
- Μέτριο(τα περισσότερα Δ.Δ της ενδοχώρας)
- Χαμηλό(όλες οι περιοχές χωρίς τουρισμό)

Εκτίμηση της φέρουσας ικανότητας συγκεκριμένων περιοχών της περιφέρειας ως προς την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη

Η Φέρουσα Ικανότητα Τουριστικής Ανάπτυξης είναι μια καινούρια σχετικά έννοια και παράμετρος της τουριστικής ανάπτυξης. Ως Φ.Ι.Τ.Α ορίζεται, ο αριθμός των χρηστών και το είδος των δραστηριοτήτων που μπορεί να δέχεται μια περιοχή χωρίς να υποβαθμίζεται το επίπεδο των τοπικών υποσυστημάτων και χωρίς να κινδυνεύει η ικανότητά της να υποστηρίζει τουριστικές δραστηριότητες ή να απειλείται η δυνατότητα αναψυχής των επισκεπτών. Η μέτρηση της φέρουσας ικανότητας ήταν μια πρόκληση, καθώς αφενός είναι έννοια σύνθετη πολυδιάστατη και δυναμική, αφετέρου είναι μέγεθος δύσκολα μετρήσιμο, γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι δεν υπάρχει ακόμα μία κοινώς παραδεκτή και ευρέως χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία μέτρησής της.

Η ανάλυση έγινε σε 40 περιοχές της Κρήτης, οι οποίες επιλέχθηκαν σε συνεννόηση με την αρμόδια διεύθυνση του ΕΟΤ και σε σχέση με τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την αρχική αξιολόγηση των επιπέδων τουριστικής προσφοράς, η κατηγοριοποίηση των περιοχών βάσει της Φ.Ι.Τ.Α είναι:

Περιοχές που έχουν περιθώρια τουριστικής ανάπτυξης:

Αμάρι, Οροπέδιο Λασιθίου, Αβδού, Βάμμος, Οροπέδιο Ασκούφου

Περιοχές που δέχονται απειλές:

Ανώγεια, Χώρα Σφακίων, Ζαρός, Ρέθυμνο, Χανιά, Παλαιόχωρα, Κουρνάς, Σούγια, Σαμαριά, Φαλάσαρνα, Άγιος Νικόλαος, Σητεία, Μακρύ γιαλός, Ιεράπετρα

Περιοχές που βρίσκονται σε οριακό σημείο-έχουν υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα:

Ελαφονήσι, Πλατανιάς, Γεωργιούπολη, Πλακιάς, Αγία Γαλήνη, Μάταλα, Αγία Πελαγία, Κόκκινη Χάνι, Γούβες, Γαζί, Χερσόνησος, Μάλια, Τσούτσουρας, Λέντας, Ελούντα, Βάι

Από τη συνδυασμένη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και από τη μέτρηση της τουριστικής προσφοράς και της φέρουσας ικανότητας προέκυψαν δύο σημαντικά συμπεράσματα:

- Το επίπεδο της τουριστικής προσφοράς δεν συμβαδίζει απαραίτητα με το επίπεδο της τουριστικής κίνησης
- Το επίπεδο της τουριστικής προσφοράς δεν ταυτίζεται με το επίπεδο της φέρουσας ικανότητας

Ανάλυση των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της σημερινής τουριστικής ανάπτυξης

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

- Άριστο κλίμα
- Ισχυρή γεωγραφική θέση-Νησιωτικός χαρακτήρας
- Υψηλό επίπεδο και επάρκεια φυσικών και ανθρωπογενών πόρων
- Θετική δημογραφική εξέλιξη και κοινωνική διαστρωμάτωση
- Ωριμη κοινωνική δομή
- Ισχυρή οικονομία
- Ικανοποιητική παραγωγική δομή
- Επαρκείς υποστηρικτικές υποδομές
- Επαρκείς τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες
- Ισχυρό αναπτυξιακό περιβάλλον
- Συγκροτημένη διαφημιστική εικόνα
- Κατοχυρωμένη θέση στη παγκόσμια τουριστική αγορά
- Υψηλή τουριστική ζήτηση

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

- Χωρική συγκέντρωση υποδομών περιβάλλοντος και τουρισμού και δυσκολία διάχυσης στην ενδοχώρα
- Εποχικότητα
- Έντονη εξάρτηση από αποφάσεις, επιλογές και πολιτικές μεγάλων τουριστικών πρακτορείων του εξωτερικού
- Αποσπασματικές και μεμονωμένες τουριστικής ανάπτυξης

- Έλλειψη ενιαίου στρατηγικού σχεδιασμού τουριστικής ανάπτυξης
- Απότομη διόγκωση ιδιωτικής επενδυτικής δραστηριότητας
- Έλλειψη θεσμικού πλαισίου ρύθμισης των χρήσεων γης
- Έλλειψη θεσμικού πλαισίου προστασίας και καθορισμού χρήσεων προστατευόμενων περιοχών φυσικού κάλλους
- Ανεπάρκεια τεχνικών υποδομών
- Υστέρηση στην αξιοποίηση-απορρόφηση χρηματοδοτικών πόρων

Διερεύνηση των ευκαιριών και των δυνατοτήτων αξιοποίησης, αναβάθμισης και προβολής του τουριστικού δυναμικού της περιφέρειας

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

- Θετικό χρηματοδοτικό περιβάλλον
- Υπό διαμόρφωση το θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών
- Τάσεις ανάπτυξης οικοτουρισμού και εναλλακτικού τουρισμού
- Προώθηση διατροφής και γαστρονομίας ως τουριστικού πόρου
- Τάσεις αύξησης του εγχώριου τουρισμού
- Ολοκλήρωση βασικών έργων τεχνικών υποδομών
- Αυξανόμενη σημασία και διείσδυση των νέων τεχνολογιών στον τουρισμό
- Τάση διασύνδεσης και αλληλεξάρτησης των τομέων παραγωγής

ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ ΚΑΙ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΜΕΩΝ

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Ισχυρός ανταγωνισμός σε διεθνές επίπεδο
- Εγκατάλειψη υπαίθρου συγκέντρωση σε κέντρα τουριστικής ανάπτυξης

- Συρρίκνωση της μεταποίησης και του αγροτικού τομέα-τριτογεννοποίηση της οικονομίας
- Αλλοίωση της οικιστικής δομής
- Υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος
- Χαλάρωση κοινωνικού ιστού, ηθών και παραδοσιακών προτύπων
- Διατήρηση της εποχικότητας της απασχόλησης και συνεπώς της ανεργίας
- Υπερσυγκέντρωση χρήσεων σε περιοχές θύλακες-μακροχρόνια υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας και απώλεια της ανταγωνιστικότητάς τους
- Μαζικοποίηση οικοτουρισμού

Στρατηγική Μάρκετινγκ και Επικοινωνιακή Πολιτική

Οι προτεινόμενες δράσεις συσχετίζονται με τα μέτρα ανάδειξης και προβολής της Κρήτης συνολικά, ως ενιαίου τουριστικού προορισμού, στήριξης του κρητικού τουρισμού, προώθησης του θεματικού τουρισμού, διαφύλαξης της τοπικής ταυτότητας.

Δεδομένου ότι ένα από τα κύρια προβλήματα που περιορίζουν την τουριστική ανάπτυξη της Κρήτης είναι το έλλειμμα στον τομέα της προβολής, προτείνεται η διαμόρφωση ενός σχεδίου μάρκετινγκ το οποίο θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού στην περιφέρεια, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητά της τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και στο εσωτερικό της ΕΕ και στον χώρο εκτός ΕΕ. Κατά συνέπεια για την τουριστική ανάπτυξη της Κρήτης απαιτείται η αντιμετώπισή της ως ενιαίου τουριστικού προορισμού, οπότε και είναι αναγκαία η υλοποίηση ενός σχεδίου μάρκετινγκ για όλη την περιφέρεια.

Το **Marketing Plan** πρέπει να προβλέπει:

- στην προσέγγιση νέων αγορών
- στην επέκταση και υποστήριξη υφιστάμενων αγορών
- στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
- στην διευκόλυνση της πληροφόρησης των τουριστικών αγορών

Ενώ οι στόχοι τους οποίους επιδιώκει να πετύχει:

- να γνωρίσει στον υποψήφιο τουρίστα τον προορισμό
- να διαμορφώσει μια εικόνα γι τον προορισμό στο μυαλό του υποψηφίου τουρίστα και να διαφοροποιήσει τον προορισμό από τον ανταγωνισμό
- να παρακινήσει τον υποψήφιο 'αγοραστή' να επιλέξει τον συγκεκριμένο προορισμό

Το σχέδιο μάρκετινγκ της Περιφέρειας Κρήτης, πρέπει να είναι αποτέλεσμα συνεργασίας, να λαμβάνει δηλαδή υπόψη τις στρατηγικές επιλογές όλων των εμπλεκόμενων με τον τουρισμό υπηρεσιών και φορέων. Επιπλέον, οφείλει να παρέχει σε συνεχή βάση ένα πολύτιμο απόθεμα πληροφοριών, προκειμένου να υποστηρίζει αποφάσεις μείζονος σημασίας της περιφερειακής τουριστικής πολιτικής σε ένα μεταβαλλόμενο και έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Ως προς τα μέσα προβολής, κρίνεται πλέον επιβεβλημένη η εγκατάλειψη των παραδοσιακών μεθόδων προβολής και η στροφή σε σύγχρονες επικοινωνιακές μεθόδους που θα αξιοποιούν τις δυνατότητες που παρέχει η ψηφιακή τεχνολογία. Πιο συγκεκριμένα, ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην προβολή μέσω του ίντερνετ, το οποίο ναι μεν χρειάζεται αρκετό χρόνο έως ότου να αποτελέσει πρωταρχικό κανάλι διανομής στον τομέα του τουρισμού, εντούτοις σήμερα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε ό,τι αφορά τη συλλογή πληροφοριών με σκοπό την τελική επιλογή ενός ταξιδιωτικού προορισμού. Είναι ευρέως

αποδεκτό ότι η ψηφιακή τεχνολογία διευκολύνει την απευθείας επαφή των επισκεπτών με επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών φιλοξενίας μειώνοντας την εξάρτηση από μεγάλους Tour Operators.

Επιπλέον σημειώνεται ότι η αποτελεσματικότητα της επικοινωνιακής στρατηγικής εξαρτάται μεταξύ άλλων, από τα συνθήματα που θα χρησιμοποιηθούν. Πολλοί είναι εκείνοι που θεωρούν ότι η επιλογή του κεντρικού μηνύματος συνιστά το κλειδί της επιτυχίας μιας διαφημιστικής καμπάνιας. Η επιλογή όμως του ιδανικού μηνύματος δεν είναι εύκολο εγχείρημα και είναι συνάρτηση πολλών παραγόντων όπως της εποχικότητας του timing(χρονοδιάγραμμα εφαρμογής), της συγκυρίας κλπ. Ειδικότερα,για τη δημιουργία ενός επιτυχημένου μηνύματος απαιτούνται τα εξής:

- Καλή γνώση των χαρακτηριστικών της τουριστικής αγοράς
- Καλή γνώση της αγοράς στόχου στην οποία απευθύνεται η διαφημιστική καμπάνια
- Γνώση των μεθόδων χειρισμού και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης
- Γνώση της καθημερινής ζωής της τουριστικής αγοράς και των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συνθηκών
- Γνώση των ηθών και των εθίμων και γενικά της συμπεριφοράς της τουριστικής αγοράς
- Κατανόηση της αποτελεσματικότητας των μέσων στη τουριστική αγορά

Τα στάδια τα οποία ακολουθούνται για την τελική επιλογή ενός μηνύματος ή μηνυμάτων είναι:

1. Η δημιουργία του μηνύματος: Τα βασικά μηνύματα για έναν τουριστικό προορισμό δημιουργούνται από τα ίδια τα πλεονεκτήματα του και μάλιστα η πιο αξιόπιστη πηγή για τη δημιουργία πετυχημένων μηνυμάτων είναι οι ίδιοι οι

επισκέπτες. Κρίνεται αναγκαίο συνεπώς η εκπόνηση μελέτης ή διενέργεια διαγωνισμού για την επιλογή του καθώς με την συγκεκριμένη τεχνική μπορούν να προκύψουν μηνύματα αρκετά πετυχημένα και με προοπτική σε βάθος χρόνου, που να εκφράζουν τον τουριστικό προορισμό.

2. Η αξιολόγηση και επιλογή του: Προκειμένου να επιλεγεί το ιδανικό μήνυμα, κρίνεται σκόπιμο να αξιολογηθούν όλες οι ιδέες που έχουν προταθεί. Το βέλτιστο μήνυμα θα πρέπει να εκφράζει κάτι επιθυμητό και ενδιαφέρον για τον τουριστικό προορισμό αλλά και να αναφέρει κάποιο χαρακτηριστικό που προσδίδει μοναδικότητα στον προορισμό.

3. Η αξιοποίηση του μηνύματος: Η αποτελεσματικότητα του μηνύματος εξαρτάται όχι μόνο από το τί εκφράζει, αλλά και το πώς το εκφράζει. Κάποια μηνύματα έχουν σκοπό να επηρεάσουν τη λογική και κάποια άλλα το συναίσθημα του αποδέκτη.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι: η διατύπωση ενός μηνύματος είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη διαδικασία και ως εκ τούτου προϋποθέτει ιδιαίτερη προσοχή. Κατά συνέπεια είναι σκόπιμο να αποτελέσει ξεχωριστή δράση του.

Εντούτοις στην παρούσα φάση διατυπώνονται ορισμένα συνθήματα τα οποία προκύπτουν εμπειρικά και με βάση τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τις ιδιαιτερότητες της Κρήτης ως τουριστικού προορισμού και τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν κατά περίπτωση:

Κρήτη- έλα και εσύ εκεί που γεννήθηκε ο Δίας

Κρήτη- το νησί των ονείρων σου

Κρήτη- ο παράδεισος επί της γης

Κρήτη- ο τόπος των θεών

Κρήτη- μια πανδαισία γεύσεων

11.ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΠΟΨΗ:

Ανέκαθεν η Κρήτη αποτελούσε ιδιαίτερη πηγή εσόδων του ελληνικού κράτους, αφού ένας τόπος ιδιαίτερα γόνιμος με κατάλληλο κλίμα για κάθε είδους καλλιέργεια, τροφοδοτούσε με γεωργικά προϊόντα όλη την ελληνική περιφέρεια, με μεγάλο πλεόνασμα μάλιστα παραγωγής, το οποίο εξάγεται σε ευρωπαϊκούς κυρίως προορισμούς και όχι μόνο. Τα τελευταία χρόνια μετά τη δεκαετία του '60, η Κρήτη εξελίχθηκε σε προσφιλή προορισμό διακοπών, ως νησί ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, με πανέμορφες παραλίες, πεντακάθαρες θάλασσες, άγρια ομορφιά με συνεχείς εναλλαγές στο φυσικό της τοπίο, με μια ιστορία χιλιάδων ετών και με μνημεία ενός από τους μεγαλύτερους αρχαίους πολιτισμούς του κόσμου. Έτσι φτάσαμε στο 21ο αιώνα με την Κρήτη να υποδέχεται κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέπτες που φτάνουν στο νησί για να ικανοποιήσουν την κάθε είδους ανάγκη τους. Η Κρήτη προσφέρει απλόχερα τα αγαθά της, αλλά δεν φτάνει μόνο αυτό στη σημερινή εποχή. Σήμερα δεν επαρκεί μονάχα το μοντέλο "ήλιος και θάλασσα", ο ανταγωνισμός στην περιοχή είναι τεράστιος. Χώρες όπως η Ιταλία, η Ισπανία και η Τουρκία προσφέρουν ανάλογο προϊόν σε χαμηλότερες τιμές και με καλύτερες παροχές υπηρεσιών πολλές φορές. Και κάθε χρόνο ο ανταγωνισμός διογκώνεται. Ήδη έχουν φανεί τα πρώτα σημάδια απειλής από χώρες που μόλις μπήκαν στο "παιχνίδι", όπως είναι η Κροατία και η Βουλγαρία. Το μεγαλύτερο πρόβλημα του τουριστικού προϊόντος στη Κρήτη δεν είναι ο ανταγωνισμός, αλλά η έλλειψη σωστής οργάνωσης, σχεδιασμού και προβολής του προϊόντος που χαρακτηρίζεται σαν ο στυλοβάτης της οικονομίας της Κρήτης. Η 'προχειρότητα' του ελληνικού τουριστικού προϊόντος γενικότερα, αποτελεί έναν βασικό ανασταλτικό παράγοντα στην εισροή ποιοτικού τουρισμού. Η κακή νοοτροπία των ανεκπαιδευτων κυρίως εργαζόμενων στον τουρισμό, που αποσκοπούν στην εξαπάτηση του πελάτη με μόνο στόχο την εξασφάλιση μεγαλύτερου κέρδους, δυσχεραίνει αυτή την κατάσταση.

Σιγά σιγά όμως, ελπίζουμε ότι αυτή η κατάσταση θα αλλάξει. Ήδη οι διάφορες επιχειρήσεις αναζητούν και προτιμούν απόφοιτους τουριστικών σχολών για να στελεχώσουν τα τμήματά τους, ενώ το επίπεδο των εργαζομένων βελτιώνεται χρόνο με το χρόνο με επιμορφώσεις, σεμινάρια, μεταπτυχιακά. Ευχάριστο είναι επίσης το γεγονός ότι σιγά σιγά έχουν αρχίσει οι δημόσιοι φορείς να αντιλαμβάνονται τη σπουδαιότητα του τουρισμού για το νησί και έχουν αρχίσει δειλά δειλά να κάνουν τα πρώτα βήματα με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του κρητικού τουριστικού προϊόντος και τη προβολή του. Χαρακτηριστικά, η Περιφέρεια Κρήτης, εκπόνησε πριν 4 χρόνια μια μελέτη για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού, καταγράφοντας τα προβλήματα και προτείνοντας λύσεις προσπαθώντας όπως μπορεί, μέσω ιδιωτικών και δημοσίων φορέων να βελτιώσει το επίπεδο του τουρισμού στη Κρήτη. Για το σκοπό αυτό έχει εκπονήσει marketing plan, στατιστικές συγκριτικές μελέτες σε σχέση με τους ανταγωνιστές και προσπάθεια να κινητοποιήσει τους φορείς αυτού του τόπου για ένα καλύτερο μέλλον σε τουριστικό επίπεδο. Οι προσπάθειες όμως μονάχα σε επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης δεν είναι αρκετές. Χρειάζεται συντονισμένη προσπάθεια από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, τόσο με βραχυπρόθεσμους όσο και με μακροπρόθεσμους στόχους. Όλα τα υπουργεία θα πρέπει να συμβάλλουν σε αυτό, από το Υπουργείο Τουρισμού, μέχρι το Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ και από το Υπουργείο Πολιτισμού μέχρι το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Θα πρέπει η Κρήτη με διάφορους τρόπους να καθιερωθεί σαν εξέχων τουριστικός προορισμός σε παγκόσμια κλίμακα. Και έχει τα προσόντα. Υπάρχουν τόσοι και τόσοι προορισμοί παγκοσμίου φήμης που δεν μπορούν να προσφέρουν αυτά που προσφέρει η Κρήτη. Αυτό που επίσης αποτελεί επιτακτική ανάγκη στον τουρισμό της Κρήτης στη σημερινή εποχή, είναι η δημιουργία επαγγελματικής συνείδησης στους απασχολούμενους σε τουριστικές επιχειρήσεις, και αυτό μπορεί να επιτευχθεί κυρίως μέσω της εκπαίδευσης. Μόνο έτσι θα αντιληφθούμε ότι στόχος μας πρέπει να είναι όχι το εύκολο κέρδος αλλά η

ικανοποίηση του επισκέπτη, που θα οδηγήσει στη διαφήμιση του τόπου που επισκέφθηκε και στην επανεπίσκεψή του. Με λίγα λόγια, το τουριστικό προϊόν αποτελείται κυρίως από υπηρεσίες. Υπηρεσίες που παρέχονται από την αρχή του ταξιδιού από την πτήση του επισκέπτη μέχρι το ξενοδοχείο, το εστιατόριο, την εκδρομή και την ξενάγηση που θα επιλέξει. Όλες αυτές οι υπηρεσίες είναι κρίκοι μιας εύθραυστης αλυσίδας παροχής υπηρεσιών που όλες μαζί όταν είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους, επιτυγχάνεται το υψηλό επίπεδο παροχής υπηρεσιών. Όλοι οι κρίκοι οφείλουν να συμπεριφέρονται σκεπτόμενοι το σύνολο και όχι το άτομό τους μεμονωμένα. Η Κρήτη είναι ένας ευλογημένος τόπος που στηρίζεται οικονομικά κατά ένα μεγάλο βαθμό στον τουρισμό. Οι δυνατότητες ανάπτυξης όμως του νησιού είναι τεράστιες. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού δεν έχουν ακόμα αναπτυχθεί ιδιαίτερα, παρόλο που έχουν απορροφηθεί κονδύλια για την ανάπτυξή τους, δεν έχει φτάσει σε καμιά περίπτωση το επίπεδο των ανταγωνιστών της. Το νησί με τα θαυμάσια ορεινά τοπία του και το εύκρατο κλίμα του θα μπορούσε να αναπτύξει τον χειμερινό τουρισμό, αλλά προς την επίτευξη του στόχου τούτου πρέπει να συμβάλλουν όλοι οι φορείς παραμερίζοντας τα προσωπικά συμφέροντα, προσβλέποντας σε μακροχρόνιους στόχους. Για να μην αναφερθούμε στον μοναδικό και ιδιαίτερα ενδιαφέρον πολιτισμικό του πλούτο που θα μπορούσε από μόνος του να αποτελέσει πόλο έλξης και δεν προβάλλεται σχεδόν καθόλου. Όπως χαρακτηριστικά είπε πριν δύο χρόνια ένας πελάτης "το νησί είναι σε λάθος χέρια...". Αυτή η εντύπωση λοιπόν σχηματίζεται στους επισκέπτες του νησιού. Εγώ προσωπικά, νομίζω ότι το νησί είναι στα κατάλληλα χέρια, αρκεί όλοι να βάλουν ένα λιθαράκι να οικοδομηθεί ένα τουριστικό προϊόν, αντάξιο των δυνατοτήτων του.

12.ΠΗΓΕΣ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Γενικές πληροφορίες σχετικά με λιμάνια, αξιοθέατα, χάρτες
(<http://www.crete.tournet.gr/index-el.jsp>)
2. Πληροφορίες σχετικά με τα επιδοτούμενα προγράμματα του 3ου ΚΠΣ που αφορούν τον τουρισμό (<http://www.3kps.gr>)
3. Στατιστικά στοιχεία ΕΣΥΕ για τον κρητικό τουρισμό και δημογραφικά στοιχεία (<http://www.statistics.gr>)
4. Μαρίνες, αγκυροβόλια, αρχαιολογικοί χώροι, εναλλακτικές μορφές τουρισμού (<http://www.gnto.gr>)
5. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης (<http://www.pepkritis.gr>)
6. Λίστα τουριστικών γραφείων Κρήτης (<http://www.poet.gr>)
7. <http://www.minoan.gr>
8. <http://www.anek.gr>
9. http://www.minoan.gr/highspeed/mlhs_prls.htm
10. Στατιστικά στοιχεία Ε.Ο.Τ.
11. Στατιστικά στοιχεία ΕΣΥΕ
12. Πληροφορίες πόλης Ηρακλείου (<http://heraklion-city.gr/>)
13. Ξενοδοχεία υψηλής κατηγορίας (<http://www.ritts-crete.gr/par-krhth.htm>)
14. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον (<http://www.epper.gr/index.htm>)
15. Πληροφορίες περιφέρειας Κρήτης (<http://www.crete-region.gr>)
16. Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης
(<http://www.hhf.gr/default.aspx?aid=1642&id=301>)

17. Marketing Plan Τουριστικής Προβολής Περιφέρειας Κρήτης

(<http://www.inaep.org/arthra/3marketingplan.htm>)

18. <http://www.aegeanair.com/news.aspx?code=news>

19. <http://www.aegeanair.com>

20. <http://www.bus-service-crete-ktel.com/bindexgr.html>

21. Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας Κρήτης

22. Περιοδικό "Tourism"

23. Περιοδικό "Τουρισμός και Οικονομία"

24. Περιοδικό "Χρήμα και Τουρισμός"

